

Nuorten rikoksentekijöiden kokemuksia Ankkuritoiminnasta

Koitti, Miia & Niemi, Joanna

2017 Laurea

Laurea-ammattikorkeakoulu

Nuorten rikoksentekijöiden kokemuksia Ankkuritoiminnasta

Koitti Miia & Niemi Joanna
Rikosseuraamusalan sosionomi
Opinnäytetyö
Joulukuu, 2017

Koitti Miia & Niemi Joanna

Nuorten rikosentekijöiden kokemuksia Ankkuritoiminnasta

Vuosi	2017	Sivumäärä	67

Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää nuorten rikosentekijöiden omia kokemuksia nuorten rikollisuuden syistä sekä Ankkuritoiminnan vaikutuksista heidän elämässään. Tavoitteena oli tuottaa sellaista tutkimustietoa, jota voi hyödyntää Itä-Suomen Yliopiston ja Sisäministeriön Ankkurihankkeen pilotoinnissa. Opinnäytetyön aihe suunniteltiin yhdessä Itä-Suomen Yliopiston ja työelämän toteuttajana toimineen Hämeenlinnan Ankkuritiimin kanssa. Opinnäytetyön taustateoria koostuu Ankkuritoiminnan, desistanssin, nuorten rikollisen käyttäytymisen, vaikuttavuuden, syrjäytymisen ja ekstremismin käsitteistä.

Opinnäytetyö toteutettiin laadullisena tutkimuksena. Aineistonkeruumenetelmänä käytettiin puolistrukturoitua teemahaastattelua. Opinnäytetyötä varten haastateltiin kuutta Ankkuritoiminnassa mukana ollutta rikostaustaista nuorta. Haastattelut tehtiin Hämeenlinnan poliisilaitoksella. Aineiston analyysimenetelmänä käytettiin sisällönanalyysia. Tulokset osoittavat, että nuorten rikoskäyttäytymisen syynä ovat yleisimmin rikollisuudelle altistava kaveripiiri, rikosmyönteinen sosiaalinen ympäristö sekä päihteiden käyttö. Tulokset osoittavat myös, että nuoret kokivat Ankkuritoiminnalla olevan merkittävä vaikutus rikoksista irtautumiseen sekä nuoren elämänlaadun parantamiseen kokonaisvaltaisesti. Väkivaltaisen ekstremismin vaikutukseen rikoskäyttäytymisen vaikuttajana emme tässä tutkimuksessa saaneet tieteellisesti luotettavaa tulosta. Tulosten johtopäätöksistä voidaan todeta, että Ankkuritoimintaa pitää lisätä lähivuosina myös muihin suuriin kaupunkeihin ja Lappiin isoihin kuntiin keskitetysti. Ankkuritoiminnan täytyy vastaisuudessaakin perustua luotettavuuteen, avoimuuteen ja hyviin eettisiin tapoihin. Ankkurityötä ei saisi tulevaisuudessaakaan yhdistää muiden toimijoiden kanssa, koska sen työmuoto toimii ja on vaikuttanut nuoriin positiivisella tavalla.

Asiasanat: Ankkuri, nuorisorikollisuus, syrjäytyminen, ekstremismi, vaikuttavuus

Koitti Miia & Niemi Joanna

The experiences of young offenders on Ankkuri activity

Year	2017	Pages	67

The purpose of the thesis was to find out the experiences of young offenders about the causes of the crime of young people and Ankkuri as an impact on their lives. The aim was to produce research data that can be utilized by Ankkuri in the pilot project of the University of Eastern Finland and the Ministry of the Interior . The subject of the thesis was designed jointly with the Hämeenlinna Ankkuri team, which has been implementing the project , University of Eastern Finland and the working life. The theoretical framework of work consists of the concepts of Ankkuri activity, desistence, juvenile delinquency, influence, exclusion and extremism.

The thesis was implemented as a qualitative study. The semi-structured theme interview was used as the data collection method. For the thesis work, six persons who have participated Ankkuri activity were interviewed. The interviews have been conducted at the Hämeenlinna Police Department. Content analysis was used as a method for analyzing the data. The results indicate that the criminal behavior of young people is the cause of the most commonly exposed group of people susceptible to crime, the criminal-friendly social environment and the use of intoxicants. The results also indicate that Ankkuri activity has a significant impact on offenses and the holistic improvement of young people's quality of life. The influence of violent extremism as an influencing criminal activity has not been scientifically proven in this study. Conclusions of the results indicate that Ankkuri activities will have to be added in the next few years to other major cities and to the large municipalities of Lapland on a centralized basis. Ankkuri's future operations must be based on reliability, transparency and good ethical habits. Ankkuri's future activities should not be combined with other actors , otherwise Ankkuri's work style may suffer and the activity has affected to young people in a positive way.

Keywords: Ankkuri, juvenile delinquency, marginalization, extremism, effectiveness

Sisällys

1	Johdanto.....	4
2	Ankkuritoiminnan toimintaympäristöt.....	5
2.1	Ankkurimalli.....	5
2.2	Ankkurihanke.....	6
2.3	Ankkuritoiminta moniviranomaisyhteistyönä.....	6
3	Opinnäytetyön taustateoriat.....	10
3.1	Nuoruusikä elämänvaiheena.....	10
3.2	Nuorten syrjäytyminen.....	13
3.3	Nuoret rikoksenteelijät.....	15
3.4	Nuorten rikoksenteelijöiden oikeudellinen asema.....	16
3.5	Desistanssi eli rikollisuudesta irrottautuminen.....	19
3.6	Väkivaltainen ekstremismi.....	21
3.7	Ankkurityön edelläkävijä: Århusin malli.....	24
4	Tutkimusasetelma.....	25
4.1	Opinnäytetyön tavoitteet ja tarkoitus.....	25
4.2	Opinnäytetyöprosessi.....	26
4.3	Tutkimusmenetelmä ja aineiston keruu.....	26
4.4	Aineiston analyysi.....	29
4.5	Luotettavuus ja eettisyys.....	31
5	Tulokset.....	34
5.1	Taustatiedot.....	35
5.2	Nuorten omat kokemukset rikollisen käyttäytymisen syistä.....	35
5.3	Ankkuritoiminnan vaikutus rikollisuudesta irrottautumiseen.....	38
5.4	Väkivaltaisen ekstremismin vaikutus nuoreen.....	42
6	Yhteenvedo ja johtopäätökset.....	42
6.1	Ankkuritoiminnan vaikutus nuoreen rikoksenteelijään.....	43
6.2	Ankkuritoiminnan vaikutus rikollisuudesta irtautumisessa.....	44
6.3	Ekstremismin vaikutus nuoreen rikoksenteelijään.....	46
7	Pohdinta.....	46
7.1	Pohdintaa opinnäytetyöprosessista ja ammatillisuudesta.....	47
7.2	Luotettavuuden ja eettisyyden pohdinta.....	48
8	Opinnäytetyön hyödyllisyys, kehitysideat ja jatkotutkimusehdotukset.....	52
	Lähteet.....	54
	Kuviot.....	58
	Liitteet.....	59

1 Johdanto

Opinnäytetyömme oli pilottiosuus Sisäministeriön ja Itä- Suomen Yliopiston Ankkurihankkeeseen, jonka tavoitteena on varmistaa Ankkuritoiminnan laatu ja vaikuttavuus sekä toteuttaa Ankkurikäsikirja, joka tulee ohjaamaan Ankkuritoimintaa käytännössä. Hankkeessa tutkitaan poliisilaitoksilla toimivan Ankkurityön vaikuttavuutta rikoksiin syyllistyneiden nuorten elämässä. Opinnäytetyössämme tutkittiin Ankkuritoimintaan osallistuneiden nuorten rikollisen käyttäytymisen syitä heidän omien kokemustensa perusteella. Lisäksi selvitettiin Ankkurin vaikutuksia rikollisuudesta irrottautumisessa ja väkivaltaisen ekstremismin merkitystä nuorten käyttäytymisessä.

Opinnäytetyömme tarkoituksena oli selvittää nuorten rikoksentekijöiden kokemuksia Ankkuritoiminnasta, sekä tuottaa tutkimustietoa Kanta-Hämeen poliisilaitoksen Ankkuritiimin työntekijöille. Tavoitteena oli tuottaa tutkittua tietoa Sisäministeriön ja Itä-Suomen yliopiston Ankkurihankkeeseen, jonka toimintakausi on 1.11.2016 - 31.5.2019. Hankkeen yhtenä keskeisimpänä tavoitteena on valmistaa Ankkurikäsikirja, jonka sisältö perustuu tutkittuun tietoon. Ankkurihankkeessa tutkitaan Ankkurityön laatua ja vaikuttavuutta rikoksiin syyllistyneiden nuorten elämässä. (Sisäministeriö 2016.)

Ankkuri toimii poliisilaitoksella ja se perustuu moniviranomaisyhteistyöhön. Ankkuritoiminnan tarkoituksena on puuttua varhaisessa vaiheessa alaikäisten rikolliseen käyttäytymiseen ja auttaa heitä rikollisuudesta irrottautumisessa. Ankkuritoimintaa on tarkoitus kehittää ja laajentaa niin, että sitä olisi Suomessa kaikkien poliisilaitosten alueilla.

Opinnäytetyön aiheen valintaan vaikutti oma kiinnostuksemme kohderyhmää kohtaan ja erityisesti siihen, kuinka Ankkuritoiminnalla vaikutetaan nuoren rikolliseen käyttäytymiseen. Koulutusohjelmamme painopiste on rikosseuraamusalalla, joten halusimme tehdä opinnäytetyön, joka painottuu nuoriin rikoksentekijöihin. Lisäksi halusimme tehdä sellaisen opinnäytetyön, joka olisi osa suurempaa hanketta, ja jonka tavoitteena olisi hankkia tutkimustuloksia Ankkurityön kehittämistä varten. Opinnäytetyön lopullinen aihe rakentui ja tarkentui keskusteluissa Itä-Suomen Yliopiston dosentti Mari Kangasniemen sekä lopulta työelämän edustajaksi valikoituneen Hämeenlinnan poliisilaitoksella toimivan Ankkuritiimin kanssa. Ankkurikäsikirjahankkeen pilotointi vastasi ajatuksiamme, joita meillä oli tavoitteena opinnäytetyön aiheen valinnassa.

2 Ankkuritoiminnan toimintaympäristöt

Tässä luvussa esitellään toimintaympäristöt, joihin kuuluu Sisäministeriön ja Poliisihallituksen Ankkuri-hanke sekä Hämeenlinnan poliisilaitoksella toimiva Ankkuritiimi. Opinnäytetyö keskittyi Ankkurihankkeen ensimmäiseen eli pilotointiosioon, jonka tavoite on Ankkurikäsikirjan tuottaminen. Lisäksi esittelemme Ankkuria yleisesti sekä sen tavoitteita ja tarkoitusta.

2.1 Ankkurimalli

Sisäisen turvallisuuden ohjelma "Turvallisempi huominen" hyväksyttiin valtioneuvostossa 14.6.2012. Kyseisen ohjelman sisältö muodostuu arjen turvallisuuden ongelmien ennaltaehkäisystä ja niiden ratkaisuista. Suomessa keskeisimpinä sisäisen turvallisuuden haasteina pidetään syrjäytymistä ja huono-osaisuutta. "Turvallisempi huominen" on laadittu laajan turvallisuuskäsityksen pohjalta ja tämän ohjelman mukaan otetaan valtakunnallisesti käyttöön Ankkurimalli, jolla pyritään ehkäisemään alle 18-vuotiaiden rikoksentekijöiden rikoskierrettä. Sisäasiainministeriön lisäksi tästä ohjelmasta ovat vastuussa Opetus- ja kulttuuriministeriö, Sosiaali- ja terveysministeriö, aluehallintovirastot, paikallispoliisi, Poliisihallitus ja paikalliset viranomaiset. (Sisäasiainministeriö 2012.)

Suomen Valtioneuvosto hyväksyi strategisen periaatepäätöksen 25.4.2013 järjestäytyneen rikollisuuden torjunnasta. Periaatepäätöksen tarkoituksena on vähentää ja heikentää sekä ennalta ehkäistä järjestäytyntä rikollisuutta ja sen toimintaedellytyksiä. Järjestäytyneen rikollisuuden tulisi vähentyä, eikä kehittyä ilmiömäisesti vakavampaan suuntaan. Periaatepäätöksen strategisena linjauksena on nimenomaan järjestäytyneen rikollisuuden ennaltaehkäiseminen esimerkiksi vähentämällä järjestäytyneeseen rikollisuuteen kuuluvien henkilöiden ja ryhmien arvostusta ja tällä tavoin vaikuttaa rekrytointihalukkuuteen. Järjestäytyneen rikollisuuden rekrytoinnissa tulevat esille erityisesti nuoret. (Sisäasiainministeriö 2012.)

Ankkurimalli mahdollistaa sen, että rikolliseen toimintaan ajautuminen estetään mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Periaatepäätöksen ensimmäinen toimenpide on laajasti syrjäytymisen estäminen ja näin vaikutetaan nuorten järjestäytyneen rikollisuuden piiriin rekrytoitumista. Tämän lähtökohtana on, että rikollinen elämäntapa ei ole vaihtoehto. Kyseisessä strategiassa on mainittu, että eriarvoisuuden, köyhyyden ja syrjäytymisen ehkäisy on myös Suomen pääministeri Jyrki Kataisen hallitusohjelman yksi painopiste, jotta varmistettaisiin syrjäytymistä ehkäisevän Ankkurimallin toiminnan edellytykset. Strategiassa toiminnasta päävastuussa ovat sosiaali- ja terveysministeriö sekä toimeen panoon osallistuu myös sisäasiainministeriö. Ankkurimalli hyödyntää myös viranomaisten eri osaamista tehostaen samalla viranomaisten tehtävien suorittamista. "Poliisin näkökulmasta on kyse lähestymistavasta tehokkaimmillaan". (Sisäasiainministeriö 2012.) Suomen pääministeri Juha Sipilän hallituksen

kärkihankeen painopisteenä on myös syrjäytymistä ehkäisevän Ankkurimallin toiminnan edellytykset (Sisäministeriö 2017).

2.2 Ankkurihanke

Suomen Sisäministeriö, joka on Suomen sisäisen turvallisuuden ja maahanmuuton ministeriö, on asettanut 14.10.2016 Ankkuri- hankkeen, jonka toimikausi on 01.11.2016 - 31.05.2019. Hankkeen operatiivinen vastuu on Sisäministeriön poliisiosastolla, jossa käsitellään esimerkiksi poliisin hallintoa, Suomen yleistä järjestystä ja turvallisuutta sekä poliisin rikostorjuntaa, lupahallintoa ja poliisia koskevia kansainvälisiä asioita. (Sisäministeriö 2016.)

Ankkurihankkeen tarkoituksena on todentaa Ankkuritoiminnan laatua ja vaikuttavuutta sekä levittää hyviä käytäntöjä Suomeen myös muista maista. Yhtenä keskeisimpänä tavoitteena on valmistaa Ankkuri-käsikirja, jonka sisältö perustuu tutkittuun tietoon. Ankkurityön hankkeen kehittämisryhmä osallistuu vuosittain useisiin seminaareihin. Seminaareista työryhmä saa ideoita ja kehitystä moniammatilliseen sekä kansainväliseen yhteistyöhön muiden maiden kanssa. (Sisäministeriö 2016.)

Ankkuritoiminnasta vastaa valtioneuvostossa Sisäministeriö ja Poliisihallituksella on siitä operatiivinen vastuu eli toiminnan johtajuus. Suomessa Ankkuritoimintaa kehitetään ja laajennetaan koko ajan siten, että toimintaa on kaikkien poliisilaitosten alueilla. Ankkuritoiminnan kehittäminen vaatii kaikkien mukana olevien viranomaisten yhteistyötä ja osallistumista kansainvälisellä tasolla sekä alueellisesti. Kehittämiseen liitetään tutkimustyötä, koska on erittäin tärkeää, että toiminnan tavoite perustuu arvioituihin menetelmiin ja tutkimustietoon. Ankkuritoiminnan tarkoituksena on ennaltaehkäistä tulevaisuudessa myös väkivaltaisten äärimmäisten tekojen kannattajia eli väkivaltaista radikalisoitumista ja toimintaa joka vie asiat äärirajoille eli ekstremismia. (Sisäministeriö 2016.)

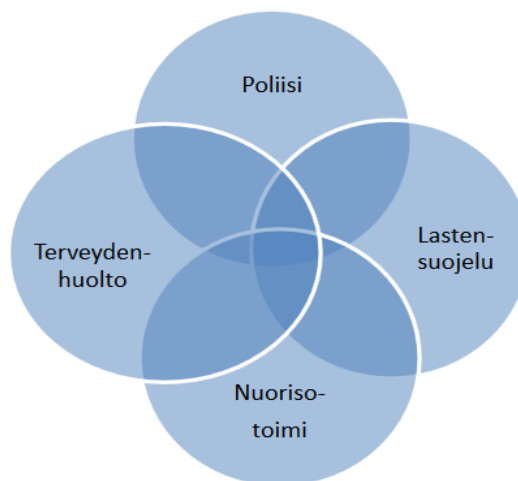
2.3 Ankkuritoiminta moniviranomaisyhteistyönä

Ankkuritoiminnan tarve kehittyi viranomaisten aloitteesta. Nuorisotoimi, terveydenhuoltopalvelut, sosiaalityöntekijät ja poliisi tekivät nuorten kanssa asioita omina tahoinaan. Viranomaiset huomasivat, että moniammatillisella yhteistyöllä olisi mahdollisuuksia tehostaa toimintaa ja välittömyyttä ongelmanuorten sekä nuorten rikoksentekijöiden asioiden hoitamisessa. Hämeenlinnassa aloitettiin Ankkuriprojekti vuonna 2003 ja tällöin ryhdyttiin rakentamaan moniammatillista työryhmää. Huomattiin, että Ankkurin tulokset olivat positiivisia, joten se jäi pysyväksi toiminnaksi Kanta- Hämeen poliisilaitokselle. (Sisäministeriö 2012.)

Ankkuritoiminnasta tuli Kanta-Hämeen poliisilaitoksen Hämeenlinnan toimipisteen määräaikainen hanke vuosille 2004-2006. Ankkuritoiminta otettiin pysyväksi malliksi, koska sen hyödyt

koettiin hyväksi ja tärkeiksi alle 18-vuotiaille nuorille rikoksentekijöille sekä perhe- ja lähisuhdeväkivaltaa kokeneille uhreille ja tekijöille. (Haapanen 2012.) Suomessa Ankkuri toimii Helsingin poliisilaitoksella, Hämeen poliisilaitoksella Hämeenlinnassa, Riihimäellä, Forssassa ja Päijät-Hämeessä. Lapin poliisilaitoksella Ankkuri on Kemissä, käynnistymässä Rovaniemellä sekä Lounais-Suomen poliisilaitoksella Porissa, käynnistymässä Raumalle, Saloon ja Turkuun. Ankkuri toimii myös Pohjanmaan poliisilaitoksella Kokkolassa ja Seinäjoella sekä Itä-Uudenmaan poliisilaitoksella Hyvinkäällä. Sisä-Suomen poliisilaitoksella on Ankkuria vastaava Pirkanmaan Risu-toiminta. Ankkuritiimien työntekijöiden kokoonpanot vaihtelevat kuitenkin paikoittain. (Rikoksentorjuntaneuvosto 2017.)

Ankkuri on moniviranomaisyhteistyötä, jossa eri viranomaiset työskentelevät yhdessä poliisilaitoksella Ankkuritiiminä. Ankkuritiimin muodostavat poliisi, sosiaalityöntekijä, psykiatrinen sairaanhoitaja ja nuorisotyöntekijä, joista poliisia lukuun ottamatta kaikki ovat kunnan työntekijöitä. He tekevät tiimissä yhteistyötä tiiviisti tuoden jokainen oman ammattiosaamisensa sekä taustalla olevien organisaatioiden tuen ja osaamisen tiimin käyttöön. Ankkuritiimissä sosiaalityöntekijä, sairaanhoitaja ja nuorisotyöntekijä ovat vastuussa asiakkaiden alkuarvioinnista, hoidon ja tuen tarpeesta, ensivaiheen tukemisesta sekä ohjaavat heitä tarvittaessa jatkopalveluiden piiriin. Ankkurimallissa käytetään monen eri alan asiantuntemusta, että nuoren tilanne tulee hoidetuksi kokonaisvaltaisesti. Tiimin jäsenet tukevat toistensa työtä, kun on kyse moniongelmaisista tai erityisen haastavista asiakkaista. (Rikoksentorjuntaneuvosto 2017.)

Kuvio 1: Ankkurimallin moniviranomaisyhteistyön osapuolet (Valtioneuvosto 2013)

Ankkuritoiminnan tarkoituksena on tarttua ajoissa nuorisorikollisuuteen sekä perhe- ja lähisuhdeväkivaltaan. Nuoren on vastattava teoistaan, olipa kyseessä näpistys kaupasta, mopoileminen alaikäisenä, alkoholikokeilu tai vaikka maalailu julkisille paikoille. Nuoren kiinnijäämisen jälkeen ei riitä, että vartija ja poliisi puhuttelevat nuorta, vaan asia käydään läpi vielä vähintään

kertaalleen vanhempien ja Ankkuritiimin kanssa. Ankkuritiimistä paikalla ovat poliisi ja sosiaalityöntekijä sekä tarvittaessa sairaanhoitaja tai nuorisotyöntekijä. Kokemus on nuorelle usein pysäyttävä, mutta niin on tarkoituskin; pysäyttää nuoren rikolliset teot ensimmäiseen kertaan. (Rikoksentorjuntaneuvosto 2017.)

Ankkuritoiminta on ennaltaehkäisevää työtä ja sen tarkoituksena on puuttua rikokseen viimeistään kahden viikon sisällä sen tekohetkestä. Varhaisen puuttumisen tärkeimpänä asiana pidetään rikoskierteen katkaisemista nuorelta rikoksentehtäjä. Käytännössä Ankkuritoiminta alkaa siitä, kun alaikäinen nuori joutuu tekemisiin poliisin kanssa. Nuorelle annetaan sosiaalista tukea ja häntä autetaan myös rikollisuudesta irrottautumisessa. Moniammatillisen tiimin yhteistyö auttaa havaitsemaan nuorten ongelmat varhaisessa vaiheessa ja sen kautta pyritään löytämään oikea viranomainen hänen auttamisekseen. Poliisilaitoksella Ankkuritoiminnan tuloksia ja vaikuttavuutta dokumentoidaan jatkuvasti niin, että toimintaa voidaan kehittää tarpeiden mukaan. (Haapanen 2012.)

Ankkuri on tarkoitettu pääasiassa alle 18-vuotiaille ensikertalaisille rikoksentehtäjille. Sellaiset nuoret, joilla on takanaan useampia rikoksia, kuuluvat yleensä suoraan poliisille. Poliisi, kauppa, koulu tai muu taho voi ilmoittaa Ankkuriin nuoren tekemästä rikoksesta. Ankkuritoiminta perustuu nimenomaan nopeaan ja varhaiseen puuttumiseen sekä ennaltaehkäisevään työhön. Tapahtuneen rikoksen tai rikos epäilyn jälkeen poliisi suorittaa esitutkinnan ja on yhteydessä viikon sisällä nuoreen sekä tämän huoltajaan sopiakseen tapaamisen. Ankkurissa poliisi kuulustelee nuorta tapahtuneesta, siihen johtaneista tekijöistä ja antaa tietoa rikosseuraamuksista sekä antaa hänelle aihetta pohtia omaa rikollista käyttäytymistään. Sosiaalityöntekijä osallistuu tapaamiseen poliisin työparina ja antaa oman näkemyksensä nuoren tilanteesta. Nuoren tehdessä näpistykseen, hänen tapaamisensa alussa voivat olla mukana esimerkiksi poliisi ja nuorisotyöntekijä riippuen siis kyseisen Ankkuritiimin työnjaosta. Tapaaminen eli kuulustelu kirjataan poliisin toimesta nuoresta tehtävään rikosilmoitukseen tai alle 15-vuotiaan tapaamisessa käydyn keskustelun mukaan. (Kinnunen, Lidman & Kaakinen 2010, 6, 11.)

Poliisikuulustelun jälkeen keskustelua jatkaa nuorisoi- tai sosiaalityöntekijä yhdessä nuoren ja tämän huoltajan kanssa sekä selvittää mahdollista lastensuojelun tarvetta. Sosiaalityöntekijä kyselee ja kartoittaa nuoren elämäntilannetta koulusta, kavereista, perheestä, vapaa-ajasta sekä tämän tulevaisuuden suunnitelmista. Isona osana tapaamista keskustellaan myös siitä, miten nuori voisi jatkossa olla rikkomatta lakia. Tilanteesta riippuen nuori voi myös käydä tämän keskustelun ilman huoltajaa eli kahdestaan työntekijän kanssa, jos tilanne on silloin avoimempaa nuorelle puhua häntä koskevista asioista. Tilanteen vaatiessa huoltajat voivat ilman nuorta myös päästä keskustelemaan Ankkurin työntekijöiden kanssa. Yleensä huoltajat ovat tyytyväisiä siihen, että nuoren kanssa käydään läpi rikokseen johtavia tekijöitä. Usein huoltajat suhtautuvat positiivisesti poliisin ja sosiaalityöntekijän tapaamisen, koska he saavat tukea

kasvatustyöhönsä sekä enemmän tietoa nuoren tekemisistä. Ankkuritoiminta saadaan näin vaikuttamaan kokonaisvaltaisesti koko perheeseen ja kannustamaan heitä elämässä positiiviseen muutokseen. Poliisilaitokselle tuleminen voi tuntua nuoresta raskaalta ja häpeälliseltä asialta. Hänestä voi myös tuntua psyykkisesti rankalta käsitellä rikosta huoltajien ja Ankkurin työntekijöiden kanssa. Seuraamukset voivat nuoresta olla vaikeita myöntää itselleen, kuten esimerkiksi sakko tai korvaukset. Tarkoituksena Ankkurissa kuitenkin on, että se olisi nuorelle kokemuksena helpottava, vanhemmille tukea antava ja tapaaminen päätettäisiin aina jollakin myönteisellä tavalla. (Kinnunen ym. 2010, 7-8.)

Yleensä rikosasian käsittely päättyy jo Ankkurissa, eikä jatkotoimenpiteitä nuorelle enää tarvita. Mahdollinen vahingonteko selvitetään Ankkurissa ja tämän jälkeen sovittelussa, jossa ne yleensä päätyvät osapuolten sopimukseen. Nuorella säilyy kuitenkin sovittelun jälkeen mahdollinen korvausvelvollisuus aiheuttamistaan vahingoista. Ankkurin toimintatapa on nähty toimivaksi työskentelytavaksi selvittää nuoren kokonaisvaltainen tilanne. Pienryhmätoimintaa järjestetään Ankkurissa sellaisille nuorille, jotka ovat tehneet esimerkiksi ilkivaltaa ja näin pysytään selvittämään tapahtumia kaikkien nuorten osalta samanaikaisesti. Ryhmässä puhutaan rikostapahtumasta ja teon seurauksista. Rikoksen uusiutumista pyritään ehkäisemään yhteisellä toiminnalla ja keskusteluilla. Pidempään apua ja tukea tarvitseva nuori ohjataan Ankkurista eteenpäin esimerkiksi terveydenhuoltoon, lastensuojeluun, nuorisotoimeen, etsivään nuorisotyöhön ja päihdepalveluihin sekä hänet voidaan mahdollisesti saattaa jatkopalveluiden piiriin. Nuorta on tärkeä motivoida hakeutumaan jatkopalveluihin ja kannustamaan vastaanottamaan hänelle tarjottu apu. Ankkurin tarkoituksena on huolehtia, että nuori ei jää asioiden kanssa yksin, vaan hän saa selvitettyä niitä sekä näkee itsessään ja elämässään uusia mahdollisuuksia. Ankkurin tarkoituksena on siis tehdä kokonaisuutena vaikuttavaa työtä nuorten parissa. (Kinnunen ym. 2010, 6-8.) Kuviossa 2 on kuvattu Ankkuriprosessin vaiheet.

Kuvio 2. Prosessikuvaus Ankkuritoiminnasta (Sisäministeriö 2012)

Kanta-Hämeen poliisilaitoksen Ankkuritiimi on edelläkävijä, joka on luonut toimintaan eri toimintamalleja ja käytänteitä. Nuorille järjestetään kesäloman päättäjäispäivänä päihteetön ja maksuton tapahtuma "Kesäloma Express". Tiimillä on myös kerran kuukaudessa Ankkurikahvit, johon kootaan nuorten parissa toimivat tahot ja yhteistyökumppanit. Ankkurikahvilla on mahdollisuus tutustua toisiin sekä välittämään saatua tietoa lapsille ja nuorille. Ankkuritiimi tekee myös kentällä tehtävää työtä. Kenttävalvontaan kuuluvat kaikki alle 18-vuotiaat. Valvonnan tavoitteena on tavata lapset ja nuoret heidän omassa ympäristössään, joka edesauttaa välitöntä tutustumista molemmin puolin. Kentällä tehtävään työhön kuuluu myös tiedottaminen, valistaminen ja teemavalvonta. Teemavalvontaan kuuluu rikoksien ennalta ehkäiseminen, häiriökäyttäytyminen ja alkoholinkäyttö. Tällaisen työmuodon myötä nuorten asioiminen viranomaisen kanssa mahdollisesti madaltuu ja tiedon jakaminen helpottuu. Kenttävalvonnassa viranomaiset puuttuvat välittömästi havaitsemiinsa ongelmiin. Nuoret tietävät mahdollisesta kenttävalvonnasta etukäteen, että pystyttäisiin ennalta ehkäisemään mahdollisia ongelmia esimerkiksi juhlatilaisuuksina. (Rikoksentorjuntaneuvosto 2017.)

3 Opinnäytetyön taustateoriat

Opinnäytetyömme taustateorioiksi valitsimme teorialtetta aiheista, jotka käsittelevät opinnäytetyön keskeisiä käsitteitä. Taustateorioilla luotiin pohjaa opinnäytetyölle teemojen kautta, joita ovat nuoruusikä elämänvaiheena, nuorten syrjäytyminen, nuoret rikoksentekijät ja desistanssi eli rikollisuudesta irrottautuminen ja väkivaltainen ekstremismi. Näiden valitsemiemme teemojen kautta tarkastelimme teoreettista viitekehystä opinnäytetyömme merkityksen kannalta. Opinnäytetyön tutkimuksen tietoperusta koostui aihealueeseen liittyvistä keskeisistä teorialtetoista. Tutkimuskysymykset johdettiin näiden teorioiden tukemina ja opinnäytetyön empiirinen osio toteutettiin teemahaastatteluna. Teemahaastattelusta saatua tietoa tarkasteltiin hyödyntäen teoreettista viitekehystä. Tähän viitekehykseen otettiin mukaan aikaisempia tutkimuksia, joiden avulla pystyttiin peilaamaan tutkimustuloksiamme aiempiin tutkimustuloksiin. Aiempiin tutkimuksiin peilaaminen lisäsi tutkimuksemme luotettavuutta. Opinnäytetyössämme yhdistyvät teoria ja käytäntö, jonka vertailun suhteena oli käytäntö- eli aineistolähtöisyys. Tähän peilaten käsittelemme tässä kappaleessa myös suomalaista seuraamusjärjestelmää ja nuorten rikoksentekijöiden oikeudellista asemaa sekä esittelemme Århusin mallin, jota voidaan pitää Ankkuritoiminnan edelläkävijänä. Opinnäytetyömme perustui yksittäistapauksiin ja tavoitteena oli saada aikaan ymmärrystä siitä, mistä ilmiössä oli kyse. Opinnäytetyön taustateorioiden tarkoituksena oli vahvistaa ymmärrystä kohderyhmämme teemahaastattelun avulla tuottamiin näkemyksiin.

3.1 Nuoruusikä elämänvaiheena

Nuoruusikä on oma ja ainutlaatuinen elämänvaihe johon liittyy lukuisia erityispiirteitä. Nuoruusiällä tarkoitetaan keskimäärin kymmenen vuoden ajanjaksoa murrosiän alusta nuoreen

aikuisuuteen, jolloin nuoruusikää elävät 12-22 vuotiaat. Nuoruusiällä on erityistä taipumusta kokeilla monenlaisia asioita, ottaa riskejä ja hakea elämyksiä. Tällainen käyttäytyminen johtuu usein siitä, että nuoruusiällä käydään läpi eri kehitysvaiheita ja tehtäviä, jotka ovat jokaiselle omanlaisia haasteita. Nämä haasteet pitää jokaisen kohdata ja niistä täytyy selviytyä, että voi siirtyä seuraavaan vaiheeseen omassa elämässä. Ihminen kehittyy jatkuvasti ja hänen yksilöitymisensä kasvaa samalla, kun hän käy läpi omia kehitysvaiheitaan. Nuoruuden aikana ihminen kehittää omaa moraalialia, arvomaailmaa ja maailmankatsomustaan, sekä määrittelee näiden kautta oman elämänsä suunnan. Arjenhallinnan taidot ovat erittäin tärkeitä oman elämän ja sen kehittymisen kannalta. Näillä taidoilla voi vaikuttaa omaan itseensä, elämäänsä ja ympäristönsä tekijöihin. Omaan arjenhallintaan kuuluvat myös tiedon hankintataidot ja niiden käsitteleminen sekä vuorovaikutustaidot. (Kivelä & Lempinen 2010, 12-13.)

Ihmisen elämäntapa ja elämäntapa muodostuvat omien henkilökohtaisten ominaisuuksien sekä sosiaalisten välitekiöiden yhteisvaikutuksesta. Ihmisen elämäntapa muodostuu esimerkiksi omien arvostusten, asenteiden, ammatinvalinnan ja ystävyysuhteiden kautta. Nuorena elämäntapoihin kuuluvat erilaiset kokeilut ja kaveriporukoissa liikkuminen sekä kriittinen asennoitumien vanhempiin ihmisiin ja heidän elintapoihinsa. Nuorilla joilla on heikoimmat suhteet omiin vanhempiinsa, ja mitä vähemmän nuoresta ollaan kiinnostuneita, sitä enemmän hän hakee hyväksyntää sellaisilta kavereilta, jotka ovat samassa asemassa hänen kanssaan. Omalla perheellä ja kasvuolosuhteilla on merkitystä nuoren toimintamalleihin ja ajattelutapoihin, mutta nuori omaksuu näitä myös ikä- ja kaveritovereiltaan. (Sinkkonen 2010, 215.) Nuoruudessa kohdataan haasteita ja mahdollisuuksia, jotka ohjaavat nuorten tavoitteita, valintoja ja päätöksiä. Näiden asioiden kautta nuorten elämä kulkeutuu tiettyyn ystäväpiiriin ja harrastuksiin sekä koulutukseen ja ammattiin. Nuoret suhteuttavat valinnat omiin toimintamahdollisuuksiin ja näiden yhteisvaikutuksesta päätyvät omaan asemaan yhteisössä. Identiteetti syntyy yhteisöllisen aseman ja oman toiminnan palautteen pohjalta muodostaen nuorelle kuvan itsestään. (Nurmi ym. 2014, 148-150.)

Yhteistoiminnalliset rakenteet vaikuttavat nuorten elämän kehittymiseen. Näitä rakenteita ovat nuorten omat arvot sekä eri alakulttuurit ja uskonnot. Ympäristön tuomat rajoitukset ja mahdollisuudet vaikuttavat nuorten motivaatioon ja tavoitteisiin. Näiden vaikutteiden myötä nuoret rajaa ja jaottelee mahdollisia valintoja elämässään. Sellaiset nuoret, joilla on epäonnistumisen pelkoa johtuvat heidän ahdistuneisuudesta, haasteellisista tehtävistä ja huonosta itsetunnosta. Nuoret, jotka uskovat itseensä ja omiin mahdollisuuksiin omaavat vahvan ja positiivisen identiteetin. Kielteisen ja heikohkon identiteetin omaavat nuoret ovat yleensä passiivisia ja impulsiivisia sekä nämä tekijät vaikuttavat heidän huonoon itsetuntoon. (Sinkkonen 2010, 43-44.)

Terveys- ja hyvinvointilaitoksen (THL) vuonna 2013 tekemän tutkimuksen mukaan aikuisuudelle syntyvä pohja tulee lapsuuden ja nuoruuden kasvuolosuhteista. Nuorten kasvuun, kehitykseen ja kasvuympäristöön vaikuttavat erilaiset riskitekijät, esimerkiksi nuorten perheen sosioekonominen asema, jolla on suora yhteys epäterveellisiin elämäntapoihin ja alhaiseen koulutustasoon. Nuorena tehdyt valinnat elämäntavan ja koulutuksen suhteen ovat merkityksellisiä aikuisiällä sosiaalisessa asemassa sekä omassa terveydessä. Merkityksellisinä riskitekijöinä pidetään myös huonoa itsetuntoa, masennuksen oireita, runsasta päihtymyshakuisuutta ja pitkäaikaisia sairauksia. Suojaavina tekijöinä nuorten psyykkiselle hyvinvoinnille pidetään hyvää itsetuntoa ja tasapainoista seurustelusuhdetta sekä hyvää suhdetta omiin vanhempiin. Näillä suojaavilla tekijöillä on myös vaikutusta nuoren parisuhteen laatuun aikuisiällä. Voimavarat tekijöinä miehillä pidetään erityisesti heidän hyviä ongelmaratkaisutaitoja ja naisilla positiivista kokemusta sosiaalisen tuen saatavuudesta. Lapsuudessa koettu vanhempien avioero ennustaa riskiä parisuhde- ja ihmissuhdevaikeuksille sekä psyykkisille vaikeuksille ja ongelmille. Nuoruudessa kasautunut vähäosaisuus suurentaa ennenaikaisen kuoleman riskiä aikuisuudessa. Ihmisen muutokset hänen henkilökohtaisissa voimavaroissa, kuten itsetunnossa ja elämän merkityksellisyydessä ovat yhteydessä sosioekonomisiin terveyseroihin varhaisessa aikuisuudessa. Hyvällä itsetunnolla on iso merkitys ihmisen onnellisuuteen ja elämän mielekkyyteen. (Mustonen ym. 2013, 3-4.)

Nuoruuden loppuvaiheessa ihmisen sosiaalinen kiintymyssuhteiden painopiste siirtyy omista vanhemmista perheen ulkopuolella oleviin ihmisiin. Tällöin on tyypillistä, että nuoret hakevat roolimalleikseen sellaisia aikuisia, joihin he voivat kohdentaa omaa ihailujaan. (Sinkkonen 201, 13.) Näiden roolimallien kautta nuori sisäistää ja jäsentää ajatuksissaan itselle sitä mikä on hyvää, totta ja hyväksyttävää. Aikuisuuteen siirtymisen aikana nuori etsii läheisyyttä uskollisuuden, rakkauden, yhteenkuuluvuuden, ryhmäytymisen ja aatesuuntausten avulla. Tälle siirtymisvaiheelle on tyypillistä omien eettisten ja yhteiskunnallisten arvojen määrittely sekä ihmissuhteiden ja yhteyksien luominen. (Dunderfelt 2011, 87-88, 236.)

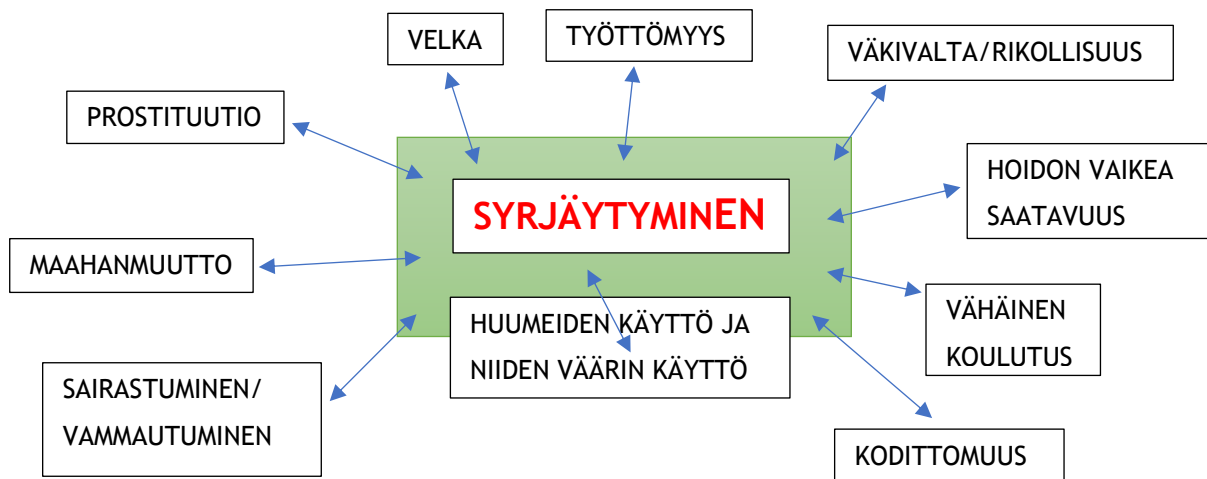
Kiviruusu Olli (2017) toteaa uusimmassa väitöskirjassaan, että ihmisen itsetunto kasvaa ja kehittyy tasaisesti 30 ikävuoteen saakka. Itsetunnon positiivinen kehitys pysähtyy vasta 30-40 ikävuoden välillä. Nuoruudessa hyvään itsetuntoon positiivisesti vaikuttavat hyvä koulumenestys ja vanhempien korkea sosioekonominen asema. Naisilla itsetuntoa laskevat asioina on tutkimuksessa mainittu ylipaino ja vanhempien avioero. Tutkimuksessa yhtenä merkityksellisenä asiana on, että tupakointi miehillä nuorena on yhteydessä huonon itsetunnon kanssa. Lisäksi Kiviruusun mukaan on havaittavissa yhteys hidastuneen itsetunnon kehittymiseen lisääntyvien ihmissuhdevaikeuksien kautta. (Kiviruusu 2017, 4, 56-57.)

3.2 Nuorten syrjäytyminen

Nuorten syrjäytymisellä tarkoitetaan sitä, että yksilön siteet sosiaalista kontrollia harjoittaviin instituutioihin ja tahoihin ovat heikenneet tai kokonaan katkenneet. Tällaisia instituutioita ja tahoja ovat perhe, koulu sekä mahdollinen työelämä. Kriminologiassa on havaittu korrelaatio eli syy- seuraussuhde huono-osaisuuden ja rikollisen käyttäytymisen välillä. Huono-osaisuus ja rikollinen käyttäytyminen korreloivat toisiaan siten, että syrjäytyminen aiheuttaa rikollista käyttäytymistä sekä rikollinen käyttäytyminen aiheuttaa syrjäytymistä. Eli syrjäytymistä vähentämällä voidaan vähentää rikollisuutta ja rikollisuutta vähentämällä voidaan vähentää syrjäytymistä. Syrjäytymiseen liittyy useasti rikollinen käyttäytyminen, joiden vaikutussuhde on kaksisuuntaista. Rikollinen elämäntapa edistää syrjäytymiskehitystä ja syrjäytyminen lisää rikollisuutta. Nuoruusikä on kriittinen ajankohta persoonan sosiaalisen aseman ja elämänkaaren muodostumisessa. (Kivivuori 2009, 3; Kivivuori 2013, 17, 28.)

Omana terminään syrjäytymiselle ei ole olemassa yksiselitteistä määritelmää. Yksilön näkökulmaa tarkastellessa syrjäytymisellä tarkoitetaan yleisesti kasaantunutta huono-osaisuutta, jossa yhdistyvät yleensä pitkäaikainen työttömyys, taloudelliset ongelmat, elämänhallintataidot ja syrjäytyminen yhteiskunnasta. Nuoren kohdalla syrjäytyminen yhteiskunnasta voi tarkoittaa esimerkiksi opiskelupaikan tai mielekkäiden harrastusten ja ajanviettomahdollisuuksien ulkopuolelle jäämistä. Syrjäytyneen nuoren elämään vaikuttaa oma elämänhallintakyky ja mahdollisuuksien vähyys. Nuoren syrjäytyminen alkaa usein muuttuvissa ihmissuhteissa, koulussa ja saattaa jatkua työmarkkinoille saakka. Nuorelle koulunkäynnin tai opiskelun keskeytyminen merkitsee usein myös yhteiskunnallisen syrjäytymisen alkua. Epäsosiaalisesti käyttäytyvät nuoret joutuvat helposti muiden kontrollin kohteiksi, joka voi johtaa negatiiviseen leimaantumiseen ja epäsosiaalisen uran valitsemiseen. (Laitinen & Nyholm 1995, 105-107; Rikoksenteorijuntaneuvosto 2012.)

Suomessa on ollut pitkään hyvinvointipoliittisesti tärkeinä tavoitteina nuorten syrjäytymisen ehkäisy ja hyvinvointierojen kaventaminen. Todellinen vaara syrjäytyä on niillä nuorilla, joilla on ainoastaan perusasteen koulutus suoritettuna. Heillä on jopa kolminkertainen vaara syrjäytyä verrattuna muihin saman ikäryhmän nuoriin. Useimmiten syrjäytymiskehitys alkaa jo lapsuudessa. Syrjäytymiskehitykseen vaikuttavat kouluvaikeudet, päihteet, rikoksenteko ja kasvuolosuhteet, jotka edistävät aikuisuudessa moniongelmaisuuksia, syrjäytymistä ja huono-osaisuutta. Nuorilla vaikuttavat koulutuksen ja ammatin puuttuminen, pitkät työttömyysjaksot ja huono taloudellinen tilanne, jotka ovat vahvasti yhteydessä rikollisuuteen. (Myrskylä 2011, 13; Aaltonen 2012, 238.) Seuraavassa kuviossa on esitelty syrjäytymiseen liittyviä tekijöitä.

Kuvio 3: Syrjäytymiseen vaikuttavia tekijöitä (Melaranta 2006)

Nuorten huono-osaisuus ja syrjäytyminen näyttäytyy yleisemmin päihdeongelmina, taloudellisin vaikeuksina, asumisongelmina, alhaisena koulutustasona, työttömyytenä ja rikollisena toimintana. Tällaiset nuoret mielletään yhteiskuntaan sopeutumattomiksi, koska he joutuvat suoriutumaan ja toteuttamaan itseään sen pohjalla. Näin ollen nuorten leimautuminen syventää ja ylläpitää syrjäytymistä sekä sulkee heidät pois monista tavallisista arkielämän toiminnoista. Merkittävimmät nuorten hyvinvointivajeet liittyvät terveydentilaan, työllisyyteen ja toimeentuloon. Nuorten huono-osaisuus ja syrjäytyminen ovat ilmiöinä ajankohtaisia, jotka rasittavat koko yhteiskuntaa sekä niillä saattaa olla yksilön kannalta vakavia seurauksia. (Kyngäs 2001, 20-25; Työ- ja elinkeinoministeriö 2012, 7.)

Nuorille läheisten ihmisten ja vanhempien tuki sekä kontrolli ovat erittäin merkityksellistä mahdollisen syrjäytymiskehityksen ehkäisemiseksi. Syrjäytymiskehitykseen nuorilla liittyy usein myös hoitamattomat lapsuusiän ongelmat, huonosti tutkitut ja hoidetut neuropsykiatriset ongelmat, koulutuksen puute ja huonosta menestyksestä syntyvä häpeä. Nuoruusikä on herkkää aikaa tunneperäisille vaikeuksille ja ongelmille, joita ovat masennus, ahdistuneisuus, päihteiden ongelmakäyttö, käytös- ja tarkkaavaisuuden häiriöt. Näiden vuoksi nuoren läheisillä ja vanhemmilla on merkitystä siinä, että kuinka nuorta pystytään auttamaan käytännössä. Kun nuorta pystyttäisiin auttamaan, mutta läheiset eivät sitoudu siihen niin silloin nuoren omat muutospyrkimykset eivät kannu. (Sinkkonen 2010, 208-212.) Yhteiskunnalle on taloudellisempaa ennaltaehkäisevä työ ja varhaisen tuen tarjoaminen kuin nuoren auttaminen vasta silloin, kun syrjäytymisen kehitys on edennyt pitkälle ja tilanne on riistäytynyt käsistä. Suomessa tämä on tiedostettu pitkään ja tämän vuoksi poliisilla, koulujen ja sosiaalitoimen yhteistyöllä on jo pitkät perinteet. Yhteistyön välinen merkitys on korostunut viranomaisilla erityisesti lapsien ja nuorten asioissa. Viranomaistyön ollessa kiinteää syntyy keskinäinen vastuu ja luottamus asiakasta ja yhteisistä asioista. (Sisäasiainministeriö 2017.)

Nuoren vuorovaikutusosaamisen ja syrjäytymisen välillä on selvä yhteys. Nuoren syrjäytymiseen kytkeytyviä asioita ovat yksinäisyys, sosiaalisen tuen puute ja vuorovaikutussuhteet. Yksinäisyys voi muuttaa merkittävästi nuoren omaa persoonaa. Mahdollisesti se lisää ujoutta ja itsetunnon heikkenemistä sekä alentaa optimismia ja sosiaalisia taitoja. Psykkisen ja henkisen hyvinvoinnin muodostumisen kannalta vuorovaikutussuhteiden on havaittu olevan tärkeitä. Yksinäisyys vaikuttaa nuoren vuorovaikutussuhteiden luomiseen, vuorovaikutusosaamiseen sekä näiden ylläpitämiseen. Vuorovaikutussuhteet ovat tärkeitä, koska niiden kautta saadaan kokemuksia sekä pystytään rakentamaan ja vahvistamaan omaa identiteettiä. Vuorovaikutussuhteilla on suuri merkitys nuoren syrjäytymiseen liittyviin keskeisiin prosesseihin. Varsinkin läheiset vuorovaikutussuhteet vaikuttavat nuoren elämänkaareen sosiaalisten taitojen ja koulumenestyksen osalta. Nuori tarvitsee sosiaalista tukea, että hänen motivaatio omaan opiskeluun ja siihen sitoutumiseen säilyisivät. Sosiaalisen tuen puuttuessa nuori tuntee yksinäisyyttä, johon useasti liittyy mielialojen vaihtelua ja ahdistuneisuutta. Aikuiseksi kasvamisen kannalta nuoren sosiaalisen tuen puute on merkityksellistä, koska siihen liittyy oman elämän hallinta sekä yksilöitymiseen liittyviä vaatimuksia ja odotuksia. (Linna & Rantala 2014, 61-73.)

3.3 Nuoret rikoksentekijät

Lapsiperheiden köyhyys ja huono-osaisuus lisäävät rikollisuutta heikentämällä perheen kasvatusvastuussa olevien henkilöiden kykyä ja halua kontrolloida lapsia. Rikollista käyttäytymistä selitetään myös rikollisuutta suosivien asenteiden oppimisella mediasta ja muista vertaisryhmistä. Rikoksista tuleva rangaistus heikentää nuoren rikoksentekijän kiinnittymistä esimerkiksi parisuhteeseen, työhön ja muihin yhteiskunnallisiin instituutioihin. Nuorten rikollisuutta ja sen syitä tutkittaessa on nostettu esille erityisesti joitakin keskeisiä tekijöitä. Selittäviä tekijöitä ovat esimerkiksi vanhempien päihteidenkäyttö, ankara ja epäjohdonmukainen kasvatusta, nuoreen kohdistunut väkivalta ja ympäristötekijät. (Honkatukia & Kivivuori 2016, 347.)

Nuorisorikollisuuden ilmentymää selittää merkityksellisenä tekijänä se, että rikosaktiiviset nuoret ryhmäytyvät eli etsiytyvät samaan kaveripiiriin kaltaistensa kanssa. Nuoret hakeutuvat yleensä kaltaistensa seuraan ja tällöin tasapainoisten nuorten torjuva asenne harkintakyvyttömiä ja vihamielisiä nuoria kohtaa voi vaikuttaa kaveripiirin muodostumiseen. Nuoret ovat yleensä toisilleen lojaaleja sekä omissa ryhmissään että alamaailmojen piireissä. Tämä tarkoittaa sitä, että ”vasikointi on kielletty” eli toista nuorta ei vahingoiteta ilmiantamalla häntä etenkin poliisille. Nuorten tekemissä rikoksissa huolestuttaa, että usein mediassa on uutisia vakavista väkivallanteoista, kuten henkirikoksista tai niiden yrityksistä, törkeistä ryöstöistä ja pahoinpitelyistä. Kansallisen tason ohjelmat ovat olleet usein ja pitkään tavoitteena, mutta silti huolta nostaa varsinkin nuorten miesten suunnitelmallisuutta osoittavan osallisuuden vahvistuminen vakavissa väkivaltarikoksissa. Nuoren väkivaltainen käyttäytyminen kertoo nuoren sosioemotionaalisen terveyden puutteesta eli nuoren tunteiden ilmaisusta ja hänen omasta kyvystään käyttäytyä tarkoituksenmukaisesti. (Kivivuori 2011, 93-98; Rytkönen 2014, 63-64.)

Nuorten tekemä rikollisuus, vihamielinen asenne ja hyökkäävyys sekä käytöshäiriöt liittyvät usein toisiinsa. Nuorten ongelmakäyttäytyminen voidaan jakaa kolmeen erilaiseen kehityslinjaan, jotka tulevat esille jo varhaisessa vaiheessa nuoruutta. Ensimmäiseen kehityslinjaan kuuluu vihamielisyys ja koulukiusaaminen, joka kehittyy myöhemmin tappeluihin osallistumisenä tai vakavana väkivaltana. Toiseen linjaan kuuluvat pienet näpistykset ja omaisuusrikokset, jotka voivat edelleen kehittyä ja muuttua ilkivallaksi ja vakaviksi omaisuusrikoksiksi. Kolmannen linjaan kuuluvat uho ja tottelemattomuus, jotka voivat kehittyä vakaviksi auktoriteettiongelmiiksi, kuten koulunkäyntivaikeudeksi ja karkailuksi. Näiden kehityslinjojen nuorilla kehitykselliset lähtökohdat ovat keskenään hyvin samankaltaisia. Samoilla ihmisillä esiintyy useasti käytöshäiriöitä, vihamielistä aggressiivisuutta ja rikollisuutta, jotka ovat ennustettavissa heidän vaikeasta persoonallisuustypistä, kontrolloimattomuudesta ja ajattelemattomasta impulsiivisesta toiminnasta. Nämä piirteet näyttäytyvät lapsuudessa kyvyttömyytenä kontrolloida omia toimintoja. Käytöshäiriöille ja rikollisuudelle altistaa vähäinen älykkyys ja huono koulumenestys. Nuorten mielenterveyteen vaikuttaa, kun heillä on elämään yhtäaikaaisesti kasautunut kielteisiä tapahtumia. Mielenterveyteen vaikuttavat myös kaverisuhteiden laatu, koska masentuneet ja ahdistuneet nuoret joutuvat useasti kiusaamisen kohteiksi. Tämän kielteisen ja ongelmallisen noidankehän purkaminen on vaikeaa. (Nurmi ym. 2014, 152-153, 169-170.)

Poliisitilastojen mukaan rikosaktiivisin vaihe suomalaisten nuorten elämässä sijoittuu 15-20 ikävuosille. 15-17 vuotiaat tekevät huomattavasti enemmän varkausrikoksia kuin vahingontekoja tai väkivaltarikoksia. Tilanne on samankaltainen myös naapurimaassamme Ruotsissa, jossa tavallisin tämän ikäluokan tekemä rikos on varkausrikos (Brottsförebyggande rådet Brå 2017). Nuorten tekemät väkivalta- ja henkirikokset ovat vähäisiä Suomessa. Alle 18-vuotiaiden nuorten tekemiä henkirikoksia on tilastoitu vuosien 2005-2014 välisenä aikana yhteensä 18 kappaletta. Törkeät pahoinpitelyt ja henkirikosten yritykset lisääntyivät selvästi nuorten 18-20 vuotiaiden ikäryhmässä 2000-luvulla, mutta vuosina 2011-2016 tekojen määrä oli jälleen huomattavasti alhaisempi. Poliisin ja viranomaisten tilastoista kuitenkin puuttuvat sellaiset rikolliset teot, jotka ovat piilorikollisuutta. Piilorikollisuuden mittaamisen kannalta on ongelmana useimmissa eri rikostyypeissä kokonaisrikollisuus, eikä sen kehityksen mittaamisesta pystytä saamaan tarpeeksi kattavaa tietoa tilastoidusta rikollisuudesta. Nuorten tekemät lievät rikokset eivät yleensä edes päädy poliisin tietoon, kun taas kuolemaan johtaneista väkivaltarikoksista poliisi saa melkein aina tiedon. Nuorten tekemän massarikollisuuden osuus jää piiloon valitettavasti varsin suuresti. (Salmi, Suonpää & Virtanen 2015, 198.)

3.4 Nuorten rikosentekijöiden oikeudellinen asema

Kriminologiassa on aina vahvasti painotettu nuoruusikää. Syynä tähän nuoruusiän painottamiseen on se, että suurin osa rikosurista alkaa nuorella iällä. Tämä nuorena alkanut rikollinen

käyttäytyminen jatkuu todennäköisesti myös aikuisiällä. Harvinaisempaan pidetään, että esimerkiksi vakavaan rikokseen syllistynyt olisi aloittanut rikollisen uransa vasta aikuisiällä. Nuoruusikä vaikuttaa vahvasti ihmisen persoonaan, koska silloin etsitään omaa henkilökohtaista asemaa, identiteettiä ja nuoren elämässä on menossa yksi kriittisimmistä kehitysvaiheista. (Kivivuori 2013, 22-23.)

Suomen lain mukaan nuorella rikoksentekijällä tarkoitetaan henkilöä, joka on ollut rikoksen tekohetkellä 15-20 -vuotias (Laki nuorista rikoksentekijöistä 262/1940). Tarkasteltaessa nuoria rikoksentekijöitä, on tämä ikäryhmä yleensä rikosaktiivisin. Eri ikäryhmät jaotellaan toisistaan niin, että ne erottuisivat seuraamusjärjestelmässä. Nuoret rikoksentekijät erotellaan iän perusteella seuraavasti: alle 15-vuotiaat lapset, 15-17 -vuotiaat nuoret ja 18-20 -vuotiaat nuoret aikuiset (Niemi 2016, 113).

Nuorten kohdalla rikosoikeudellinen vastuu alkaa 15 vuoden iässä. Tällöin he voivat saada rikollisesta teosta rangaistuksen. Tätä nuoremman tekemistä rikoksista voidaan suorittaa esitutkinta ja he voivat joutua korvausvastuuseen aiheuttamistaan vahingoista, mutta jäävät useasti muutoin rankaisematta. Alle 15-vuotiaan rikoksentekijän tilannetta hoitavat poliisi ja lastensuojelu, jotka voivat kohdistaa nuoreen raskaitakin viranomaiskeinoja. Käytännössä nuorelle tämä tarkoittaa sitä, että lastensuojelun avohuollon tukitoimet ovat ensisijainen keino ja viimeisenä keinona pidetään huostaanottoa. Lisäksi rikosten sovittelu on mahdollista myös lasten osalta. (Kivivuori 2013, 20-23; Niemi 2016, 113.)

Nuoren rikosasioita käsiteltäessä lastensuojelun sosiaalihuollosta vastaavan virkamiehen tulee olla syytetyn nuoren mukana esitutkinnassa ja tuomioistuinkäsittelyssä. Virkamies on sosiaalityöntekijän kelpoisuuden omaava työntekijä. Poliisi suorittaa esitutinnan aina silloin, kun epäillään rikosta. Esitutinnan jälkeen syyttäjä tekee päätöksen siitä, siirtyykö asian käsittely tuomioistuimeen eli syytetäänkö nuorta rikoksesta. Tarvittaessa nuori voidaan ohjata lain mukaiseen rikos- ja riita-asioiden sovitteluun (Lastensuojelulaki 417/2007, 4:24). Rikos- ja riita-asioiden sovittelu on vapaaehtoinen ja maksuton palvelu, jossa osapuolet voivat puhua tapahtuneesta rikoksesta tai riidasta koulutettujen sovittelijoiden avulla. Aloitteen sovittelusta voi tehdä rikoksen uhri, rikoksesta epäilty, poliisi, syyttäjä, lapsen tai nuoren huoltaja sekä koulu- tai sosiaaliviranomaiset. Nuoren ohjaamisella sovitteluun edesautetaan sitä, että rikoksen osapuolena ollut nuori saa mahdollisuuden kohdata uhrin, kuulla tapahtumasta aiheutuneista vahingoista ja ottaa vastuun teoistaan. (THL 2017.)

Erityinen rangaistus alle 18-vuotiaana tehdystä rikoksesta on nuorisorangaistus. Tuomioistuim määrittää nuorisorangaistuksen keston, joka on 4-12 kuukautta. Nuorisorangaistukseen voidaan tuomita nuori, joka on ollut rikoksen tehdessään 15-17-vuotias. Nuorisorangaistuksessa tuomioistuim saattaa katsoa, että sakko on teosta riittämätön rangaistus, mutta ehdotonta vankeutta

pidetään liian ankarana. Nuorisorangaistuksen tavoitteena on edistää nuoren sosiaalista selviytymistä ja ehkäistä nuoren syyllistymistä uusiin rikoksiin. Nuorisorangaistus koostuu valvontatapaamisista, valvonnassa suoritettavista tehtävistä sekä työelämään perehtymisestä. Rangaistus voi sisältää myös työskentelyohjelmia, jotka koskevat nuoren tarpeen mukaan esimerkiksi päihteitä, sosiaalisia taitoja, ongelmanratkaisua tai suuttumuksen hallintaa. Rangaistuksen sisältö määritellään aina tuomioistuimen vahvistamassa rangaistusajan suunnitelmassa. Valvojana toimii rikosseuraamustyöntekijä, jonka kanssa nuori käy läpi rikoskeskusteluja koskevan työskentelyohjelman. (Rikoslaki 39/1889, 6:1; Rikosseuraamuslaitos 2016.)

Rikosseuraamuksia ovat myös rikesakko, sakko ja vankeus. Enintään kahden vuoden vankeusrangaistus voidaan määrätä ehdolliseksi, ellei rikoksen vakavuus, rikoksesta ilmenevä tekijän syyllisyys tai tekijän aikaisempi rikollisuus edellytä ehdottomaan vankeuteen tuomitsemista. Ehdollinen vankeusrangaistus eroaa ehdottomasta vankeusrangaistuksesta siten, ettei ehdollista vankeusrangaistusta suoriteta rangaistuslaitoksessa. Alle 18-vuotiaana tehdystä rikoksesta ei saa tuomita ehdottomaan vankeusrangaistukseen, elleivät painavat syyt sitä vaadi. (Rikoslaki 39/1889, 6:9.) Oikeusrekisterikeskus vastaa rikesakon täytäntöönpanosta. Rikesakko on sakkoa lievempi rangaistus, joka perustuu henkilön varallisuuteen. Rikesakon määrä voi olla suuruudeltaan 20, 40, 70, 100, 120, 140, 170 tai 200 euroa. Rikesakkoa korotetaan 40€, jos rikoksentekijä on syyllistynyt kahteen tai useampaan rikokseen. Tällöin myös määrätään rikesakko korkeimman euromäärän mukaan. Rikesakon voi määrätä poliisi, erätarkastaja, rajavartio- tai tullimies. Rikoksentekijä voi antaa rikesakon tutkittavaksi käräjäoikeudelle. (Oikeusministeriö, 2016.)

Vapaudessa suoritettavia rikosseuraamuksia kutsutaan yhdyskuntaseuraamuksiksi. Yhdyskuntaseuraamuksia ovat yhdyskuntapalvelu, ehdonalaisen vapauden valvonta sekä valvontarangaistus. Yhdyskuntapalvelu on ehdollisen ja ehdottoman vankeusrangaistuksen väliin sijoittuva rikoksesta tuomittava rangaistus. Yhdyskuntapalveluun voidaan tietyin edellytyksin tuomita enintään kahdeksan kuukauden mittaisen ehdottoman vankeusrangaistuksen sijasta. Ehdonalaisen vapauden valvonnalla tarkoitetaan ehdottomaan vankeusrangaistukseen tuomitun päästämistä suorittamaan loppuosa rangaistuksesta vapaudessa. Rikoksen alle 21-vuotiaana tehnyt voidaan tuomita ehdollisen rangaistuksen tehosteeksi valvontaan yhden vuoden kolmen kuukauden ajaksi, jos tätä on pidettävä perusteltuna tekijän sosiaalisen selviytymisen edistämiseksi tai uusien rikosten ehkäisemiseksi (Rikoslaki 39/1889, 6:10). Valvontarangaistus on seuraamusmuoto, jossa rikoksentekijä voi asua omassa kodissaan. Rikoksentekijää valvotaan rangaistuksen ajan sähköisesti teknisillä laitteilla ja muilla sovituilla tavoilla esimerkiksi liikkuvan partion eli tukipartion suorittamien valvontakäyntien avulla. (Rikosseuraamuslaitos 2016.)

Suomessa nykyisen rikosprosessin ongelmana on hitaus. Esitutkinta- ja syyteharkintavaiheen kestolle ei ole määritelty aikarajaa, jolloin rikostapahtuman ja syytteen luvun välinen aika voi olla pitkä. Etenkin nuorten rikoksenteekijöiden kohdalla tämä voi olla kriittistä; nuori on voinut syyllystyä jo useisiin rikoksiin, kun hänen tilanteeseensa ei ole riittävän nopeasti tartuttu. Eri-tyisesti silloin, kun rikollisen käyttäytymisen taustalla on syrjäytymistä tai radikalisoitumista, olisi mahdollisimman nopea puuttuminen nuoren tilanteeseen tärkeää, jotta nuoren syrjäytymiskehitys ja negatiivinen leimautuminen voidaan katkaista. Tähän haasteeseen Ankkuritoiminnan kehittämällä pyritään vastaamaan. (Rikoksentorjuntaneuvosto 2017.)

3.5 Desistanssi eli rikollisuudesta irrottautuminen

Kriminologiassa on useita teorioita, joilla rikollisuutta, rikollista käyttäytymistä ja sen syitä on pyritty selittämään. On ajateltu, että rikollisuus ei ole vain ilmiö joka on olemassa tai ei, vaan se on prosessinomainen tapahtuma, josta on mahdollista myös irrottautua. Tällaista rikollisuudesta luopumista tai siitä irtautumista kutsutaan desistanssiksi. (Laine 2015, 186-187.)

Desistanssille ei ole yhtä selkeää määritelmää. Yleisesti hyväksytty määritelmä desistanssista on, että sillä tarkoitetaan rikosten tekemisen lopettamista. Desistanssi ei kuitenkaan ole yksittäinen tapahtuma yksilön elämänkaareissa, vaan desistanssia ylläpidetään sillä, että yksilö jää pois tietyn tyyppisistä tapahtumista. Desistanssi nähdään tällöin prosessina, jolloin yksittäiset tapahtumat ketjuuntuvat toisiinsa ja jonka aikana sosiaaliset ja psykologiset tekijät vaihtelevasti ja vuorovaikutuksessa toisiinsa edesauttavat tai vaikeuttavat prosessin etenemistä. Prosessin etenemisessä ovat kriittisiä ne merkitykset, joita yksilö antaa elämänsä tapahtumille. Rikollisuudesta irrottautuminen ei yleensä tapahdu hetkessä, vaan se konkretisoituu ajan kanssa rikollisten tekojen tiheyden, vakavuuden ja monipuolisuuden vähenemisenä. (Viikki-Ripatti 2011, 199; Granfelt 2015, 11.)

Osa tutkijoista erottaa desistanssiprosessissa kaksi eri vaihetta, primaari- ja sekundaaridesistanssin. Primaaridesistanssilla tarkoitetaan rikollisuudesta irtaantumista, taukoa rikosten tekemisessä. Viikki-Ripatti (2011) on käsitellyt desistanssia yksilön toimijuuden kautta. Rikollisuudesta irtaantumisen käsite, primaaridesistanssi, on yksilön toiminnan kannalta passiivinen käsite, joka pitää sisällään ambivalenssin, kun yksilö liikkuu rikollisuuden ja sovinnaisuuden välimailloilla. (Viikki-Ripatti 2011, 200.) Sekundaaridesistanssi taas nähdään pysyvämpänä tilana, jossa yksilö muotoilee identiteettinsä uudelleen ja sisäistää identiteettiään ei-rikoksenteekijänä. Sekundaaridesistanssiin sisältyy näin yksilön aktiivinen toiminta; yksilö nähdään muuttuvana ja kehittyvänä toimijana, joka voi vaikuttaa tietoisesti omaan ajatteluunsa ja toimintaansa. (Viikki-Ripatti 2011, 199-200.)

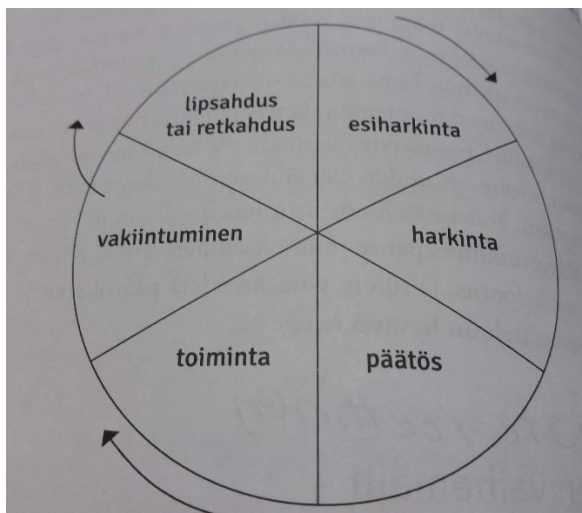
Desistanssiprosessi on usein aikaa vievää, pitkän aikavälin tavoitteiden asettelua, joka sisältää usein luopumista, yksinäisyyttä ja tyhjyyden kokemuksia. Desistanssiprosessin mielekkyyttä

saatetaan kyseenalaistaa. Desistanssi on vuorovaikutuksellinen, sosiaalisissa suhteissa tapahtuva prosessi, jonka tavoitteena on löytää oma toimijuus suhteessa paremman elämänhallinnan opettelussa ja aikaisemmasta poikkeavien valintojen tekemisessä. (Granfelt 2015, 14.) Laine (2015) viittaa Fergus McNeilliin (2012) kirjoittaessaan, että voidaksemme ymmärtää desistanssiprosessia, tarvitaan kokonaisvaltainen näkemys siitä, minkä kautta rikoksista irrottaudutaan. McNeil on listannut kuusi keskeistä teemaa, jotka tulee huomioida. Ensinnäkin desistanssi on aina hyvin yksilöllinen prosessi, joka liittyy identiteetin rakentamiseen. Tästä syystä esimerkiksi samat ohjelmat tai terapiat eivät auta jokaista yksilöä samalla tavalla. Toisekseen rikoksesta irrottautuvan yksilön kanssa toimivien tulee kehittää ja ylläpitää sekä motivaatiota että myös toivoa. Desistanssi tulee ymmärrettäväksi vain ihmissuhdekontekstissa. Tärkeät ihmiset, kuten perhe ja ystävät, ovat suuressa roolissa. Riskien ja tarpeiden lisäksi kaikilla rikoksentekijöillä on vahvuuksia, jotka tulee tunnistaa ja joiden avulla desistanssin esteitä tulee murtaa. Interventoiden tulee rohkaista ja kunnioittaa yksilön itsemääräämisoikeutta. Sosiaalisen pääoman kehittäminen on elintärkeää. (Laine 2015, 297.)

Useimmat rikoksentekijät luopuvat jossain vaiheessa elämää rikosten tekemisestä. Kriminologian tutkijoiden keskuudessa vallitsee yksimielisyys siitä, että iän ja rikollisuuden välillä on olemassa yhteys. Yleisesti on tunnustettu, että aktiivisin rikosaika ajoittuu nuoruus- ja varhaisaikuisuusiän (Viikki-Ripatti 2011, 200). Petra Suontausta (2013) on tutkinut rikostaustaisten nuorten desistanssia. Suontaustan mukaan nuoren kohdalla desistanssiprosessin aloittaa nuoren oma tahto lopettaa rikosten tekeminen. Motivaatio syntyy usein rikolliseen elämään ja päihteiden käyttöön liittyvien negatiivisten kokemusten, kuten jatkuvan väkivallan uhan seurauksena. Oma tahtotila ei kuitenkaan ole riittävä tekijä nuoren rikollisen käyttäytymisen loppumiseen, vaan motivaation lisäksi tarvitaan muutoksia nuoren ajattelussa, sekä tukea ympäristöltä. Desistanssia tukee usko omaan onnistumiseen ja konkreettiset onnistumisen kokemukset, sekä tulevaisuuden haaveet ja usko näiden saavuttamisesta. Nuorelle tärkeitä ovat esimerkiksi vertaistukiverkostot, viranomaisverkoston tuki ja läheiset ihmissuhteet. Ympäristön tulee voida tarjota nuorelle jokin hänelle itselleen mielekäs tapa elää vaihtoehtona rikolliselle elämälle. (Suontausta 2013, 50-51.) Tärkeänä asiana nuoren selviytymisessä rikoskierteestä tai pysymisestä erossa rikoksista ovat nuoren sosiaaliset sidokset: perhe, ystävät, harrastukset ja vapaa-ajan käyttö. (Väkiparta & Marttunen 2009, 64.)

Rikollisuudesta irrottautuminen voi olla prosessin aloittaneelle yksilölle suuri muutos, joka laukee kriisiin. Entinen elämäntapa on usein tuonut turvallisuutta ja kasvanut osaksi persoonallisuutta. Rikollisuuteen on voinut liittyä elämää jäsentäviä rituaaleja ja yksilölle hyvää tekevää toimintaa. Näiden puuttuminen tuo tyhjyyden. Muutosprosessia voidaan kuvata transteoreettisen muutosvaihemallin avulla (kuvio 5). Muutos alkaa esiharkinnasta. Tämä vaihe voi kestää kauan, ja sille ominaista on se, ettei muutosta vielä nähdä omakohtaisesti. Tästä

siirrytään harkintavaiheeseen, jossa omaa tilannetta arvioidaan toisaalta-toisaalta -asetelmasta ja otetaan jo huomioon muutoksen mahdollisuus. Seuraava vaihe on päätös, jossa yksilö on suunnitellut tulevan toiminnan. Päätöstä seuraa toiminta, jolloin yksilö opettelee muutoksia käytännössä, ja käsittelee muutoksen tunteita. Vakiintumisvaiheessa ylläpidetään saavutettua muutosta, tässä tapauksessa rikoksetonta elämäntapaa. Muutos ei kuitenkaan aina jää pysyväksi, vaan voi tapahtua lipsahdus tai retkahdus. Näillä tarkoitetaan väliaikaista paluuta entiseen elämäntapaan. Muutokseen sisältyy siis aina psyykkinen prosessi jota edellä esitetty transteoreettinen muutoksen vaihemalli kuvaa. Prosessin aikana eri muutosvaiheita joutuu usein kertaamaan, koska vanhoista toimintamalleista on usein haastavaa oppia pois. (Oksanen 2014, 40-42.)

Kuvio 4: Muutoksen vaihemalli (Oksanen 2014)

3.6 Väkivaltainen ekstremismi

Opinnäytetyöprosessimme alkuvaiheessa radikalisoituminen ja väkivaltainen ekstremismi olivat ilmiöitä, joiden olemassaolo turvallisuushkana suomalaisessa yhteiskunnassa oli jo tunnistettu, mutta sitä ei vielä ollut mainittavasti ilmennyt. Muualla Euroopassa oli jo tapahtunut iskuja, joiden motiivina väkivaltaisen ekstremismin epäiltiin olevan. Tanskassa oli kehitetty ns. Århusin malli, joka toimii mallina Ankkurille, ja on todettu tehokkaaksi myös väkivaltaiseen ekstremismiin puuttumisessa. Tästä syystä Itä-Suomen Yliopistosta tuli toive, että tämä aihe otetaan esiin opinnäytetyössämme. Tilanne Suomessakin muuttui vuoden 2017 aikana, kun Suomessa tapahtui rikoksia, joiden motiivina epäiltiin olevan väkivaltaista ekstremismia. Näistä rikoksista eniten julkisuutta saanut oli elokuussa 2017 tapahtunut Turun puukotus, josta uutisoitiin mediassa runsaasti.

Suomen Sisäministeriö on vuodesta 2013 alkaen julkaissut kaksi kertaa vuodessa väkivaltaisen ekstremismin tilannekatsauksen. Tilannekatsauksen tarkoituksena on helpottaa eri alojen ammattilaisia ja järjestöjä tunnistamaan sekä ennalta ehkäisemään väkivaltaista ekstremismia,

radikalisoitumista ja ääriliikkeiden toimintaa. Tilannekatsauksessa käytetään lähteinä Suojelupoliisin, Keskusrikospoliisin ja paikallispoliisin tilannekuvaa, tutkimustietoa, asiantuntijoiden tuottamaa tietoa, kansainvälisiä kokemuksia sekä muita julkisia lähteitä. (Sisäministeriö 2017.)

Suomessa toimii joitakin väkivaltaisista ääriliikkeistä, joista näkyvimmin julkisuudessa on ollut väkivaltaista äärioikeistoa edustava kansallissosialistinen Pohjoismainen Vastarintaliike (PVL). Pohjoismainen Vastarintaliike on poliittinen, valtakunnallinen ja ainakin jollain tasolla hierarkisesti organisoitu järjestö. Sen tavoitteena on kansallissosialistisen valtion luominen epädemokraattisin keinoin. Äärivasemmistolainen radikaali liikehdintä taas on Suomessa melko vähäistä. Väkivaltaista ekstremismia ilmenee ajoittain erityisesti anarkismin toimintaympäristössä. (Sisäministeriö 2017.) Alttiimpia väkivaltaisten ääriliikkeiden kutsulle ovat nuoret, joiden elämästä puuttuu turvallinen aikuinen ja joilla on ongelmia perheessä, turvattomuutta sekä syrjäytymistä. Ankkuri on tehokas malli puuttua myös nuoren elämässä vaikuttaviin uusiin uhiin ja riskitekijöihin. (Risikko 2017.)

Radikaaliin vaihtoehtoliikehdintään liittyvä ekstremismi oli useiden vuosien ajan Suomessa hyvin vähäistä. Eläinoikeusliikkeen radikaalisiiven toimintatavat ovat muuttuneet aiemmista turkistarhaiskuista tuotantotilojen salakuvaamiseen ja informaation levittämiseen. Vaikka toimintamalliin kuuluu lain rikkominen, ei siihen liity väkivaltaa tai sen uhkaa. Ydinvoiman vastaisessa liikehdinnässä sen sijaan tapahtui radikalisoitumista vuonna 2015, kun aktivistien protestointi Pyhäjoen ydinvoimalatyömaalla sai väkivaltaisia piirteitä. Laittomien ja väkivaltaisten keinoin toteutettu protestointi jatkui jälleen keväällä 2016. Väkivaltaiseen ekstremismiin voi radikalisoitua myös ilman ryhmään tai verkostoon kuulumista. Tutkimusten mukaan yksittäiset toimijat toimivat kuitenkin harvoin täysin yksin. Heillä saattaa olla tukenaan esimerkiksi aktiivinen internetissä toimiva yhteisö. Yksittäinen toimija voi kokea epäoikeudenmukaisena pitämänsä asian hyvin henkilökohtaisesti ja hän voi ajatella olevansa asiansa puolesta taisteleva soturi. Taipumus impulsiiviseen väkivaltaiseen käytökseen, väkivaltaisen propagandan katselu tai väkivaltaisten videopelien pelaaminen saattavat alentaa väkivallan käytön kynnystä. (Sisäministeriö 2017.)

Väkivaltainen ekstremismi tarkoittaa, että väkivaltaa käytetään, väkivallalla uhataan, siihen kannustetaan tai se oikeutetaan aatemaailmalla perustellen. Motiivit voivat olla poliittisia, ideologisia tai uskonnollisia. Väkivaltaisen ekstremismin ennaltaehkäiseminen tarkoittaa sellaisten väkivaltaisten tekojen ja tapahtumien ehkäisyä, joihin liittyy ekstremismisiä ideologioita tai aatteita. Väkivaltaiseen ekstremismiin radikalisoituminen voi tapahtua osana ryhmää tai yksin. Naisen kohdalla radikalisoitumisen syy on yleensä joku muu kuin hänen aatemaailmansa. Syynä voi olla esimerkiksi oman identiteetin etsiminen (Kirkon ulkomaanapu 2015).

Suomen Kirkon Ulkomaanapu ja Institute for Security Studies (ISS) julkaisivat vuonna 2014 tutkimuksen, jossa haastateltiin lähes sataa entistä somalialaista al-Shabaab -taistelijaa. Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää syitä, mitkä ajavat nuoren ääriryhmään. Tutkimuksessa selvisi, että uskonto tai ideologia eivät ole pääsyitä ääriliikkeisiin liittymiseen, vaan vähintään yhtä usein näihin järjestöihin liitytään taloudellisten syiden tai poliittisen syrjinnän vuoksi (Botha & Abdile 2014). Muita syitä ovat esimerkiksi syrjintäkokemukset ja syrjäytyminen, vaihtoehtojen puute ja heikentyneet sosiaaliset verkostot. Syitä on kuvattu tarkemmin kuviossa 3.

Kuvio 5: Mikä ajaa nuoren ääriryhmään (Kirkon ulkomaanapu 2015)

Radikalisoitumisen syihin on hyvä kiinnittää huomiota ja yrittää ennaltaehkäistä niitä. Yleensä ekstremismisten piirien rikollisuus käsittää muutakin kuin ainoastaan väkivaltaa. Hyvin usein esimerkiksi vahingonteot ja omaisuusrikokset ovat tyypillisiä rikoksia mielenosoituksissa, joihin erilaiset radikaalit ryhmät ottavat osaa. (Sisäministeriö 2015.)

3.7 Ankkurityön edelläkävijä: Århusin malli

Ankkuritoiminnan kaltaisia moniammatillisia toimintamalleja on kehitetty ja otettu käyttöön laajasti eri maissa. Yksi edelläkävijöistä on Tanskan ns. SSP-malli eli Århusin malli. Malli on kehitetty puuttumaan erityisesti aatteelliseen ekstremismiin, jolla tarkoitetaan sellaista väkivallalla uhkaamista, väkivallan käyttämistä ja väkivaltaan kannustamista, joka oikeutetaan aatemaailmalla perustellen. (Sisäministeriö 2016.)

Århusin mallin taustalla on ajatus, jonka mukaan radikalisoituminen johtuu osaltaan sosiaalisista ja taloudellisista ongelmista sekä syrjäytymisestä. Näihin puuttumalla voidaan poistaa tarve turvautua äärimmäisiin keinoihin. Nuoret tarvitsevat työtä, asuntoja ja mielekästä tekemistä. (Sinkkonen 2016.) Radikalisoitumisella tarkoitetaan yksilön ajattelun, asenteiden ja mielipiteiden muuttumista jyrkiksi ja äärimmäisiksi tavalla, joka poikkeaa yhteisön normaalista ja hyväksytystä ajattelusta. Radikalisoituminen itsessään ei tarkoita väkivaltaa tai väkivaltaiseen käyttäytymiseen ryhtymistä. (Karinen 2016, 5.)

Århusin mallissa pyritään puuttumaan nuoren ongelmiin viranomaisyhteistyöllä siinä vaiheessa, kun ongelmat eivät ole vielä ilmenneet väkivaltaisena toimintana, eikä nuori ole välttämättä syylistynyt vielä rikoksiin. Tanska joutui jihadistisen eli uskonnolliseen motiiviin pohjautuvan väkivallan kohteeksi vuonna 2015, kun Krudttønden kulttuurikeskukseen Kööpenhaminassa tehtiin väkivaltainen isku tilaisuuteen, jossa ruotsalainen Mohammed-pilakuvia piirtänyt taiteilija Lars Vilks oli puhumassa. Tämän tapahtuman jälkeen viranomaiset joutuivat miettimään, kuinka yksilön luisuminen aatteellisesti perusteltuun väkivaltaan olisi parhaiten estettävissä. Tällöin syntyi yhteistyöverkosto, jossa ovat mukana poliisi, terveydenhuolto, rikosseuraamusalaitos, koulutusjärjestelmä, kansalaisjärjestöjä ja tiedustelupalvelu. Malli ei rajoita toimintaansa pelkästään jihadismiin, vaan se yrittää ehkäistä minkä tahansa ideologian motiivimaa väkivaltaa. (Sinkkonen 2016.)

Århusin moniammatillisella toimintamallilla on ratkaistu nuorten rikollisuudesta ja häiriö-käyttäytymisestä johtuvia ongelmia sekä ennaltaehkäisty väkivaltaista ekstremismia. Tällä mallilla on myös sidottu taistelualueilta palaajia takaisin yhteiskuntaan. Nuoren kanssa tehtävä toiminta voi käytännössä olla opinto-ohjausta, apua työpaikan hankinnassa tai psykoterapiaa. Tanskassa psykoterapiaa on käytetty erityisesti niille, jotka ovat palanneet taistelu- ja kriisi-alueilta, kuten Syyriasta. Psykoterapiassa hankalia asioita läpikäydään keskustelemalla ja samalla voidaan käyttää erilaisia harjoitteita, jotka helpottavat omien toimintatapojen tunnistamista ja muuttamista. (Sinkkonen 2016; Sisäministeriö 2016.)

Ongelmana on useimmiten ollut, ettei kenelläkään ole kokonaiskuvaa nuoren tilanteesta, koska viranomaiset eivät vaihda tietoa keskenään. Århusin mallissa on pyritty muuttamaan tätä ongelmaa. Usein huoli nuoren tilanteesta syntyy kotona tai koulussa, kun nuoren käytös alkaa

muuttua. Tällöin kuka tahansa voi ottaa yhteyttä poliisiin, joka on yhteydessä nuoreen. Moniammatillinen tiimi nimeää nuorelle luotettavan aikuisen, jota kutsutaan mentoriksi. Mentori auttaa arkisten kysymysten kanssa ja osallistuu tarvittaessa myös moraaliseen sekä uskonnolliseen keskusteluun. (Karinen 2016, 11.)

4 Tutkimusasetelma

Tässä luvussa esittelemme opinnäytetyöprosessin kokonaisuudessaan. Aluksi käsittelemme opinnäytetyön tarkoitusta ja tavoitteita ja esittelemme tutkimuskysymykset. Luvussa käydään läpi myös opinnäytetyöprosessin aikataulu, jonka jälkeen avataan ja perustellaan tutkimusmenetelmän valinta ja aineiston keruutapa. Lisäksi kuvaamme, kuinka aineiston analyysi on toteutettu. Lopuksi tarkastelemme tutkimuksen luotettavuutta ja eettisyyttä.

4.1 Opinnäytetyön tavoitteet ja tarkoitus

Opinnäytetyömme tavoitteena oli tuottaa tutkimustietoa nuorten rikoskäyttäytymisen syistä nuorten rikoksentekijöiden itsensä kokemana. Yhtenä tavoitteena oli selvittää, kuinka laajasti väkivaltainen ekstremismi näkyi rikoskäyttäytymisen motiivina. Tämä teema on noussut hyvin vahvasti esille yhteiskunnallisessa keskustelussa, jonka vuoksi Itä-Suomen Yliopistolta tuli pyyntö käsitellä myös tätä näkökulmaa opinnäytetyössämme. Tavoitteena oli myös selvittää nuorten kokemuksia Ankkuritoiminnasta, ja millä tavalla Ankkuri on vaikuttanut heidän elämäänsä. Erityisesti meitä opinnäytetyön tekijöinä kiinnosti nuorten näkemys siitä, onko heidän saamansa apu vaikuttanut rikollisuudesta irtautumisessa ja millä tavalla.

Tarkoituksenamme oli haastatella Ankkuritoiminnassa mukana olevia 15-17 -vuotiaita nuoria ja saada opinnäytetyöhön nuorten oma ääni ja tutkimustuloksia, joita voidaan hyödyntää Itä-Suomen Yliopiston ja Sisäministeriön Ankkurihankkeen pilotoinnissa. Tavoitteemme oli, että keräämäämme analysoitua tietoa voitaisiin hyödyntää sekä jatkotutkimuksissa että Ankkuritoiminnan kehittämisessä. Opinnäytetyössämme pyrimme saamaan vastauksia siihen, kuinka nuorten rikoksentekijöiden rikollisuudesta irrottautumisen prosessia voidaan vaikuttavasti kehittää Ankkuritoiminnassa. Näiden tavoitteiden pohjalta muodostui tutkimuskysymyksemme:

1. Mitkä ovat nuorten rikollisen käyttäytymisen syyt nuoren oman kokemuksen perusteella?
2. Onko Ankkuritoiminta vaikuttanut rikollisuudesta irtautumiseen? Miten?
3. Onko väkivaltainen ekstremismi vaikuttanut nuoreen rikoksentekijään? Miten?

4.2 Opinnäytetyöprosessi

Opinnäytetyöprosessimme käynnistyi konkreettisesti tammikuussa 2017, jolloin molemmat olimme osallistuneet Laurea AMK:n opinnäytetyöstarttiin. Joanna Niemi oli ollut yhteydessä Itä-Suomen Yliopiston dosentti Mari Kangasniemeen sekä työelämän edustajaan, Hämeenlinnan Ankkuritiimin vanhempaan konstaapeliin Juha Kuninkaaseen opinnäytetyön tavoitteiden ja alustavien aikataulujen sopimiseksi. Tutkimussuunnitelman palautimme maaliskuussa. Kevään 2017 aikana osallistuimme opinnäytetyön työpajoihin ja opinnäytetyöseminaareihin. Opinnäytetyömme suunnitelmaseminaarin pidimme 24.3.2017.

Opinnäytetyötämme varten haimme Hämeenlinnan kaupungilta tutkimusluvan (liite 1), joka myönnettiin tutkimuksellemme toukokuussa. Tutkimusluvan saamisen jälkeen Hämeenlinnan Ankkuritiimi ryhtyi hankkimaan meille tutkimukseemme haastateltavat nuoret. Ankkuritiimi lähetti kirjeen hieman yli 30:lle ankkuritoiminnassa mukana olleelle nuorelle (liite 2). Kirjeen mukana sekä nuorille että heidän huoltajilleen toimitettiin suostumuslomakkeet tutkimukseen osallistumiseksi (liite 3). Haasteeksi muodostui se, että tutkimukseen halukkaita nuoria oli ilmoittautunut Ankkuritiimille, mutta huoltajien allekirjoittamia suostumuslomakkeita ei palautunut. Huoltajien kirjallinen suostumus oli kuitenkin välttämätöntä koska haastatteluun osallistuvat olivat alaikäisiä nuoria. Näin ollen saimme tutkimukseen kuusi haastateltavaa, ja pääsimme aloittamaan haastattelut Hämeenlinnan Poliisilaitoksella syksyllä 2017.

Haastattelujen jälkeen litteroimme, analysoimme ja dokumentoimme kerätyn aineiston. Opinnäytetyömme seminaariversion jätimme opinnäytetyön ohjaajalle marraskuussa. Arvioivan seminaarin pidimme 4.12.2017. Lopullisen työn jätimme viikon tämän jälkeen.

4.3 Tutkimusmenetelmä ja aineiston keruu

Opinnäytetyömme toteutettiin laadullisena eli kvalitatiivisena tutkimuksena. Laadullisen tutkimuksen tarkoituksena on analysoida merkityksiä ja niiden suhteita puheeseen, kirjoitettuun tekstiin tai kuviin. Laadullisessa tutkimuksessa tutkitaan ihmisten merkitystä kokemusten ja kertomuksien pohjalta. Tutkimuskysymykset jätetään yleensä väljiksi. Tässä tutkimustavassa on tärkeää katsoa ihmistä osana elämysmaailmaa ja sen todellisuutta, jota voi ymmärtää tai selittää jollakin tavalla. Kokonaisvaltainen kuvaus liittyy vahvasti laadulliseen tutkimukseen ja sen suuntauksiin. Asiayhteyksiä pitää ymmärtää ja tutkia ajatusten pohjalta. Laadullisessa tutkimuksessa yleensä tutkittavia ihmisiä on melko vähän, koska muuten analysoinnista tulee vaikeasti hallittavaa. (Pehkonen, Lindblom-Ylänne, Paavilainen & Ronkainen 2013, 80-83.) Laadullinen tutkimusmenetelmä soveltuu parhaiten tilanteisiin, joissa tutkittavasta asiasta ei ole tietoa, teorioita tai tutkimusta, luodaan uusia teorioita ja hypoteeseja ja tutkittavasta asiasta halutaan saada syvälinen näkemys ja hyvä kuvaus. (Kananen 2014, 17.)

Laadullisen tutkimuksen tyypillisiä piirteitä ovat, että tutkimus on luonteeltaan kokonaisvaltaista tiedon hankintaa ja aineisto kootaan luonnollisissa, todellisissa tilanteissa. Tutkija luottaa enemmän omiin havaintoihinsa ja keskusteluihin tutkittaviensa kanssa kuin lomakkeisiin ja testeihin. Laadullisessa tutkimuksessa suositaan metodeja, joissa tutkittavien näkökulma pääsee esille. Laadullisessa tutkimuksessa kohdejoukko valitaan tarkoituksenmukaisesti, eikä satunnaisotannan menetelmää käytetä. Tutkimussuunnitelma muotoutuu tutkimuksen edetessä. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2010, 164.) Opinnäytetyömme toteutettiin joustavasti ja suunnitelmia olisi voinut muuttaa olosuhteiden mukaisesti.

Aineistonkeruumenetelmänä käytimme puolistrukturoitua teemahaastattelua. Pohdimme opinnäytetyöprosessimme alussa menetelmäksi myös strukturoitua haastattelua eli lomakehaastattelua. Päädyimme kuitenkin puolistrukturoituun teemahaastatteluun, joka on lomake- ja avoimen haastattelun välimuoto. Teemahaastattelussa on tyypillistä, että haastattelun aihepiirit eli teema-alueet ovat ennalta tiedossa, mutta kysymysten tarkka muoto ja järjestys puuttuvat. (Hirsjärvi yms. 2010, 208.) Puolistrukturoidun teemahaastattelun käyttämisellä varmistimme, että haastattelulla on selkeästi rajatut raamit, mutta tilaa jää myös mahdolliselle vapaalle keskustelulle.

Haastattelu valikoitui aineistonkeruun menetelmäksi useista eri syistä, koska tässä opinnäytetyössä oli tärkeää, että nuoret saivat mahdollisuuden tuoda esille itseään koskevia asioita. Lisäksi opinnäytetyössämme oli kyseessä vähän tutkittu aihe, jolloin vastausten suuntia oli etukäteen vaikea tiedostaa. Haastattelu oli menetelmänä perusteltu myös siksi, että sillä saatavat tulokset sijoittuvat laajempaan kokonaisuuteen. Haastattelussa on mahdollista nähdä vastaaja, hänen ilmeensä ja eleensä. Haastateltava voi myös kertoa itsestään ja aiheesta laajemmin, kuin pystytään ennakoimaan. (Hirsjärvi yms. 2010, 205.)

Teemahaastattelun etuja lomakehaastatteluun verratessa on, että tutkijalla on haastattelussa suuremmat mahdollisuudet motivoida henkilöitä vastaamaan kuin lomaketutkimuksessa. Haastattelussa voidaan säädellä aiheiden järjestystä, kun taas lomaketta käytettäessä tutkittavalla on mahdollisuus selata sitä eteenpäin, jolloin myöhäisemmäksi tarkoitettut osat voivat vaikuttaa aiempien osien vastauksiin. Haastattelu on lomaketta joustavampi menetelmä, koska se sallii täsmennykset ja tarkentavat kysymykset. Haastatteluilla tavoitetaan henkilöt paremmin, koska kieltäytymisprosentti on pienempi kuin lomaketutkimuksissa. (Hirsjärvi & Hurme 2009, 15.)

Kävimme myös pohdintaa siitä, suoritetaanko haastattelut ryhmä- vai yksilöhaastatteluina. Ryhmähaastattelun etuna näimme, että nuorten olisi helpompaa motivoitua ja rohkaistua osallistumaan haastatteluun osana ryhmää. Ryhmähaastattelun riskinä oli kuitenkin se, että oman mielipiteen esille tuominen voi olla ryhmässä vaikeaa. Jos ryhmässä olisi mukana vahvat mielipiteet omaava persoona, on suuri riski sille, että muut ryhtyvät myötäilemään hänen

mielipiteitään, eikä tutkimuksen tulosta voi pitää enää luotettavana. Myös anonymiteetin takaaminen haastateltaville ei välttämättä olisi toteutunut ryhmämuotoisessa haastattelussa. Näistä syistä päädyimme yksilöhaastatteluun, joka oli mielestämme tässä opinnäytetyössä paras menetelmä halutun tiedon keräämiseksi.

Opinnäytetyöhön tarvittava aineisto kerättiin haastattelemalla kuutta Ankkurissa mukana olevaa nuorta. Haastattelut toteutettiin yksilöhaastatteluina Hämeenlinnassa, Kanta-Hämeen poliisilaitoksella toimivassa Ankkuritiimissä. Haastattelukysymyksiä pohdittiin useita, jonka jälkeen niitä testattiin muutamaa meille tuttuun nuoreen. Tämän jälkeen pohdimme erittäin paljon, mitkä kysymykset vastaavat eniten tutkimuskysymyksiin. Lopulta jokaisen teeman alle jäi kolme kysymystä, jotka vastaisivat mahdollisimman hyvin tutkimuskysymyksiin. Näitä teemojen kysymyksiä testattiin uudelleen tuttuihin nuoriimme. Halusimme testata kysymykset ulkopuolisilla henkilöillä, että saimme niistä varmasti tarpeeksi selkeät ja ymmärrettävät. Samalla arvioimme haastatteluun kuluvaan aikaan ja pyysimme nuorilta myös näkemystä siihen, kuinka pitkä haastattelu voisi ajallisesti olla, että nuori jaksaa ja haluaa siihen vastata. Saamiemme vastausten perusteella ilmoitimme nuorille lähettämässämme kirjeissä haastattelun kestoksi 15 minuuttia. Käytännössä haastattelut olivat kestoiltaan eri mittaisia, 15 - 30 minuuttia riippuen siitä, kuinka laajasti nuori ryhtyi elämästään kertomaan. Haastattelukysymysten laadinnassa oli erittäin tärkeää myös se, että kysymykset olivat neutraaleja, eivätkä ne johdattelleet haastateltavia mihinkään suuntaan. Näin ollen sanavalintoihin kiinnitettiin tarkasti huomiota. Emme kysyneet esimerkiksi ”kuinka Ankkuritoiminta on auttanut sinua” - tämä kysymys olisi sisältänyt oletuksen siitä, että Ankkuritoiminta oli auttanut nuorta. Sen sijaan kysyimme, kuinka Ankkuri on vaikuttanut nuoren elämään, jolloin saimme hyvin monipuolisia ja eri näkökulmia edustavia vastauksia. Tämä myös mahdollisti erilaiset tarkentavat jatkokysymykset siitä, minkälaista apua nuori oli saanut Ankkurista, tai miksi ei kokenut saaneensa apua, ja millaista apua olisi odottanut. Haastattelukysymykset on esitelty liitteessä 4.

Olimme asettaneet haastatteluun osallistuville kaksi kriteeriä: haastateltavien tulee olla 15-17-vuotiaita ja heillä tulee olla Ankkuritoiminnasta sellainen käytännön kokemus, että toiminnan vaikutusten arviointi on mahdollista. Pohdimme myös haastatteluun pyydettyjen nuorten ikäjakaumaa ja tulimme siihen tulokseen, että emme haastattele alle 15-vuotiaita. Katsoimme, että tätä nuorempien voi olla kehitystasonsa vuoksi vaikeaa ymmärtää haastattelun tarkoitusta ja haastattelijoiden roolia, jolloin haastattelu olisi voinut olla nuorelle hämmentävä ja jopa pelottavakin kokemus.

Haastattelutilanteissa pyrimme luomaan rentoa ja keskustelunomaista tunnelmaa, jotta haastateltavat saivat mahdollisuuden vastata kysymyksiin mahdollisimman luontevasti. Haastattelutilanteissa oli tärkeä huomioida haastateltavien alaikäisyys ja tarvittaessa sanoittaa

kysymyksiä paremmin haastateltavan iänmukaista kehitystasoa vastaavaksi. Haastattelutilanteet olivat nuorille jännittäviä, ja osalle haastateltavista oli vaikeaa sisäistää sitä, että opinnäytetyömme tavoitteena oli saada nimenomaan heidän omia näkemyksiään esille. Esimerkiksi kysyessämme, mitä nuoren mielestä Ankkuritoiminnassa voisi kehittää tai tehdä toisin, nuori saattoi vastata, ettei osaa vastata, koska ei tiedä mitä kaikkea Ankkurissa tehdään. Tällöin kävimme keskustelua nuoren kanssa siitä, että halusimme kuulla miltä hänestä itsestään tuntuu, ja millaisia asioita hän olisi toivonut omassa tilanteessaan. Tällaisilla tarkennuksilla saimme aikaiseksi hyviä keskusteluja. Meille opinnäytetyön tekijöinä tuli nuorista olo, että osa heistä tunsu ylpeyttä ja itsensä tärkeäksi, kun oli saanut osallistua haastatteluun. Olimme positiivisesti yllättyneitä siitä, kuinka avoimesti osa nuorista kertoi elämästään ja analysoi omia ajatuksiaan ja tekojaan. Yhtä haastateltavaa lukuun ottamatta meille jäi tunne, että nuori vastasi kysymyksiimme siten kuin itse asiat kokivat, eikä siten, mitä oletti meidän haluavan kuulla. Käytännön haastatteluissa kävi ilmi myös se, että etukäteen pohtimamme aikahaarukka haastattelujen kestoille oli hyvä; osalla nuorista oli selviä vaikeuksia istua paikallaan muutamaa minuuttia pitempää aikaa. Olimme varanneet haastatteluihin pientä tarjoilua, joka selvästi sekä lievensi nuoren jännitystä, että toi apua levottomuuteen, kun nuori saattoi luontevasti nousta ylös ottaakseen pöydältä jotakin käsiinsä.

4.4 Aineiston analyysi

Analysoimme keräämämme aineiston sisältöanalyysin keinoin. Sisältöanalyysissä tarkastellaan jo valmiiksi tekstimuotoisia tai sellaiseksi muutettuja aineistoja. Kerättyä aineistoa tarkastellaan eritellen, yhtäläisyyksiä ja eroja etsien sekä aineistoa tiivistäen. Sisältöanalyysia on hyvä käyttää avoimen haastattelun aineiston analysointiin, jossa tarkoituksena on saada aineiston kuvaus yleisessä muodossa ja tiivistettynä. Tällä analyysimenetelmällä saadaan aineisto järjestettyä tutkimuksen johtopäätöksiä varten. Sisältöanalyysin tarkoituksena on katsoa ja etsiä tekstistä inhimillisiä merkityksiä. (Kananen 2014, 41-42; Tuomi & Sarajarvi 2013, 103-104.) Sisältöanalyysia ohjaa tutkimuksen suunnitteluvaiheessa määritellyt keskeiset käsitteet sekä teemahaastattelun aikana syntyneet hypoteesit eli havaintojen pohjalta syntyneet olettamukset. (Hirsjärvi & Hurme 1995, 114-115.)

Laadullinen tutkimus etenee yleisen tutkimusprosessin mukaan, mutta sillä erotuksella, että tiedonkeruu ja analyysi vuorottelevat. Kerätty aineisto analysoidaan, analyysin jälkeen kerätään uutta aineistoa, joka analysoidaan. (Kananen 2014, 99.) Suoritimme haastattelut kahdessa osassa. Saadun aineiston käsittelyn ja analyysin aloitimme jo keruuvaiheen aikana. Hankitun informaation tallensimme nauhoittamalla haastattelut. Haastattelujen aikana teimme myös havaintoja haastateltavien sanattomasta viestinnästä. Niiltä osin kuin katsoimme tehdyillä havainnoilla olevan merkitystä tutkimuksen kannalta, pyrimme kirjaamaan niitä ylös sekä haastattelun aikana, että välittömästi haastattelun jälkeen. Koska haastatteliijoita oli kaksi, havaintojen kirjaaminen haastattelun aikana oli mahdollista ilman että se häiritsi haastattelun

sujuvuutta. Haastattelujen jälkeen myös keskustelimme tekemistämme havainnoista. Näin varmistimme sen, että olimme tehneet ja tulkinneet havaintoja samalla tavalla. Osa tekemistämme havainnoista, esimerkiksi haastateltavassa ilmenevä helpotus, suru tai närkätys, välittyi selvästi myös nauhoitteista.

Pian haastattelujen jälkeen litteroimme keräämämme aineiston. Litterointi tarkoittaa erilaisien tallenteiden, kuten äänitteiden, kuvien tai videoiden kirjoittamista kirjalliseen muotoon (Kananen 2014, 101). Litterointi voidaan tehdä eri tarkkuudella. Litterointia tehdessämme käytimme sanatarkkaa eli eksaktia litterointia. Eksaktissa litteroinnissa litteroidaan kaikki puhe sanatarkasti puhekieltä noudattaen ja litteraatioon sisällytetään myös täytesanat, toistot, keskenjääneet tavut ja äännähdykset. Myös tunteen ilmaukset ja erilaiset painotukset kirjataan. Lisäksi kirjataan tauot ja niiden pituudet, sekä ulkoiset tekijät, jotka mahdollisesti häiritsevät haastattelutilannetta. Tällaisia tekijöitä voivat olla esimerkiksi henkilön saapuminen huoneeseen, äkilliset äänet ym. (Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto 2017.) Käytimme eksaktia litterointia, koska se mahdollistaa tarvittaessa aineiston monipuolisen jatkokäytön. Lisäksi halusimme analysoida myös ilmaisuja niiltä osin, kuin koimme sen olevan merkityksellistä tutkimuksen tulosten analysoinnin kannalta.

Litteroinnissa käyttämämme fontti oli Trebuchet MS, fonttikoko 10 ja riviväli 1,5. Näillä asetuksilla nuorten haastatteluista tuli litteroitua materiaalia 19 sivua. Litteroinnin jälkeen jaottelimme aineiston tutkimuskysymyksistämme johdettuihin haastattelurungon mukaisiin teemoihin, joihin tarkensimme analyysia. Teemat olivat rikollisen käyttäytymisen syyt, Ankkuroiminta, Ankkurin vaikutus desistanssiin ja kokemukset Ankkurista. Aineiston jaottelun jälkeen tiivistimme ja pelkistimme tekstin koodaamalla. Ennen analysointia aineisto pitää selkeyttää ja tiivistää, jotta aineiston sisään voidaan nähdä. Koodaus on yksi ajattelun perustoimintoja, jolla tutkija pyrkii löytämään aineistosta ulottuvuuksia ja käsitteellisiä kerroksia. Koodausjärjestelmän luominen edellyttää teoreettisia ennako-oletuksia, jotta koodaus tukee tutkittavaa ilmiötä. Tietoja yhdistetään siten, että samaa tarkoittavat asiat yhdistetään samalla koodilla. Samalla tavalla yhdistetään myös sellaiset asiat, joilla on yhteinen elementti tai tekijä. Koodauksella ei kuitenkaan saa vähentää aineiston tiedon laadullista sisältöä, koska kyseessä on välivaihe, joka mahdollistaa analyysin. Koodauksen taso vaikuttaa analyysiin, sillä liian yleisluontoinen koodaus kadottaa osan tiedoista ja liian tiheä koodaus taas tuottaa sellaisen rakenteen, jonka tulkinta on hankalaa. (Kananen 2014, 103-104.)

Koodaus etenee raakakoodauksesta eri tasojen kautta teoreettisten käsitteiden tasolle. Koodauksen jälkeen samaa tarkoittavat käsitteet yhdistetään yhden käsitteen alle, jolloin ne muodostavat loogisen kokonaisuuden. (Kananen 2014, 113.) Koodauksen jälkeen siirsimme vastaukset luokittelutaulukkoon. Taulukointi helpotti yhdistävien tekijöiden löytämistä koodatusta

tekstistä. Luokittelutaulukon yläpuolella oli merkittynä teema ja siihen liittyvät teemahaastattelussa kysytyt kysymykset. Taulukossa oli jokaiselle haastattelulle oma rivi sekä kolme saraketta: yksi sarake oli suoria, haastatteluista otettuja lainauksia eli raakatekstiä varten. Kaksi muuta saraketta oli tekstin löydösten luokittelemiseksi ala- ja yläluokkiin. Tämä helpotti aineistosta esille nousseiden asioiden analysointia. Useat haastateltavat vastasivat kysymyksiin hyvin monitahoisesti, joten väri koodasimme ne haastateltavien vastauksista nousseet asiat, jotka vastasivat tutkimuskysymyksiimme. Esimerkki luokittelutaulukosta on esitelty liitteessä 5.

4.5 Luotettavuus ja eettisyys

Tieteellisten tutkimusten ja opinnäytetöiden tavoitteena on tuottaa tutkittua tietoa, joka on luotettavaa, uskottavaa ja eettisesti hyväksyttävää. Nämä kriteerit voivat täytyä ainoastaan silloin, kun tutkimus on suoritettu hyvän tieteellisen käytännön edellyttämällä tavalla. Hyvän tieteellisen käytännön keskeiset lähtökohdat ovat rehellisyys, huolellisuus ja tarkkuus sekä tutkimustyössä että tulosten tallentamisessa, esittämisessä ja arvioinnissa. Hyvään tieteelliseen käytäntöön kuuluu myös luotettavien ja eettisesti kestävien tiedonhankinta-, tutkimus- ja arviointimenetelmien käyttö, lainsäädännön noudattaminen, muiden tutkijoiden tekemän työn kunnioitus ja asianmukaiset lähdeviittaukset sekä tarvittavien tutkimuslupien hankinta. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta, 2012.)

Tieteellisen tutkimuksen yleiset luotettavuusmittarit ovat reliabiliteetti ja validiteetti. Reliabiliteetti tarkoittaa tulosten pysyvyyttä ja toistettavuutta eli sitä, että jos tutkimus uusitaan, saadut tutkimustulokset ovat samankaltaisia, eli uusintatutkimus vahvistaa tutkimustulokset. Validiteetilla tarkoitetaan sitä, että tutkitaan oikeita asioita. Laadullisen tutkimuksen yleisiä luotettavuuskriteerejä ovat mm. vahvistettavuus, arvioitavuus eli riittävä dokumentaatio, tulokinnan ristiriidattomuus, luotettavuus tutkitun kannalta sekä saturaatio, jolla tarkoitetaan sitä, että eri lähteiden antamat tutkimustulokset alkavat toistua. Laadullisessa tutkimuksessa yhden ja ainoan objektiivisen tuloksen saavuttaminen on mahdotonta, koska luotettavuustarkastelu jää tutkijoiden arvioinnin ja näytön varaan. Siksi onkin tärkeää, että luotettavuustarkastelua tehdään jo työn suunnitteluvaiheessa, tutkimusprosessi toteutetaan tieteellisten sääntöjen mukaisesti ja dokumentoidaan riittävästi. (Kananen 2014, 146-147, 150-151, 153.)

Tutkimuseettisen neuvottelukunnan laatima tutkimuseettinen ohjeistus *Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausten käsitleminen (2012)* on tieteellisen tutkimuksen kannalta keskeinen eettinen normisto. Hyvän tieteellisen käytännön lisäksi eri tieteenaloille laaditut eettiset ohjeet sekä säännöt liittyvät tutkimustyöhön (Hallamaa, Launis, Lötjönen & Sorvali 2006, 33). Tutkimustyön eettisiä kysymyksiä ei voi kuvata yksiselitteisesti. Eettisille kysymyksille luonteenomaista on, ettei niihin ole selkeitä yhteiskunnallisesti hyväksyttäviä vastauksia, vaan

sellaisia täytyy etsiä ja perustella. Tutkimustyön voidaan ajatella olevan eettisesti hyväksyttävää ja kestävää, kun tutkija itse kykenee näkemään ja tiedostamaan eettiset kysymykset, joihin hän hakee tietoisesti vastauksia. (Clarkeburn & Mustajoki, 2007, 22, 26.) Tutkimustulosten tulee perustua kerättyyn aineistoon ja siitä tehtyihin päätelmiin. Tutkijoiden tulee olla hypoteesittomia, eli omat mielipiteet tai vahvat ennako-oletukset eivät saa vaikuttaa tutkimustuloksiin. Muutoin riskinä on, että oletukset ohjaavat mm. kysymyksen asettelua ja haastattelutilannetta tutkijan oletusten mukaiseen suuntaan, jolloin tutkimuksen tuloksia ei voida pitää enää luotettavina. Tutkimusprosessin aikana tehdyt valinnat, käytetyt tutkimusmenetelmät ja tutkimuksen tulokset tulee perustella. (Kananen 2014, 62-63.)

Rikosseuraamusalan sosionomiopiskelijoina oli opinnäytetyötä tehdessä tullut huomioida sekä rikosseuraamus- että sosiaalialan arvot ja eettiset ohjeet. Rikosseuraamuslaitoksen arvot pohjautuvat ihmisarvon kunnioittamiseen ja oikeudenmukaisuuteen. Työtä ohjaa käsitys yksilön mahdollisuudesta muuttua ja kasvaa (Rikosseuraamuslaitos 2017). Sosiaalialan työ perustuu ihmisoikeuksien ja yhteiskunnallisen yhdenmukaisuuden periaatteisiin, jotka on kirjattu mm. Suomen Perustuslakiin sekä kansainvälisiin yleissopimuksiin. Näitä periaatteita ovat ihmisoikeudet ja ihmisarvo, asiakkaan itsemääräämisoikeuden kunnioitus, asiakkaan oikeus tulla kohdatuksi kokonaisvaltaisesti ja yhteiskunnallisen oikeudenmukaisuuden edistäminen. (Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia ry 2013.)

Opinnäytetyömme tutkimuskohteena olivat alaikäiset 15-17 -vuotiaat nuoret, joten opinnäytetyön etiikkaa oli pohdittava erityisesti myös kohderyhmän kehitystason näkökulmasta. Alun perin lääketieteeseen laadittu vahingon välttämisen normi on mukana kaikissa ihmistieteiden eettisissä ohjeissa. Ihmistieteellisellä tutkimuksella voidaan aiheuttaa tutkittavalle henkisiä ja sosiaalisia vahinkoja. Sosiaaliset vahingot ovat mahdollisia esimerkiksi tilanteissa, joissa tutkitavalta saatuja tietoja on luovutettu tai ne ovat muutoin joutuneet väärin käsiin. Luottamuksellisten tietojen tietosuojasta on täten huolehdittava asianmukaisesti. Henkisen vahingon välttämiseen kuuluu olennaisesti tutkittavan kunnioittaminen vuorovaikutustilanteessa. Vuorovaikutukseen vaikuttavat käsiteltävä aihe, tutkijan ja tutkittavan ikä, sukupuoli ja mahdollisesti myös kulttuurinen tausta ja koulutus. (Kuula 2011, 62-63.) Nuorten haastatteluissa kertomat asiat olivat vaikeita, joten nuoren henkiseen hyvinvointiin ja luottamuksellisuuden ja turvallisuuden tunteeseen haastattelutilanteessa oli kiinnitettävä erityistä huomiota. Eettistä pohdintaa jouduimme käymään etenkin niissä vastaan tulleissa tilanteissa, joissa nuori itse olisi halunnut osallistua tutkimukseen, mutta huoltaja ei antanut siihen suostumustaan. Pohdimme, voiko alaikäistä, mutta rikosoikeudellisessa vastuussa olevaa, tutkimukseen halukasta nuorta haastatella ilman huoltajan suostumusta. Suomen perustuslain 6 §:n mukaan lapsia on kohdeltava tasa-arvoisesti yksilöinä ja heidän tulee saada vaikuttaa itseään koskeviin asioihin. Myös YK:n yleissopimus lapsen oikeuksista määrittelee 12 artiklassaan, että ”lapsella on oikeus tulla kuulluksi ja hänen näkemyksensä on otettava huomioon lapsen iän ja kehitystason mukaisesti.”

Hyvään eettiseen tutkimustapaan kuului pyytää huoltajien kirjallinen suostumus nuoren osallistumiseksi tutkimukseen. Näin ollen emme haastatelleet niitä nuoria, joilta huoltajan kirjallinen suostumus tutkimukseen osallistumisesta puuttui. Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta (361/1983) edellyttää, että huoltajalla on oikeus päättää lapsen henkilökohtaisista asioista. Huoltajan tulee ennen päätöksentekoa keskustella asiasta lapsen kanssa, mikäli se lapsen ikään ja kehitystasoon sekä asian laatuun nähden on mahdollista. Lapsen mielipiteeseen ja toivomuksiin on kiinnitettävä erityistä huomiota.

Tutkimukseen osallistumisen tulee aina perustua henkilön suostumukseen. Tämä on myös ihmisen kunnioittamista ilmentävä arvo, joka on tutkimuseettisten normien keskeinen lähtökohta ihmistieteissä. (Kuula 2011, 60.) Tutkittavan tulee tietää, mihin tarkoitukseen hänen kertomaansa käytetään. Suostumuksen tulee olla vapaaehtoinen. Vapaaehtoista päätöstä tutkimukseen osallistumisesta ei voi tehdä, mikäli tutkimuksesta ei ole annettu riittävästi tietoa. Ennen suostumusta tutkittavalla tulee olla tiedossaan perustiedot tutkimuksesta ja sen toteuttajista sekä kerättävien tietojen käyttötarkoitus. Lisäksi tulee kertoa, mitä osallistuminen tutkimukseen konkreettisesti tarkoittaa: onko kyseessä kertaluonteinen aineiston keruu, paljonko tutkimukseen osallistuminen vie aikaa ja millaista aktiivista osallistumista tutkimus edellyttää. (Kuula 2011, 62.) Lisäksi tutkittavien on saatava tietoon tutkijoiden yhteystiedot, haastattelun ajankohta ja kesto, kerättävän aineiston käyttötarkoitus, tallentaminen, säilytys ja hävittäminen, sekä tutkimuksen luotettavuuden ja anonymiteetin varmistaminen. Luotettavuuden varmistamiseksi suostumus pyydetään kirjallisesti.

Opinnäytetyömme tavoitteena oli tuottaa luotettavaa, uskottavaa ja eettisesti hyväksyttävää, tutkittua tietoa Ankkuritoiminnasta siinä mukana olevien nuorten näkökulmasta nuoria haastatteleamalla. Haastatteluihin osallistui kuusi nuorta, joilla oli parhaillaan tai oli ollut aikaisemmin asiakassuhde Hämeenlinnan Ankkuritiimiin. Hämeenlinnan Ankkuritiimi tiedotti opinnäytetyöstämme nuoria kirjeellä, jonka liitteenä oli meidän laatima kirje opinnäytetyöstämme ja suostumuslomakkeet sekä nuorelle että tämän huoltajalle. Kirjeessä oli tuotu selkeästi esiin, että Ankkuritiimin rooli oli ainoastaan etsiä opinnäytetyöhömme vapaaehtoiset haastateltavat, eikä kyseessä näin ollen ole virallinen Ankkuritiimikäynti. Tällä tavalla tiedottamalla jokaisella Ankkuritoiminnasta kokemusta omaavalla nuorella oli mahdollisuus osallistua haastatteluun riippumatta siitä, kuinka he olivat toiminnan kokeneet. Tämä oli erittäin tärkeää opinnäytetyömme luotettavuuden kannalta. Kirjeessä tuli myös ilmi, että opinnäytetyön tekijät edustavat ulkopuolista organisaatiota, eikä mikään nuoren antama informaatio sellaisenaan kulkeudu esimerkiksi viranomaisen tai huoltajan tietoon. Tarkka ja selkeä informointi oli tärkeässä roolissa jo senkin vuoksi, että hyvällä viestinnällä voidaan vaikuttaa siihen, haluaako tai uskaltaako nuori opinnäytetyöhömme edes osallistua.

Nuoren ja huoltajan allekirjoittamat suostumuslomakkeet saapuivat postitse, jonka jälkeen sovimme haastatteluajat. Yhtä nuorta lukuun ottamatta haastattelusta sovittiin huoltajan kanssa puhelimitse, jolloin huoltajalla oli vielä mahdollisuus esittää tarkentavia kysymyksiä opinnäytetyöstämme ja sen käytänteistä. Haastattelutilanteessa ennen haastattelun aloittamista nuorelta varmistettiin vielä, että hän ymmärtää suostumuksensa merkityksen, ja läpikäytiin aiemmin tässä luvussa esitelty opinnäytetyöhön ja haastatteluun liittyvät seikat. Nuorelle tähdennettiin ennen haastattelun aloitusta, että mikäli joku kysymys tuntuu hankalalta, hän voi kieltäytyä vastaamasta niin halutessaan. Halusimme myös näin varmistua siitä, että nuori varmasti ymmärsi osallistumisensa vapaaehtoisuuden. Haastattelut nauhoitettiin haastateltavien suostumuksella, jonka jälkeen ne litteroitiin ja nauhoitteet hävitettiin asianmukaisesti. Haastattelukysymykset pyrittiin pitämään mahdollisimman selkeinä, jolloin riski kysymyksen väärin ymmärtämiseen minimoitiin. Kiinnitimme huomiota myös siihen, että kysymykset ovat neutraaleja, eivätkä millään tavalla johdattelevia. Kysymysrunko testattiin etukäteen kahdella nuorella henkilöllä, ja saadun palautteen perusteella osa liian monimutkaisiksi koetuista kysymyksistä jätettiin pois lopullisesta kysymysrungosta.

Haastatteluaineiston käsittelyssä ja tulosten julkaisussa pohdimme, millä tavalla esimerkiksi henkilön puheesta otettuja suoria lainauksia käytetään, että haastateltava ei ole tunnistettavissa hänen henkilökohtaisesta elämäntarinastaan. Käsitlemme tätä aihetta enemmän kappaleessa 8.3, luotettavuuden ja eettisyyden pohdinta.

5 Tulokset

Tässä luvussa esittelemme opinnäytetyömme keskeiset tulokset. Haastattelimme puolistrukturoitua teemahaastattelua käyttäen kuutta Ankkuritoiminnassa mukana ollutta nuorta. Tulokset perustuvat haastateltavien henkilökohtaisiin kokemuksiin ja näkemyksiin siitä, mitkä olivat olleet heidän kohdallaan rikollisen käyttäytymisen syitä ja kuinka Ankkuritoiminta oli vaikuttanut heidän elämäänsä. Haastattelut tehtiin yksilöhaastatteluina. Teemahaastattelun avulla saimme vastauksia tutkimuskysymyksiimme, jotka olimme laatineet teoreettisen viitekehyksen pohjalta.

Nuorten haastattelut sujuivat suunnitelmien mukaisesti, vaikka haasteeksi meinasi tulla haastattelijoiden saaminen mukaan. Kanta-Hämeen poliisilaitoksen Ankkuritiimi lähetti kutsukirjeen yli 30:lle nuorelle, joka olisi mahdollistanut heidän osallisuuden tärkeän asian puolesta. Harvalta nuorelta ja huoltajalta saimme myönteisen vastauksen tutkimukseen osallistumiselle. Mielessämme kävi useasti, saammeko tarvittavan määrän haastateltavia kasaan vai joudutaanko vaihtamaan opinnäytetyön tutkimuksen näkökulmaa. Toisena vaihtoehtona olisi ollut ammattilaisten haastattelut, mutta meille oli tärkeää saada nuorten omat mielipiteet näkyviksi. Lopulta onnistuimme tekemään kaikki tarvittavat haastattelut, joita minimissään vaadittiin opinnäytetyötämme varten. Opinnäytetyö koko prosessina oli

meille niin tärkeä, että tutkimuksen tekemisen mielekkyys olisi vähentynyt, jollei haastattelut olisivat nuorten kohdalla onnistuneet ennalta määrättyllä tavalla.

Esittelemme ensin lyhyesti haastateltavien taustatietoja. Emme keränneet haastateltavilta tietoja siitä, mihin rikoksiin he olivat syyllistyneet tai mikä oli heidän rikoskertaisuutensa. Emme selvittäneet myöskään haastateltavien tai heidän perheidensä sosioekonomista asemaa. Toisaalta koimme, että nämä taustatiedot eivät tuoneet lisäarvoa tutkimukseemme, toisaalta halusimme myös tällä tavoin suojella tutkimukseen osallistuvien nuorten anonymiteettiä. Taustatietojen jälkeen käsittelemme varsinaisia tutkimustuloksia tutkimuskysymystemme mukaisesti otsikoituna. Lopuksi esittelemme nuorilta tulleita kehittämisajatuksia Ankkuritoiminnasta. Tämä opinnäytetyömme loi uudenlaista näkökulmaa Ankkurityölle ja sen vaikuttavuudesta nimenomaan nuorten omasta näkökulmasta. Ankkurin asiakkaita ovat pääosin alaikäiset nuoret ja tämän vuoksi juuri heidän antamansa tieto oli erittäin tärkeätä tutkimuksellisesta näkökulmasta. Toivomme, että näitä tuloksia voidaan hyödyntää jatkossa Ankkuritoiminnan kehittämisessä.

5.1 Taustatiedot

Haastattelemamme henkilöt olivat rikostaustaisia 15-17 -vuotiaita nuoria, joilla oli ollut aiemmin tai oli parhaillaan asiakkuus Hämeenlinnan Ankkurissa. Kuudesta haastateltavasta yhdellä asiakkuus oli edelleen aktiivinen. Kaikilla haastateltavilla oli sellainen henkilökohtainen kokemus Ankkurin asiakkuuteen johtaneesta prosessista sekä Ankkuritoiminnasta, että heillä oli mahdollisuus antaa omiin kokemuksiinsa perustuvia vastauksia kysymyksiimme. Haastatteluihin osallistui sekä tyttöjä että poikia.

5.2 Nuorten omat kokemukset rikollisen käyttäytymisen syistä

Yksi tutkimuskysymyksemme oli, mitkä ovat rikollisen käyttäytymisen syyt nuoren oman näkemys perusteella. Aiheeseen liittyvillä kysymyksillä halusimme selvittää mitkä ovat sellaisia tekijöitä, arvoja ja asenteita, joihin vaikuttamalla olisi mahdollisuus ehkäistä nuoren ajautumista rikoksiin tai auttaa häntä irtautumaan niistä. Tähän liittyen kysyimme haastateltavilta, oliko heillä jokin syy rikoksen tekemiseen. Vastauksista ilmeni, että kaikki nuoret eivät mieltäneet Ankkuriin johtaneita tekoja rikoksiksi, jolloin Ankkuriin päättymisen perusteet olivat jääneet nuorelle joiltain osin epäselviksi.

”Mua vaan epäiltiin joistain rikoksista joista mitään en oo tehny.” H3

”Tä? Kuninkaan Juha vaan pyys mut tänne keskustelemaan. Tai oikeestaan niinku haastatteluun. Ei ollu mitään syytä. Tai kyllä mä silloin heittelin ilotulitteita, ni silloin oon viimeks Ankkurin kans ollu puheissa.” H4

Kysymykseen siitä, tekikö nuori rikoksen yksin vai jonkun toisen kanssa, ja painostiko joku rikoksen tekemiseen, nuoret suhtautuivat varauksellisesti, ja asettelivat sanoja vastauksissaan hyvin tarkoin. Neljän haastatellun nuoren vastauksissa kaveripiirin mielipiteiden ja kokemusten sekä muun rikosmyönteisen sosiaalisen ympäristön, esimerkiksi sukulaisten, vaikutus kuitenkin korostui.

"Et meitä oli kaks ihmistä siinä. Ja plus NN (sukulainen)." H1

"...kaveriporukka sellai mis on sitä alkoholia ja kaikkee muutaki pyöriny." H1

"Heittelin ilotulitteita kavereiden kans. Ne vaan lähti sit mukaan siihen." H4

"Kyllä se sillee et ku se kaveri oli vähän niinku se johtajatyypinen... Se oli sellanen että toki se olis saattanu suuttua siitä että jos ei olis tehny - et ei se siitä ois tykänny mut ei se silleen olis ollut mikään maailman loppukaan. - - Et se et oli just kuullu kavereilta että jos ne on tehny jotain eikä jääny mistään kiinni niin sitte ittellä tuli sellanen että ei ittekkään jää kiinni." H6

Rikolliseen käyttäytymiseen johtaneiden syiden sanoittaminen ei ollut kaikille nuorille helppoa. Kaksi haastateltavaa kertoi rikollisen teon olleen "oma keksintö", "oma valinta" tai "oma päätös", johon ei ollut erityistä selittävää syytä. Rikokset oli tehty yksin, eikä niistä välttämättä oltu edes puhuttu kenellekään tai ajateltu niitä sen enempää ennen kiinnijäämistä.

"No... Mmmmm. Ei ollu mitään erityistä syytä ei. Et joo. Oli ihan oma valinta." H2

"Eeeeen mä oikeen tiiä. Eeeeei... (ollut syitä rikolliseen käyttäytymiseen)." H5

"Kyllä se sitten loppujen lopuks oli ihan oma päätös." H6

Useiden nuorten vastauksissa rikosten tekeminen näyttäytyi tekoina ja tapahtumina, joita ei oltu erityisesti suunniteltu, vaan ne tapahtuivat ikään kuin sivutuotteena, kun kaveriporukan kanssa vietettiin vapaa-aikaa. Näissä vastauksissa huomionarvoista oli ajatusmaailma, jossa ruutiinien sietokyky vaikutti olevan heikko ja elämä koettiin tylsäksi, jos siinä ei ollut uusia ärsykeitä tai elämyksiä. Elämyksiä ja jännitystä elämään haettiin teoilla, jotka haastattelun perusteella miellettiin "hölmöilyinä" tai muuten vähäpätöisinä kepposina, jotka kuitenkin oli laissa määritelty rangaistaviksi teoiksi ja saattoivat muutoinkin olla ympäristölle vaaraa aiheuttavia, esimerkiksi ilotulitteiden räjäyttelyminen kielletyissä paikoissa tai jonkin ulkopuolisen

henkilön kiusaaminen. Vain yksi haastatelluista nuorista kertoi omaavansa rankan päihdetautin, jonka hän koki olleen vahvana vaikuttimena nuoren lyhyessä, mutta hyvin aktiivisessa rikossarjassa. Tapahtumissa oli nähtävissä myös impulsiivista käyttäytymistä, jonka nuori koki liittyvän päihteiden käyttöön.

”No mulla oli alkoholin kaa tos... Varmaan joku kuukaus sitte mitä mä sanosin... Tuli poliisien kaa oli kaikenmaailman ja sit oli väkivaltaa ja tällee... Niinku alkoholin kanssa, että alkoholi ei oikeen sopinu mulle. Siitä tuli kaikki tappelut ja poliisille kaikki uhkailut ja tälleen näin.” H1

”... Pahoinpitely mihin mä en niinku varsinaisesti ite liittyny, mutta mä olin siinä mukana kun yks aikuinen mies löi mua ja mä sit taisin lyödä sitä sitte takas ja kaveri sitte humautti sitä sillai et sillä lähti taju pois.” H1

Impulsiivisuus saattoi näyttäytyä myös haluna tyydyttää omia materiaalisia tarpeita harkitsemattomasti ja mahdollisimman nopeasti, vaikka niihin ei olisi ollut esimerkiksi taloudellisia resursseja.

”Rahapula. Enemmän ja vähemmän. Että se oli niinku et kyllä rahaa on normaaleihin asioihin, mut sitte jos halus jotain enemmän ni sit ei ollu ihan laittaa rahaa niin paljon ni sitten... Ja sitte jos on alottanu pikkusista ni sitte se vaan suurenee ja sitte ku jää kiinni ni sitte se ookkaan enää niin pieni... Se asia.” H6

Yhteenvetona voidaan todeta, että kaveripiirin vaikutus rikolliseen käyttäytymiseen näyttäytyi vastauksissa merkittävänä tekijänä. Kavereiden myönteiset rikoskokemukset vahvistivat uskoa myös omiin mahdollisuuksiin tehdä rikoksia jäämättä niistä kiinni. Toisaalta vastauksista oli havaittavissa halua miellyttää kaveria tai toisaalta myös pelkoa suututtaa kaveri, mikäli ei osallistu rikolliseen tekoon. Joissain vastauksissa rikollisuus näyttäytyi kaveriporukan yhteisenä tekemisenä, jännityksen ja elämysten hakemisena; sellaisena yhteisöllisyytenä ja nuoria yhdistävänä tekijänä, josta puhuttiin jopa lämpimästi. Päihteiden käyttö tuli selkeästi ilmi rikollisuuteen vaikuttavana tekijänä vain yhden haastateltavan kohdalla. Huomiota kuitenkin kiinnitti se, että tässä tapauksessa rikoskierre oli kestänyt selkeästi muita haastateltuja nuoria pidempään, ja rikokset olivat olleet vakavampia kuin niillä haastateltavilla, joiden rikollisen käyttäytymisen vaikuttimena oli ollut pelkästään kaverisuhteisiin liittyvät tekijät, tai selkeää syytä rikoksen tekemiselle ei ollut. Tässä tapauksessa korostui selkeästi myös nuoren itsehillinnan ja impulssikontrollin puute, jonka nuori itse koki olevan seurausta päihteiden käytöstä. Jokaisen nuoren haastattelussa tuli esille vastuun ottaminen oman rikoksen tekemisestä. Vaikka taustalla olisi ollut rikosmyönteinen kaveripiiri tai päihteiden käyttöä, nuoret kertoivat olleensa

kuitenkin itse aktiivisia päätöksentekijöitä tilanteissa, joissa tehtiin valinta ryhtyä rikolliseen tekoon. Rikos nähtiin omana valintana vallitsevassa tilanteessa.

5.3 Ankkuritoiminnan vaikutus rikollisuudesta irrottautumiseen

Yksi tärkeä kysymys opinnäytetyössämme oli, onko Ankkuritoiminta vaikuttanut nuorten kohdalla rikollisuudesta irrottautumiseen ja jos on, niin kuinka. Tätä selvitimme kysymällä nuorilta, miten Ankkuri on vaikuttanut nuoren elämään, saiko nuori apua Ankkurista ja onko nuori itse kokenut Ankkurin auttaneen siinä, että hän ei uusisi rikoksia. Jatkokysymykset muotoituivat sen perusteella, millaisia vastauksia nuorilta saimme.

Kaikki kuusi haastateltua kertoivat, etteivät he ole Ankkurin asiakkuuden jälkeen syyllistyneet uusiin rikoksiin. Haastatelluista nuorista viisi koki hyvin vahvasti, että Ankkuri on auttanut heitä muuttamaan elämänsä suuntaa ja vaikuttanut siihen, etteivät he enää ole syyllistyneet uusiin rikoksiin.

”Sillon kun mä Ankkuritiimin kans jouduin tekemisiin ni se jäi, ei oo, en oo alkoholiin koskenu. Että ei oo tälläkään hetkellä ollut enää... Ne kannustaa siihen et vaihtaa kaveriporukkaa sillai mis ei oo sitä alkoholia.” H1

”No en o uusinu rikoksia. Sain sillee henkistä tukea.” H2

”No just kun puhuttiin että ei kannata tehdä mitään tyhmää ku joutuu kaikkiin hankaluuksiin ja... Joo, autto se.” H5

”Joo että se vaikutti aika paljonki sillä tavalla että alko miettii mitä kaikkee on tehny. Alko muistaa kaikkii pienii valheita. Autto todella silleen huomaamaan et on eläny pitkään pienessä valheessa ja alko miettii sitte että ehkä olis aika alkaa kertoa totuutta. Tehä niitä mitä saa tehdä ja ei niin paljon mitä ei sais tehdä.” H6

Niilläkin nuorilla, jotka eivät kokeneet tehneensä rikosta, eivätäkä täysin nähneet syytä asiakkuudelleen Ankkurissa oli kuitenkin Ankkuri herättänyt heissä ajatuksia ja tunteita.

”Kyl se tavallaan herätti ne keskustelut silleen että kaikki hölmöily loppu kokonaan sit siihen. Kasvatti tietyllä tavalla niinku se Ankkuritiimi. ” H3

Yksi haastatelluista nuorista oli käynyt Ankkuritapaamisissa useita kertoja, mutta ei kokenut hyötynensä Ankkurista mitenkään. Toisaalta nuori ei kokenut olevansa avun tarpeessa.

(O = Opinnäytetyön tekijä, H4 = Haastateltava)

O: No miten sä koet, että onks Ankkuri vaikuttanut sun elämään?

H4: Ei.

O: Ei oo vaikuttanut. Saitko sä omasta mielestä mitään apua sieltä?

H4: No en aika lailla mitään.

O: Millasta apua sä olisit kaivannut sieltä?

H4: En minkäänlaista.

O: Sä kerroit että kävit Ankkurissa sen kolme tai neljä kertaa, niin mikä sun mielestä oli parasta niissä tapaamisissa?

H4: Että pääsi pois sieltä.

O: Okei. Oliko mitään muuta?

H4: Ei.

Tärkeinä ja vaikuttavina asioina nuorten haastatteluissa nousi esille Ankkurin ilmapiiri ja henkilökohtainen kohtaaminen, joissa tuetaan nuorta hänelle tärkeissä asioissa.

"Ne osaa ottaa kaiken sillai niinku henkilökohtasesti ja auttaa niinku nuoria niissä asioissa että... No ne osaa just esim auttaa semmosis pahois hetkissä mis tarvii oikeesti apuja... Ne ymmärtää ja niil on sitä kykyä auttaa ihmisii." H1

"Välillä ärsyttää ihan sairaasti mut pakko tääl on käydä et saa asiat kuntoon. Kyl sit ku on saanu purkaa ne asiat täällä näille Ankkuri-ihmisille ja ku poistuu tosta ovesta ni paljon parempi fiilis mennä kouluun. Helppoo puhua ja helppo tulla tänne, hyvä systeemi sillee nuorille." H1

"Sillee... Helppo puhua ja helppo tulla ja tällee. Et mun mielestä helppoo." H2

"Ihan vaan se keskustelu autto. Parasta oli et oli sillee rentoo. Ne henkilöt." H5

"Se että kukaan ei kyselly että miks. Tai alkanu selittää mitään et se oli väärin tai jotain koska se nyt on itsestäänselvyyttä. Että siellä puhuttiin enemmänkin että mitä nyt sit jatkossa tulee tapahtuu ja mitä pitää tehdä jatkossa että ei joudu enää hankaluuksiin." H6

Vaikuttaviksi tekijöiksi koettiin myös rikoksesta kiinni jäämisen ja ensimmäisen Ankkurikäynnin välinen aika, joka useimmilla haastatelluilla nuorilla oli ollut alle kuukausi. Nuoren asioihin puututtiin nopeasti, mutta toisaalta tässä välissä ehti myös miettiä asioita.

*"Ei siinä menny kuukauttakaan. Et se oli niinku tosi nopee. Et ei tarvinu aina-
kaan oottaa kauan." H2*

*"Siit rikoksen ja Ankkurin välillä oli ehkä kuukausi. Joo... Että jos se olis ollu
nopeempi ni sit se ois niinku ollu ohi aikasemmin mut ehkä se... rypemisaikaa oli
sitte enempi että... Että meni enemmän perille ehkä." H6*

Haastatelluista nuorista neljä oli käynyt Ankkuritapaamisissa keskimäärin 3-4 kertaa. Yhdellä
nuorella käyntejä oli kaksi. Yksi vastaaja kertoi, että yksi käynti oli ollut niin vaikuttava, ettei
tarvetta jatkokäynneille ollut. Ensimmäinen käynti Ankkurissa koettiin jännittävänä, jota seu-
rasi lähes poikkeuksetta helpotus.

*"Kyllä se vähän jännitti tietysti. Sillee. Mut se helpotti sit ku selvis mitä täällä
tehään ja tapahtuu." H2*

"Vähän jännitti. Äiti ja isä oli mukana. Kyl se sit helpotti." H5

*"Tuntu ihan hirveelt. Se että mun vanhemmat istu mun takana ja käsiteltiin
että mitä on tullut tehtyä ja näin. Ni se... Ei siin kauaa menny ku tuli just se
iha... niinku se syyllisyys ja se vaan niinku moninkertaistu ja tälle että... Ei siinä
voinu muuta ku itkee ja kuunnella. Mut sit tuntu helpottuneelta." H6*

Joidenkin nuorten kohdalla Ankkuri ei ollut vaikuttanut ainoastaan rikollisuudesta irrottautu-
misessa, vaan apu oli ollut kokonaisvaltaista vaikuttamista rikollisuuden taustalla oleviin syihin,
silmiä avaavaa ja useisiin elämän osa-alueisiin vaikuttavaa.

*"Se on auttanu mua pysyy alkoholista erossa. - - - Ne kannustaa siihen et vaihtaa
kaveriporukkaa sillai mis ei oo sitä alkoholia. Ni auttaa siinä että koittaa jättää
niinku pikkuhiljaa sen porukan ja ettii uusii kavereita." H1*

*"No kyl se muutti mun elämän niin paljon parempaan suuntaan ku missä se oli.
Että sillon ku tää tapahtu ni mä olin aika masentunu ja tälleen. Ni sit kun sen
kuuli ja alko oikeesti miettii ja tälle, ni kyl se autto aika monellakin tapaa sen
jälkeen. Että se, ettei tee enää rikoksia, mutta niinku myös että alko niinku
arvostaa kaikkii muutakin asioita mitä on lähellä ja eikä miettii koko ajan et
mitä ei oo vaan niinku et mitä on." H6*

*"Just autto näkee et mitä... ketkä on ollu sillee auttamassa sitä että ei tuu mi-
tään että... Ennen sitä ei ehkä niinku huomannu että ketkä kaikki on oikeesti*

ollu siinä auttamassa elään oikein ja... olla tekemättä rikoksia ja sitten... Se autto.” H6

Ankkuri oli auttanut nuoria myös näkemään sen, kuinka omilla teoilla voi vaikuttaa omaan tulevaisuuteen. Tämä oli opettanut vastuun ottamista omista tekemisistä.

”Ku ne näytti niinku tonne seinän taakse kädellä sillee, että tuolla on sellasia et ne ei voi enää niinku ite valita et ne lähtee täältä... Siel on vissiin putka tai joku sellai, mä en tiä... Ni et mä voin kuitenkin vielä niinku ite päättää et mihin mä lähen täältä. Sillee, et mä voin niinku ite vaikuttaa et kummalla puolella seinää mä haluun olla. ” H5

”No eniten mikä on jääny ni on elämäkirja. Eli kun me synnyttään niin me aletaan kirjottaa sitä tarinaa jokaisista hetkistä. Niin se että ku vanhemmilla ei oo enää niin paljon sitä kirjaa niinku jälellä niin sitte se niinku selitti että meillä on ja sitten et meidän pitää myös elää sillee että mitä me haluttais lukee sieltä kaikille.” H6

Yhteenvetona voidaan todeta, että tässä tutkimuksessa esille tulleiden vastausten perusteella nuoret kokevat, että Ankkurilla on ollut suuri merkitys rikollisuudesta irrottautumiseen. Vaikuttavina tekijöinä nuoret kokivat Ankkurin ilmapiirin, jota he kuvailivat kannustavaksi ja rohkaisevaksi; nuoren oli helppoa tulla Ankkuriin ja keskustella asioistaan. Tärkeää oli, ettei keskusteluiden fokus ollut niinkään menneissä tapahtumissa, vaan keskusteluissa suuntauduttiin tulevaisuuteen ja siihen, mitä nuori voisi jatkossa tehdä toisin välttääkseen rikokset. Ankkurissa oli tuettu nuorta luomaan hyviä sosiaalisia suhteita, tuettu päihitteettömässä elämäntavassa ja autettu nuorta ymmärtämään, kuinka hän voi itse vaikuttaa omaan tulevaisuuteensa ja ottaa vastuuta omista teoista ja tulevaisuudesta. Haastatteluista kävi ilmi, ettei nuori ollut saanut apua ainoastaan rikolliseen käyttäytymiseen ja sen syihin, vaan osan kohdalla apu oli koettu hyvin kokonaisvaltaisesti. Tätä käsittelemme tarkemmin kappaleessa 6.5, Nuorten näkemyksiä Ankkuritoiminnasta. Viisi haastatelluista nuorista kertoi, ettei heitä oltu ohjattu Ankkurin jälkeen muihin apua tarjoaviin tahoihin tai palveluihin, vaan Ankkurin apu oli ollut riittävää. Mielestämme tämä kertoo osaltaan Ankkurin vaikuttavuudesta.

Opinnäytetyön tuloksia tarkasteltaessa oli mielenkiintoista huomata, että tuloksissa on vain vähäisiä eroavaisuuksia. Olimme alustavasti pohtineet, että eroavaisuuksia saattaisi olla enemmänkin. Tämän kautta jouduimme pohtimaan uudelleen, miten toisimme tuloksia esille. Opinnäytetyössä haastateltavien erinäiset vastaukset yllättivät meidät. Yllätyksenä tuli etenkin se, että Ankkurissa voidaan käydä useitakin kertoja ennen toiseen palvelun piiriin ohjaamista. Toisena yllätyksenä oli se, kuinka paljon huoltajilla oli sanottavaa Ankkurista, sekä tarve tuoda

kokemuksiaan julki. Tämä ilmeni niissä haastatteluissa, joissa huoltaja oli nuoren mukana haastattelutilanteessa.

5.4 Väkivaltaisen ekstremismin vaikutus nuoreen

Opinnäytetyössämme pyrimme selvittämään myös sitä, ilmeneekö nuorten rikoskäyttäytymisen motiivina väkivaltaista ekstremismia. Tätä pyrimme selvittämään kysymyksillä, mitkä olivat nuoren rikollisen käyttäytymisen syyt hänen omasta mielestään, onko joku painostanut nuorta rikoksiin ja onko rikos tehty yksin vai yhdessä jonkun muun kanssa tai osana isompaa ihmisryhmää.

Tähän opinnäytetyöhön haastateltujen nuorten tekemät rikokset olivat pääsääntöisesti lieviä omaisuusrikoksia tai pahoinpitelyjä. Haastattelujen perusteella voimme mielestämme varmuudella todeta, ettei näissä teoissa rikosten teon motiivina ollut selkeästi mitään ideologiaa, vaan syyt ovat liittyneet tyypillisimpiin nuoren elämässä vaikuttaviin tekijöihin kuten päihteisiin ja kaveripiiriin.

Haastattelujen aikana vastaan tuli tilanne, jossa nuoren kertoma rikos, rikoksen kohde ja haastattelun aikana tehdyt havainnot poikkesivat hyvin paljon muista haastattelutilanteista sekä antoi sellaisia signaaleja, jotka herättivät pohdintaa rikoksen taustalla vaikuttaneista syistä ja joihin olisi ollut hyvä tarttua. Nuoren anonymiteetin suojaamiseksi emme voi kuvata ja käsitellä näitä havaintoja tai signaaleja tarkemmin. Nuoren kertoman perusteella teimme sen johtopäätöksen, että nämä signaalit on Ankkurissa havaittu, ja niiden parissa työskennellään. Me emme tässä lyhyessä haastattelussa onnistuneet luomaan haastateltavaan sellaista suhdetta tai tilanteeseen sellaista ilmapiiriä, että olisimme päässeet asiassa syvemmälle.

Yhteenvetona voimme todeta, että tutkimuskysymykseemme väkivaltaisen ekstremismin vaikutuksista nuoreen rikoskäyttäytymisen motiivina emme saaneet sellaista tutkimustulosta, jota voisi pitää tieteellisesti luotettavana. Väkivaltaiseen ekstremismiin viittaavia syitä ei selkeästi ilmennyt, mutta emme voi aukottomasti sulkea niitä poiskaan.

6 Yhteenveto ja johtopäätökset

Tässä luvussa käsittelemme vastauksia opinnäytetyömme kolmeen tutkimuskysymykseen ja niitä peilataan opinnäytetyömme teoreettiseen viitekehykseen. Johtopäätökset on tiivistetty tuloksissa tutkimuskysymysten mukaisessa järjestyksessä.

6.1 Ankkuritoiminnan vaikutus nuoreen rikoksentekijään

Opinnäytetyömme tutkimustulosten mukaan Ankkurin nuoria yhdistää tavallisimmin heidän oma päätöksensä rikoksen tekemiseen, mutta syitä tekoihin he eivät välttämättä osanneet sanoa. Nuorella iällä on taipumusta kokeilla monenlaisia asioita, ottaa riskejä ja hakea elämäkokemuksia. Nuoruudessa ihminen kehittää moraalialia, arvomaailmaa ja maailmankatsomustaan, ja näiden kautta määrittelee suunnan omassa elämässä. (Kivelä & Lempinen 2010, 12-13.) Nuorten kohdalla syrjäytyminen yhteiskunnasta voi tarkoittaa esimerkiksi opiskelupaikan tai mielekkäiden harrastusten sekä ajanviettomahdollisuuksien ulkopuolelle jäämistä. Syrjäytyneiden nuorten elämään vaikuttavat elämänhallintakyvyn vähyys. Epäsosiaalisesti käyttäytyvät nuoret joutuvat helposti muiden kontrollin kohteiksi, joka voi johtaa negatiiviseen leimautumiseen ja epäsosiaalisen uran valitsemiseen. (Laitinen & Nyholm 1995, 105-107; Rikoksentorjuntaneuvosto 2012.)

Tuloksissa kävi ilmi, että yhtenä rikoksen tekemisen syynä olivat päihteet. Syrjäytymiskehityksen yhtenä vaikuttavana syynä ovatkin päihteet, jotka myös edistävät aikuisuudessa moniongelmaisuutta, syrjäytymistä ja huono-osaisuutta. (Myrskylä 2011, 13; Aaltonen 2012, 238.) Nuorten huono-osaisuus näyttäytyy yleisemmin päihdeongelmina, taloudellisina vaikeuksina, asumisongelmina, alhaisena koulutustasona, työttömyytenä ja rikollisena toimintana. Tällaiset nuoret mielletään yhteiskuntaan sopeutumattomiksi, koska he joutuvat suoriutumaan ja toteuttamaan itseään sen pohjalla. Näin ollen nuorten leimautuminen syventää ja ylläpitää syrjäytymistä sekä sulkee heidät pois monista tavallisista arkielämän toiminnoista. Syrjäytymisvaarassa olevat nuoret ovat huono-osaisempia hyvinvoinnissa kuin muut samaan ikäryhmään kuuluvat. Merkittävimmät nuorten hyvinvointivajeet liittyvät terveydentilaan, työllisyyteen ja toimeentuloon. Nuorten huono-osaisuus ja syrjäytyminen ovat ilmiöinä ajankohtaisia ja rasittavat koko yhteiskuntaa. (Kyngäs 2001, 20-25; Työ- ja elinkeinoministeriö 2012, 7.)

Suomessa on ollut pitkään hyvinvointipoliittisina tärkeinä tavoitteita nuorten syrjäytymisen ehkäisy ja hyvinvointierojen kaventaminen. Todellinen vaara syrjäytyä on niillä nuorilla, joilla on ainoastaan perusasteen koulutus suoritettuna. Heillä on jopa kolminkertainen vaara syrjäytyä kuin verrattuna muihin saman ikäryhmän nuoriin. Useimmiten syrjäytymiskehitys alkaa jo lapsuudessa. Syrjäytymiskehitykseen vaikuttavat kouluvaikeudet, päihteet, rikoksenteko ja kasvuolosuhteet, jotka edistävät aikuisuudessa moniongelmaisuutta, syrjäytymistä ja huono-osaisuutta. Nuorilla vaikuttavat koulutuksen ja ammatin puuttuminen, pitkät työttömyys jaksot ja huono taloudellinen tilanne, jotka ovat vahvasti yhteydessä rikollisuuteen. (Myrskylä 2011, 13; Aaltonen 2012, 238.) Nuorten syrjäytymiseen kytkeytyviä asioita ovat yksinäisyys, sosiaalisen tuen puute ja vuorovaikutus suhteet. Läheiset vuorovaikutussuhteet vaikuttavat nuorten elämäntaakkaan sosiaalistaitojen ja koulumenestyksen osalta. Nuoret tarvitsevat sosiaalista tukea, että heidän motivaationsa omaan opiskeluun ja siihen sitoutumiseen säilyisivät. Sosiaalisen

tuen puuttuessa nuori tuntee yksinäisyyttä, johon useasti liittyy mielialojen vaihtelua ja ahdistuneisuutta. Aikuiseksi kasvamisen kannalta nuorten sosiaalisen tuen puute on merkityksellistä, koska siihen liittyy oma elämänhallinta sekä yksilöitymiseen liittyviä vaatimuksia ja odotuksia. (Linna & Rantala 2014, 61-73.)

Tulostemme mukaan osa nuorista ei kokenut tehneensä rikosta, eivätkä näin ollen nähneet syytä, miksi olivat joutuneet Ankkuriin. Näidenkin nuorten vastauksista kuitenkin ilmeni, että Ankkuri oli heitä hyödyttänyt. Sisäasiainministeriön (2017) mukaan yhteiskunnalle on taloudellisempaa ennaltaehkäisevä työ ja varhaisen tuen tarjoaminen kuin nuorten auttaminen vasta silloin, kun syrjäytymiskehitys on edennyt pitkälle sekä nuoren tilanne on jo riistäytynyt käsistä. Suomessa tämä on tiedostettu pitkään ja tämän vuoksi poliisilla, koulujen ja sosiaalitoimen yhteistyöllä on jo pitkät perinteet. Yhteistyön välinen merkitys on korostunut viranomaisilla erityisesti lapsien ja nuorten asioissa. Viranomaistyön ollessa kiinteää syntyy keskinäinen vastuu ja luottamus asiakkaista ja yhteisistä asioista. (Sisäasiainministeriö 2017.)

Opinnäytetyössämme tuli esille myös nuorten rahapula ja usko rikoksen onnistumiseen sekä sosiaalisen verkoston rikosmyönteinen asenne. Rikollista käyttäytymistä selitetään rikollista suosivien asenteiden kautta, oppimalla niitä mediasta ja muista vertaisryhmistä. Nuorten rikollisuuden syitä tutkittaessa on nostettu esille esimerkiksi vanhempien päihteiden käyttö, ankara ja epäjohdonmukainen kasvatus, nuoreen kohdistunut väkivalta ja ympäristötekijät. (Honkatukia & Kivivuori 2016, 347.) Niillä nuorilla, joilla on heikot suhteet vanhempiinsa, ja mitä vähemmän nuoresta ollaan kiinnostuneita, sitä enemmän nuori hakee hyväksyntää samassa asemassa olevilta kavereilta. Nuoren perheellä ja kasvuolosuhteilla on merkitystä nuoren toimintamalleihin ja ajattelutapoihin, mutta nuori omaksuu näitä myös ikä- ja kaveritovereiltaan. (Sinkkonen 2010, 215.) Nuoret kohtaavat haasteita ja mahdollisuuksia, jotka ohjaavat heidän tavoitteitaan, valintojaan ja päätöksiään. Näiden asioiden kautta nuorten elämä kulkeutuu tiettyyn kaveripiiriin ja harrastuksiin sekä koulutukseen ja ammattiin. (Nurmi ym. 2014, 148-150.)

Opinnäytetyömme tuloksia tukee myös Terveysten- ja hyvinvointilaitoksen (THL) tutkimus, jonka mukaan nuorena tehdyt valinnat elämäntavan ja koulutuksen suhteen ovat merkityksellisiä aikuisiällä sosiaalisessa asemassa sekä omassa terveydessä. Merkityksellisinä riskitekijöinä pidetään huonoa itsetuntoa, masennuksen oireita, runsasta päihtymyshakuisuutta ja pitkäaikaisia sairauksia. (Mustonen ym. 2013, 3-4.)

6.2 Ankkuritoiminnan vaikutus rikollisuudesta irtautumisessa

Tutkimuksemme mukaan Ankkuritoiminta oli vaikuttanut nuorten päihteiden käyttöön positiivisella tavalla. Ankkuritapaamisissa nuoria oli autettu keskustelemalla, että he vaihtaisivat

päihdeettömään ja rikoksettomaan kaveripiiriin. Nuorten kokemuksen perusteella Ankkuri oli auttanut nuoria pysymään erossa alkoholista, irtautumaan siitä tai lopettamaan käytön kokonaan. Ankkuritoimintaa kuvattiin vahvasti nuorten päihdeettömän elämäntavan tukijana. Opinnäytetyön tulosten mukaan yhtenä tärkeänä vaikuttajana rikoksettomaan elämäntapaan nähtiin nuorten päihdeongelmien hoitaminen. Rikoksettoman elämäntavan edistäjänä oli nimennomaan päihdeiden käytön lopettaminen. Nuoret voivat ottaa asioista opiksi heidän aikaisemmista kokemuksista rikollisuutta tukevista käyttäytymismalleista. Tulosten mukaan nuorille täytyisi löytää uusia toimintamalleja, etteivät he palaa rikollisuutta tukevaan kaveripiiriin ja aloita uudestaan päihdeiden käyttöä. Nämä asiat ovat heille tärkeitä, kun nuoret haluavat tehdä positiivisia muutoksia elämässään.

Ankkurin vaikutus oli nuorten tukijana desistanssiprosessissa ja nuoret myös luottivat sen positiiviseen vaikutukseen. Ankkuritiimin tapaamisissa työntekijät perustelivat kertomansa asiat nuorille ja olivat saaneet heidän ajatukset heräämään sekä näkemään hyvät asiat heidän elämässään. Tärkeänä asiana nuorten selviytymisessä rikoskierteestä tai pysymisestä erossa rikoksista on nuoren sosiaaliset sidokset: perhe, ystävät, harrastukset ja vapaa-ajan käyttö (Väkiparta & Marttunen 2009, 64). Ankkuritiimiläisten kanssa käydyillä keskusteluilla avattiin nuorten silmät sekä laitettiin heidät pohtimaan omaa käyttäytymistään ja mahdollisuutta vaihtaa omaan tulevaisuuteen. Keskusteluilla autettiin nuoria myös ymmärtämään omaa elämäntilannettaan ja aukaisemaan positiiviset asiat heidän elämässään. Nuoret saivat keskusteluista apua ja ymmärrystä siihen, että rikoksien tekeminen ei ole kannattavaa.

Desistanssiprosessin vaihe sekundaaridesistanssi on pysyvämpi tila, jossa yksilö muotoilee identiteettinsä uudelleen ja sisäistää omaa identiteettiään ei-rikoksentekijänä. Sekundaaridesistanssiin sisältyy näin yksilön aktiivinen toiminta sekä yksilö nähdään muuttuvana ja kehittyvänä toimijana, jolla vaikutetaan tietoisesti omaan ajatteluun ja toimintaan. Primaaridesistanssissa yksilö liikkuu rikollisuuden ja sovinnaisuuden rajamailla. (Viikki-Ripatti 2011, 199-200.)

Tutkimuksen mukaan myös erittäin tärkeänä pidettiin Ankkuritiimiläisten antamaa henkistä tukea siihen, että nuoret eivät enää uusisi rikoksia. Ankkurin kanssa käydyt keskustelut herättivät nuorissa ajatuksia siitä, että rikoksien tekemisestä joutuu vaikeuksiin ja vastuuseen. Ankkurissa autettiin nuoria tekemään päätös, että heidän täytyy alkaa ottamaan vastuuta omista teoistaan, itsestään sekä muistaa heille tärkeät ja läheiset ihmiset. Nuoret kertoivat, että Ankkurin vaikutuksesta he ovat lopettaneet osittain tai kokonaan rikollisen käyttäytymisen. Yksi nuori kuitenkin koki, että Ankkurista ei ole hänelle hyötyä eikä se ole vaikuttanut hänen elämäänsä.

Suontaustan (2013) mukaan nuorten kohdalla desistanssiprosessi alkaa, kun nuori itse sitä haluaa. Nuoren motivaatio tähän syntyy rikollisen elämän ja päihdeiden käyttöön liittyvien

negatiivisten kokemusten, kuten jatkuvan väkivallan uhkana. Nuori tarvitsee muutoksia ajattelunsa ja tukea ympäristöltä, koska pelkkä motivaatio ei riitä rikollisen käyttäytymisen loppumiseen. Nuori tarvitsee uskoa itseensä ja konkreettisia kokemuksia onnistumisestaan sekä uskoa tulevaisuuden haaveisiinsa. Nuorelle tärkeitä asioita ovat prosessissa läheiset ihmissuhteet, vertaistukiverkoston ja viranomaisverkostojen tuki. Ympäristön tuki on myös tärkeää nuorelle, koska nuori tarvitsee tilalle toisenlaisen tavan elää. (Suontausta 2013, 50-51.)

6.3 Ekstremismin vaikutus nuoreen rikoksentekijään

Opinnäytetyömme mukaan väkivaltaisen ekstremismin vaikutuksista nuoreen rikoskäyttäytymisen motiivina emme saaneet sellaista tutkimustulosta, jota voisi pitää tieteellisesti luotettavana. Väkivaltaiseen ekstremismiin viittaavia syitä ei selkeästi ilmennyt, mutta emme voi aukottomasti sulkea niitä poiskaan. Taipumus impulsiiviseen väkivaltaiseen käytökseen, väkivaltaisen propagandan katselu tai väkivaltaisten videopelien pelaaminen saattavat alentaa väkivallan käytön kynnystä. (Sisäministeriö 2017.) Alttiimpia väkivaltaisten ääriilikkeiden kutsulle ovat nuoret, joiden elämästä puuttuu turvallinen aikuinen ja joilla on ongelmia perheessä, turvattomuutta sekä syrjäytymistä. Väkivaltaiseen ekstremismiin radikalisoituminen voi tapahtua osana ryhmää tai yksin. Naisen kohdalla radikalisoitumisen syy on yleensä joku muu kuin hänen aatemaailmansa. Syynä voi olla esimerkiksi oman identiteetin etsiminen. (Kirkon ulkomaanapu 2015). Ankkuritoiminnan edelläkävijän, Århusin mallin, taustalla on ajatus, jonka mukaan radikalisoituminen johtuu osaltaan sosiaalisista ja taloudellisista ongelmista sekä syrjäytymisestä. Näihin puuttumalla voidaan poistaa tarve turvautua äärimmäisiin keinoihin. Nuoret tarvitsevat työtä, asuntoja ja mielekästä tekemistä. (Sinkkonen 2016.)

Nuoruuden loppuvaiheessa on tyypillistä, että nuoret hakevat roolimalleikseen sellaisia aikuisia, joihin he voivat kohdentaa omaa ihailujaan (Sinkkonen 201, 13). Näiden roolimallien kautta nuori sisäistää ja jäsentää ajatuksissaan itselle sitä mikä on hyvää, totta ja hyväksyttävää. Aikuisuuteen siirtymisen aikana nuori etsii läheisyyttä uskollisuuden, rakkauden, yhteenkuuluvuuden, ryhmäytymisen ja aatesuuntausten avulla. Tälle siirtymisvaiheelle on tyypillistä omien eettisten ja yhteiskunnallisten arvojen määrittely sekä ihmissuhteiden ja yhteyksien luominen. (Dunderfelt 2011, 87-88, 236.)

7 Pohdinta

Tässä luvussa pohdimme opinnäytetyöprosessia ja refleктоimme omaa ammatillisuuttamme. Lisäksi pohdimme tutkimustamme luotettavuuden ja eettisyyden näkökulmasta sekä tuomme esille omia näkemyksiämme tutkimuksemme hyödyllisyydestä. Lopuksi tuomme esille omia kehittämis ehdotuksia ja mahdollisia jatkotutkimusehdotuksia.

7.1 Pohdintaa opinnäytetyöprosessista ja ammatillisuudesta

Opinnäytetyöprosessi kokonaisuudessaan oli antoisa, opettavainen ja ennen kaikkea mielenkiintoisin työ opinnoissamme. Vajaan vuoden kestänyt prosessi vahvisti ja syvensi omaa oppimistamme ja ammatillisia vahvuksiamme. Koemme, että opinnäytetyö antaa meille erilaista näkökulmaa alaikäisten rikoksentekijöiden kanssa tulevaisuuden työtehtävissä. Haastavinta mielestämme oli sovittaa opinnäytetyöhömmä käytettävä aika yhteen omien henkilökohtaisten elämien kanssa. Opinnäytetyömme aihe oli mukaansa tempaava, jonka vuoksi se vei odotettua enemmän aikaa. Olimme rajanneet opinnäytetyömme aiheen huolellisesti, joka edesauttoi työskentelyämme suuresti ja osoittautuikin hyvin tärkeäksi. Työn edetessä aiheesta nousi esille monia mielenkiintoisia näkökulmia, joihin olisimme halunneet tarttua. Riski siihen, että työ olisi lähtenyt rönsyilemään, oli olemassa, mutta mielestämme pysyimme hyvin aiheessa ja alkuperäisessä suunnitelmassa.

Teimme molemmat opinnäytetyötä omilla tahoillamme. Hyödynsimme tiivistä yhteydenpitoa puhelimitse sekä reaaliajassa toimivaa verkkoympäristöä. Meillä ei ollut mahdollisuutta tehdä kirjallista osuutta yhdessä, mutta aikaa löytyi aina toistemme kysymyksille ja niiden vastauksille. Olimme alusta alkaen varmoja siitä, että meidän parityöskentelymme on toimivaa ja aikaan saavaa. Koko prosessin ajan toisen tuki oli merkitsevää ja olemme olleet tyytyväisiä siihen, että teimme työn yhdessä. Prosessin alusta alkaen meidän yhteiset näkemyksemme ja tavoitteemme kohtasivat. Työnjakomme onnistui realistisesti. Olemme suorittaneet koulutusta monimuoto-opiskelijoina, joten meille oli tavallista, että emme nähneet toisiamme kirjallisten töiden yhteydessä. Meillä molemmilla on oma tapa ja aika työskennellä, jolloin mahdollisuus työn etenemisen kannalta olivat paremmat. Olemme tehneet yhdessä ryhmätöitä koulutuksemme aikana ja toisen kirjallinen tuottaminen oli ennestään tuttua sekä samankaltaista oman tuottaman tekstin kanssa. Tämä oli yhtenä vahvuutenamme koko opinnäytetyöprosessimme ajan. Huomionarvoista oli, että kirjoitimme molemmat kerralla hyvin valmista tekstiä, jolloin opinnäytetyön runko pysyi koko prosessin ajan selkeänä. Emme kirjoittaneet juurikaan sellaista tekstiä, jota olisi pitänyt jossain prosessin vaiheessa opinnäytetyöstä poistaa.

Alaikäisten nuorten haastattelut koimme mielenkiintoisiksi ja hyvin antoisiksi sekä pystyimme hyödyntämään niissä omaa ammatillista ja menetelmällistä osaamistamme. Toinen meistä on ammattikoulun opettaja ja toinen lastensuojelun ammattilainen, jolla uskoimme olevan suuri merkitys luonteviin haastattelutilanteisiin, jotka kaikki olivat mielestämme hyvin onnistuneita. Olimme tyytyväisiä ennalta tekemäämme teemahaastattelurunkoon, joka oli tarvittaessa apunamme haastattelutilanteessa. Aineistoa analysoidessamme pohdimme jatkuvasti tutkimuskysymyksiä ja näin ollen niistä keskeiset tulokset jäivät paremmin mieleen. Haasteena oli kuitenkin se, että useasti luettu teksti jäi helposti pyörimään ajatuksiin sekoittaen omaa tähdellistä ajatusta.

Opinnäytetyömme ei ollut työelämälähtöinen tilaustyö. Toinen meistä etsi Ankkurista aikaisemmin työharjoittelupaikkaa, joka kuitenkin ei onnistunut Etelä-Suomen alueelta ja näin aloimme etsiä opinnäytetyön aihetta Ankkurista. Itä-Suomen Yliopistosta dosentin kanssa oltiin yhteydessä ja näin saatiin sovittua opinnäytetyö, joka palvelisi monia eri tahoja. Aluksi olimme ainoastaan dosentin kanssa yhteydessä sähköpostitse ja tämän jälkeen vasta aloimme etsiä Ankkuritiimiä mukaan tutkimukseemme. Ankkuritiimin ja meidän välinen yhteistyö oli aika yksipuoleista. Nuorten tavoittelemisen kesän aikana ja Ankkuritiimin omien asioiden kiireellisyys sai heidät unohtamaan meidät välillä. Etenimme sinnikkäästi ja lopulta saimme aina joltakin heistä vastauksen esittämiimme kysymyksiimme. Pystyimme pitkälti toimimaan ja edistymään työssämme ilman Ankkuritiimin varsinaista jatkuvaa tukea. Eniten tukea olemme kokeneet tarvitsevamme nuorten etsimisessä ja tilojen varaamisesta haastatteluihin. Opinnäytetyöprosessissa ja sen etenemisessä kokonaisuudessa olemme saaneet ammatillista ja rakentavaa palautettava sekä henkistä tukea ohjaavalta opettajaltamme.

Opinnäytetyöprosessin aikana on tullut opittua todella paljon tutkimuksesta ja sen sisältämästä työstä. Tämän opinnäytetyön tekeminen on ollut vaativin, mutta kaikista palkitsevin ja opettavaisin työ koulutuksemme aikana. Haastattelut ja nuorten rikosentekijöiden kohtaaminen tuntuivat aluksi jännittävältä, mutta haastatteluiden edetessä huomasimme itsessämme vahvistuneen ammattitaidon rikosseuraamusalalla. Oman ammatillisuuden kannalta koemme tämän hyvin merkityksellisenä tutkimuksellisenä prosessina. Opinnäytetyössämme nousi jatkuvasti esille eettisyyden ja luotettavuuden periaatteet. Yhtenä suurena merkityksenä tähän oli nimenomaan haastateltavien alaikäisyys. Periaatteisiin tutustuminen ja niiden noudattaminen ovat luoneet vahvaa pohjaa tulevaisuudellemme alan ammattilaisina.

Arvioidessamme kriittisesti omaa toimintaamme opinnäytetyöprosessin aikana, huomasimme selkeänä kehityskohteena sen, että meidän olisi tullut luottaa enemmän omaan osaamiseemme. Olimme hetkittäin epävarmoja siinä, millaisia asioita käsittelemme opinnäytetyössämme ja mitä ideoita jätämme pois. Työtämme ohjasi hetkittäin epävarmuus ja pelko siitä, että teemme asioita väärin tai kirjoitamme vääriä asioita. Ohjaavalta opettajalta prosessin aikana saatu palaute kuitenkin ilmensi sitä, että ajatuksemme ja ideamme olivat juuri sellaisia, mitä tässä opinnäytetyössä oli tärkeä käsitellä. Palautteet olivatkin meille hyvin tärkeitä ammatillisen itsetunnon vahvistamisessa. Olisimme myös voineet olla ajoittain jämäkempiä esimerkiksi viestinnässämme työelämän edustajan suuntaan.

7.2 Luotettavuuden ja eettisyyden pohdinta

Luotettavuuden ja eettisyyden periaatteiden pohdinta ja toteutuminen olivat erittäin merkittävässä roolissa opinnäytetyössämme, koska tutkimuksemme kohdistui alaikäisiin nuoriin. Pyrimme parhaamme mukaan huomioimaan sen, että tutkimme aihetta, jonka käsittely saattoi olla nuorelle vaikeaa. Kävimme keskustelua näistä teemoista jo ennen opinnäytetyöprosessin

alkua, ja pohdinta jatkui prosessin kaikissa vaiheissa. Pyrimme varmistumaan monin tavoin siitä, että olemme ottaneet riittävän monipuolisesti huomioon luotettavuuteen ja eettisyyteen liittyvät asiat ja toimineet kaikissa prosessin vaiheissa niiden edellyttämällä tavalla. Näitä asioita käsitelimme opinnäytetyömme kappaleessa 5.5, luotettavuus ja eettisyys.

Opinnäytetyöprosessimme aikana olimme aktiivisesti yhteydessä opinnäytetyön ohjaavaan opettajaan. Osallistuimme 27.10.2017 myös Etiikan työpajaan, jossa oli mahdollisuus käydä läpi omaan opinnäytetyöhön liittyviä eettisiä kysymyksiä. Konsultoimme myös eettisiin kysymyksiin erikoistuneita ulkopuolisia asiantuntijoita, esimerkiksi lapsi- ja nuorisotyön ohjaajaa ja varatuomaria, joilta saimme sekä omia näkemyksiämme tukevia kommentteja, että uusia näkökulmia tutkimukseemme. Pyrimme tällä varmistamaan sen, että opinnäytetyömme tuottaa luotettavaa ja eettisesti hyväksyttävää tutkimustietoa.

Toiselle opinnäytetyön tekijälle Ankkurimalli oli entuudestaan työelämän kautta tuttua toimintaa. Toinen meistä tutustui Ankkurimalliin vasta opinnäytetyöprosessin aikana. Molemmilla oli aiemman työhistorian vuoksi kokemusta nuorista rikosentekijöistä. Pohdimme, vaikuttavatko aiemmat työelämän kokemukset, mielipiteet tai ennako-oletukset tutkimuksemme tuloksiin tai tulosten analysointiin. Meille molemmille nuoret kohderyhmänä oli erittäin mielekäs ja suhtauduimme kohderyhmään avoimesti ja jossain määrin jopa empaattisesti. Mietimme, onko meillä sellaisia ennako-odotuksia, asenteita tai mielikuvia, jotka johdattelevat esimerkiksi haastattelutilanteita haastattelijan haluamaan suuntaan. Vaikka meillä ei kummallakaan ollut aiempaa kokemusta tämän tyyppisen opinnäytetyön tekemisestä, onnistuimme mielestämme hyvin asettautumaan sellaiseen tutkijan rooliin, jossa pystyimme toimimaan objektiivisesti kaikilta osin. Emme antaneet omien ajatustemme vaikuttaa tutkimuksen suorittamiseen, tuloksiin tai niiden analysointiin. Tämän todensimme siten, että käsitelimme aineistoa ensin tahoilamme, jonka jälkeen vertailimme tekemiämme löydöksiä ja niistä tekemiämme johtopäätöksiä. Saamamme tulokset ja niistä tekemiämme tulkinnat olivat yhteneväisiä. Koemme, että opinnäytetyömme tulokset perustuvat ainoastaan haastatteluista keräämäämme aineistoon ja niistä tehtyihin tulkintoihin.

Tutkimuksemme luotettavuuden kannalta koimme haasteeksi sen, ettemme etukäteen voineet tietää, kuinka moni Ankkuritoiminnassa mukana ollut nuori suostuu haastateltavaksi, ja saammeko riittävän kattavaa otosta. Laadullisessa tutkimuksessa tavoitteena on kuitenkin jonkin ilmiön ymmärtäminen, ei tilastollisten yhteyksien etsiminen. Tästä syystä haastateltavien määrällä ei ole niin suurta merkitystä kuin laadulla. Hämeenlinnan Ankkuritiimi lähestyi kirjeitse yli 30:tä Ankkuritoiminnassa mukana ollutta nuorta. Huoltajien allekirjoittamia suostumuslomakkeita palautui lopulta kuusi kappaletta. Ilmeni, että tutkimukseen halukkaita nuoria olisi ollut enemmän, mutta kaikki halukkaat eivät saaneet huoltajaltaan suostumusta tutkimukseen osallistumiseksi. Ilman huoltajan kirjallista suostumusta emme voineet nuoria haastatella,

koska se ei olisi ollut eettisesti kestävä toimintatapa. Pohdimme syitä siihen, miksi huoltajat eivät antaneet nuorelle lupaa osallistua tutkimukseen. Mietimme, oliko opinnäytetyömme nimi, ”Nuorten rikoksentekijöiden kokemuksia Ankkuritoiminnasta”, sellainen, että huoltajat kokivat sen negatiiviseksi tai leimaavaksi. Toisaalta kun tarkastelimme tätä kysymystä luotettavuuden näkökulmasta, tulimme siihen tulokseen, että työn nimeäminen toisella tavalla olisi voinut antaa virheellisen käsityksen opinnäytetyön tarkoituksesta ja sisällöstä, ja näin olla helposti harhaanjohtava. Suoritettuumme haastattelut totesimme, että haastateltavien määrä oli tutkimustulosten kannalta riittävä. Toistoa ja samankaltaisuutta vastauksissa ilmeni jo kolmannen haastattelun jälkeen.

Ennen haastattelukutsujen lähettämistä pohdimme haastattelutilanteiden järjestämistä. Olimme sopineet Hämeenlinnan Ankkuritiimin kanssa, että haastattelut suoritetaan Hämeenlinnan poliisilaitoksella Ankkurin tiloissa. Mietimme, voiko paikan valinnalla olla vaikutusta nuoren ymmärrykseen haastattelun tarkoituksesta tai uskallukseen vastata kysymyksiimme sitten, että vastauksia voi pitää luotettavina. Samassa yhteydessä pohdimme sitä, onko poliisilaitos paikkana ja kaksi haastattelijaa sellainen yhdistelmä, joka luo nuorelle mielikuvan virallisesta kuulustelusta. Tästä syystä kävimme vielä ennen haastattelun alkua jokaisen nuoren kanssa suullisesti läpi haastattelun tarkoituksen, kuinka ja mihin tarkoitukseen saatua aineistoa käytetään, miten sitä käsitellään ja kuinka anonymiteetti varmistetaan. Korostimme myös haastattelun vapaaehtoisuutta ja sitä, että nuoren oma mielipide on ensiarvoisen tärkeä, ja mikään nuoren sanoma ei tule aiheuttamaan hänelle minkäänlaisia seuraamuksia myöhemmin. Haastattelujen aikana ilmeni, että nuoret kokivat helpoksi tulla tuttuun Ankkuritalaan, jossa olivat jo aiemmin näitä samoja asioita käsitelleet.

Yhtä haastateltavaa lukuun ottamatta haastattelujen ajankohta sovittiin puhelimitse huoltajan kanssa. Tässä yhdessäkin tapauksessa huoltajaan oltiin nuoren pyynnöstä tekstiviestillä yhteydessä haastatteluajankohdasta informoimiseksi. Tässä vaiheessa huoltajalla oli vielä mahdollisuus esittää halutessaan tarkentavia kysymyksiä tutkimukseen liittyen. Tällä toimintatavalla varmistimme sen, että tutkimuksen tarkoitus ja kirjallisen suostumuksen merkitys oli varmasti tullut ymmärretyksi. Kahdella nuorella oli haastattelussa huoltaja mukana. Pohdimme tätä luotettavuuden näkökulmasta, että kuinka avoimesti ja rehellisesti nuori uskaltaa kertoa mielipiteistään, vai onko olemassa riski, että nuori vastaa kysymyksiin tavalla, joita olettaa huoltajan tai haastattelijoiden haluavan kuulla. Haastattelutilanteessa tekemiemme havaintojen perusteella koimme, että huoltajan läsnäololla ei ollut kummarkaan nuoren kohdalla sellaista vaikutusta, jonka voisimme katsoa heikentävän tutkimuksen luotettavuutta. Eettisestä näkökulmasta on todettava, ettei huoltajan läsnäolon kieltämiselle olisi ollut perusteita.

Yhden haastattelun osalta meille molemmille opinnäytetyön tekijälle tuli haastattelun edetessä tunne, ettei haastateltava nuori enää kertonut omia mielipiteitään tai ajatuksiaan, vaan antoi

vastauksia, joita oletti meidän haluavan kuulla. Vastaukset muuttuivat kesken haastattelun lyhyiksi, eikä nuori halunnut perustella vastauksiaan millään tavalla. Muutos nuoren käyttäytymisessä ja vastaustavassa muuttui niin oleellisesti haastattelun kuluessa, että olemme tuloksia analysoidessamme jättäneet huomiotta ne vastaukset, jotka eivät mielestämme edustaneet nuoren omaa, rehellistä mielipidettä.

Molemmissa haastatteluissa joissa huoltaja oli läsnä, vastaan tuli tilanne jossa nuoren haastattelun jälkeen huoltaja kertoi sellaisia asioita, jotka olisivat olleet tutkimuksen kannalta erittäin kiinnostavia ja tärkeitä. Kuitenkaan, koska tiedot eivät tulleet ilmi nuoren vastauksista, oli selvää, että emme voi huoltajalta saamiamme tietoja opinnäytetyössämme käyttää. Palaamme tähän vielä kappaleessa 9, Hyödyllisyys, kehitysideat ja jatkotutkimusehdotukset.

Haastateltavien anonymiteetin suojaamista pohdimme erittäin tarkoin. Huomioimme, että haastatteluaineisto kerättiin pienellä paikkakunnalla ja hyvin rajatulta kohderyhmältä, jolloin oli olemassa suuri riski, että haastateltava olisi helposti tunnistettavissa henkilökohtaisesta elämäntarinastaan. Tästä syystä olemme tulosten yhteydessä käyttäneet suoria lainauksia harkiten ja rajatusti, emmekä pystyneet opinnäytetyössämme käyttämään kaikkea sitä tietoa, joita nuorten haastatteluista saimme. Joissakin haastatteluissa ilmeni sellaisia rikolliseen käyttäytymiseen liittyviä yksityiskohtia, jotka olisivat tuoneet kyllä lisää informaatiota opinnäytetyöhömme, mutta joiden julkaiseminen paljastaisi haastatellun nuoren. Niiltä osin kuin olemme katsoneet tarpeelliseksi julkaista suoria lainauksia nuorten haastatteluista, olemme jättäneet niistä pois myös nuorten kertomat tarkat teonkuvaukset ja tapahtumapaikat. Samasta syystä emme myöskään julkaise opinnäytetyömme liitteenä kaikkia luokittelutaulukoita niissä olevien raakatekstien vuoksi. Haastattelemamme nuoret edustivat molempia sukupuolia, mutta näitäkään emme erottele tuloksissa haastateltavien yksityisyyden ja anonymiteetin suojaamiseksi.

Jotta opinnäytetyössämme esitettyjä tuloksia voi pitää luotettavina, on tärkeää, että opinnäytetyö on toteutettu oikeaa tutkimusmenetelmää ja tiedonkeruutapaa käyttäen. Tästä syystä päädyimme laadulliseen tutkimukseen, jossa tiedonkeruutavaksi valikoitui yksilöhaastattelu puolistrukturoitua teemahaastattelua käyttäen. Dokumentoinnissa ja raportoinnissa olemme kiinnittäneet erityistä huomiota dokumentoinnin oikeellisuuteen ja huolellisuuteen kaikilta osin. Muiden tutkijoiden ja kirjoittajien ajatuksia lainatessamme olemme kiinnittäneet tarkasti huomiota lähdeviitteiden ohjeiden mukaiseen merkintään. Tarkastellessamme opinnäytetyömme prosessia kokonaisuutena, koimme, että olemme noudattaneet hyvän tieteellisen käytännön periaatteita läpi koko prosessin ajan.

8 Opinnäytetyön hyödyllisyys, kehitysideat ja jatkotutkimusehdotukset

Opinnäytetyömme tarkoituksena oli tutkia nuorten rikoksentekijöiden kokemuksia Ankkuritoiminnasta ja tuottaa tutkimuskysymyksien kautta tutkimustietoa siitä, kuinka Ankkuritoiminta on vaikuttanut nuoreen rikoksentekijään. Tarkoituksena oli myös saada nuorten omia kokemuksia laajempaan kokonaisuuteen liittyvän Ankkurikäsitteiden tuottamista varten.

Opinnäytetyömme avaa nuorten omia kokemuksia Ankkuritoiminnasta ja sitä, miten he ovat kokeneet sen vaikuttavuuden omasta näkökulmastaan. Opinnäytetyömme avaa myös nuorten näkemyksiä rikoksen tekemisen syihin sekä desistanssin ja ekstremismin vaikuttavuudesta Ankkurityössä. Eli onko Ankkurityöllä ollut vaikuttavuutta nuorten rikoksista irtautumisesta ja onko rikollisen teon taustalla ollut jonkinlaista ideologiaa tai ryhmän painostusta. Uskomme, että tällä tutkimustiedolla tulee olemaan hyötyä myös muille Ankkuritiimeille ja niille tahoille jotka toimivat nuorten rikoksentekijöiden kanssa.

Opinnäytetyömme tulosten kautta löysimme omia kehittämisideoita Ankkuritiimille ja sen toiminnan suunnitteluun tulevaisuudessa. Tulimme siihen tulokseen, että Ankkuritoimintaa pitää lisätä lähivuosina myös muihin suuriin kaupunkeihin ja Lapin isoihin kuntiin keskitetysti. Ankkuritoiminnan täytyy vastaisuudessa perustua luotettavuuteen, avoimuuteen ja hyviin eettisiin tapoihin. Opinnäytetyössämme tuli esille, että nuoret olivat tyytyväisiä Ankkuritoimintaan ja etenkin siihen, että heitä ei kukaan siellä tuominut rikoksen tekemisestä. Nuoret pitivät siitä, että Ankkurin keskustelujen fokus oli tulevaisuudessa, eikä aikaisemmissa tapahduksissa. Tämän täytyisi olla yhtenä vahvana periaatteena Ankkuritiimille nuorten parissa työskennellessä. Pohdimme tutkimusta tehdessämme, että tällä voi olla suuri merkitys myös nuorten rikollisuudesta irtautumisessa.

Haastatteluissa eräs nuori kertoi Ankkurissa käydyssä keskustelun olleen hyvin vaikuttava ja pohti, miksi nuorille ei kerrota tietoa rikollisten tekojen vaikutuksista omaan elämään ennen kuin nuori syyllistyy rikokseen. Hän antoi oman kehittämis ehdotuksen Ankkuritiimiläisille.

”Se meni perille, että toi ois ollut ehkä hyvä kuulla just ennen sitä rikosta. Että se ois ollut ehkä parempi että kaikki muutkin tietäis eikä vasta sitte ku tulee tänne. - - - Njoo koulun kautta ja sillee... Et vaikka se ois työläämpää ni silleen et ehkä luokittain. Koska sit ku se on niinku... Ku sä näät sen joka puhuu ja jolla on kokemusta ni se jotenkin vaan napsahti paremmin ku jos se vaan kuuluu et jos oot jossain ihan takana jossain ja vaan kuulet ni se jää niinku paremmin mieleen”. H6

Tämän nuoren idealle lisänä voisi olla, että kokemusasiantuntijana toimiva nuori olisi esimerkiksi koulussa mukana kertomassa omista kokemuksista ja sen vaikuttavuudesta sekä rikoksen tekemisen seurauksista omassa elämässään.

Tulimme myös siihen tulokseen, että Ankkurityötä ei saisi tulevaisuudessakaan yhdistää muiden toimijoiden kanssa, koska sen työmuoto toimii ja on vaikuttanut nuoriin positiivisella tavalla. Lisäksi Ankkurin ryhmätapaamisiin voisi lisätä jotakin aktiviteettitoimintoja tai ryhmätapaamisia, joita voisi pitää jossakin muualla kuin poliisilaitoksella. Nuorten olisi näin mahdollisuus purkaa myös fyysistä energiaa ja jännitystä sekä saada muiden nuorten rikosentekijöiden kanssa sellaisia yhteisiä positiivisia kokemuksia, joihin ei liity päihteet tai rikokset. Tärkeänä asiana näimme myös sen, että Ankkurin työntekijöillä olisi yhteisiä koulutuspäiviä muiden Suomessa toimivien Ankkuritiimien kanssa. Näin saataisi yhtenäistettyä käytäntöjä eri tiimien välillä ja jaettua hyviä kokemuksia tehtävästä työstä. Vanhempia olisi hyvä saada integroitua enemmän mukaan nuoren auttamiseen. Vanhempia voisi auttaa vertaistukiryhmä, joka kokoontuisi tarpeen mukaan Ankkurissa. Tätä ideaa pohdimme, koska haastattelussa mukana olevilla vanhemmilla oli tarve puhua nuoresta ja kokemuksista Ankkuritoiminnasta. Nuorille tulisi myös suunnitella erilaisia yksilöityjä palveluita Ankkuritoiminnan ajalle ja sen jälkeen. Tärkeänä asiana pidämme, että heille voisi suunnitella vapaa-aikaan toimintaa, joka saisi heidät pois mahdollisista rikosentekopaikoista ja -tilanteista.

Pohtiessamme opinnäytetyömme mahdollisia jatkotutkimusaiheita, pidämme tärkeänä Ankkuritoiminnan jatkuvaa sisällöllistä arviointia ja kehittämistä kaikkien toiminnassa olevien henkilöiden näkökulmista katsottuna. Tämän tutkimuksen kautta olisi mahdollisuus toteuttaa Ankkuritoiminnalle selkeä ideologia ja teoreettinen viitekehys, johon sen toiminta perustuisi. Mielenkiintoinen jatkotutkimuksen kohde voisi olla tämän tutkimuksen kokemusten perusteella se, kuinka Ankkuri on vaikuttanut nuoren lisäksi koko perheeseen, tai kuinka huoltajat ovat Ankkuritoiminnan kokeneet. Lisäksi voisi tehdä seurantatutkimuksen, jossa tutkittaisiin vaikuttavuutta nuorten elämässä Ankkuritoiminnan jälkeen. Olemme tutkimuskysymysten pohjalta tehneet taulukot kehittämis- ja jatkotutkimus ehdotuksistamme, jotka ovat liitteissä 6 ja 7.

Lähteet

- Clarkeburn, H. & Mustajoki, A. 2007. Tutkijan arkipäivän etiikka. Tampere: Osuuskunta Vastapaino.
- Dunderfelt, T. 2011. Elämäntapa- ja elämäntilanteiden psykologia. Lapsen kasvusta yksilön henkiseen kehitykseen. WSOYpro Oy, Helsinki.
- Hallamaa, J., Launis, V., Lötjönen, S. & Sorvali, I. 2006. Etiikkaa ihmistieteille. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan julkaisuja. Helsinki: Hakapaino.
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2009. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2013. Tutki ja kirjoita. Porvoo: Bookwell.
- Honkatukia, P. & Kivivuori, J. (toim.) 2006. Nuorisoriikollisuus. Määrä, syyt ja kontrolli. Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos/Nuorisotutkimusseura. Nuorisotutkimusneuvottelukunta. Hakapaino Oy. Helsinki.
- Kananen, J. 2014. Laadullinen tutkimus opinnäytetyönä. Miten kirjoitan kvalitatiivisen opinnäytetyön vaihe vaiheelta. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja -sarja. Suomen Yliopistopaino. Juvenus Print.
- Kinnunen, R., Lidman, J. & Kaakinen, J. 2012. Ajoissa Ankkuriin. Varhaista puuttumista nuorisoriikollisuuteen ja lähisuhdeväkivaltaan. Ankkuritoiminnan käynnistämisen ja kehittämishankkeen julkaisu.
- Kivelä, V. & Lempinen, J. 2010. Arki hallintaan. Nuorten ryhmätoiminnan ohjaaminen. Turenki: Kirjapaino Jaarli Oy.
- Kivivuori, J. & Linderborg, H. 2009. Lyhytaikaisvanki. Tutkimus lyhytaikaisvankien elämäntilasta ja rikollisuudesta. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimuksia 248. Helsinki: Hakapaino.
- Kivivuori, J. 2011. Rikollisten veljeys. Kriminologisia näkökulmia rikollisten sosiaalisiin suhteisiin. Rikosseuraamusalan koulutuskeskus Acta Poenologica 1/2011. Tampereen yliopistopaino Oy - Juvenes print, Tampere.
- Kivivuori, J. 2013. Rikollisuuden syyt. Vantaa: Hansaprint.
- Kuula, A. 2011. Tutkimusetiikka. Aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys. Tampere: Vastapaino.
- Kyngäs, M. 2000. Vankeus miehen elämäntilassa: tutkimus nuorena rikoksentekijänä vankilaan tuomittujen miesten lapsuudesta, vankeusajasta ja vankeuden jälkeisestä elämästä. Lapin yliopisto, Rovaniemi.
- Laine, M. 2014. Kriminologia ja rankaisun sosiologia. Helsinki: Tietosanoma.
- Laitinen, A & Nyholm, M-L. 1995. Luvaton nuoruus. Painatuskeskus Oy, Helsinki.
- Myrskylä, P. 2011. Nuoret työmarkkinoiden ja opiskelun ulkopuolella. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja 12/2011. Edita publishing Oy.
- Niemi, H. 2016. Kontrollijärjestelmän erityispiirteitä. Nuorten seuraamukset. Teoksessa Seuraamusjärjestelmä 2015. Kontrollijärjestelmä tilastojen ja tutkimusten valossa. 2016. Helsingin yliopisto, Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutin katsauksia 11. Helsinki: Helsingin yliopisto.

Nurmi, J.-E., Ahonen, T., Lyytinen, H., Lyytinen, P., Pulkkinen, L. & Ruoppila, I. 2014 Ihmisen psykologinen kehitys. PS-kustannus, Jyväskylä.

Oksanen, J. 2014. Motivointi työvälteenä. Jyväskylä: PS-Kustannus.

Pehkonen, L., Lindblom-Ylänne, S., Paavilainen, E. & Ronkainen, S. 2013. Tutkimuksen voima-
sanat. Helsinki: Sanoma Pro

Salmi, V., Suonpää, K. & Virtanen, M. 2015. Teoksessa Helsingin yliopisto 2015. Rikollisuustilanne 2014. Rikollisuuskehitys tilastojen valossa. Valtiotieteellinen tiedekunta. Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti. Helsingin yliopisto katsauksia 4/2015.

Sinkkonen, J. 2010. Nuoruusikä. WSOY, Helsinki.

Sisäasiainministeriö. 2012. Turvallisempi huomina. Sisäisen turvallisuuden ohjelma. Helsinki 26/2012.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. 10. uud. laitos 2013. Helsinki: Tammi.

Viikki-Ripatti, S. 2011. Rikollisuudesta irrottautuminen subjektiivisena kokemuksena. Teoksessa Lavikkala, R. & Linderborg, H. (toim.) Rikosseuraamustyön kehittämisen kysymyksiä. Acta Poenologia 2/2011.

Väkiparta, H. & Marttunen, M. 2009. Valvonta nuorten rangaistuksena. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimustiedonantoja 95. Helsinki: Hakapaino.

Verkkojulkaisut:

Aaltonen, M. 2010. Nuorten aikuisten koulupudokkuus, työttömyys ja väkivaltarikollisuus. väkivallan tekijät ja uhrit kansallisesti edustavan rekisteriaineiston valossa. Viitattu 4.10.2017.
<https://www.edilex-fi.nelli.laurea.fi/oikeus/7375.pdf>

Botha, A. & Abdile, M. 2014. Radicalisation and al-Shabaab recruitment in Somalia. ISS Paper 266. Viitattu 9.11.2017.
<https://issafrica.s3.amazonaws.com/site/uploads/Paper266.pdf>

Brottsförebyggande rådet (Brå). 2017. Brottsrummet.se. Fakta om brott för ungdomar. Viitattu 26.10.2017.
<http://www.brottsrummet.se/sv/brott-och-statistik>

Granfelt, R. 2015. Asumissosiaalinen työ: Kotiin ja rikollisuudesta irti?. Y-säätiön julkaisuja 2015. Viitattu 21.10.2017.
https://ysaatio.fi/wp-content/uploads/2015/11/asumissosiaalinen_tyo_julkaisu_web.pdf

Haapanen, H. 2012. Ankkuri tarttuu nuoriin ja perheväkivaltaan. Haaste 3/12. Viitattu 20.2.2017.
<http://www.haaste.om.fi/fi/index/lehtiarkisto/haaste32012/ankkuritarttuunuoriinjaperhevakivaltaan.html>

Karinen, T. 2016. Aatteellinen ekstremistinen väkivalta ja sen ennaltaehkäisy osana viranomaistoimintaa Suomessa. Pro gradu -tutkielma. Lapin yliopisto, yhteiskuntatieteiden laitos. Viitattu 4.3.2017.
<http://urn.fi/URN:NBN:fi:ula-201602171037>

Kinnunen, R. Lidman, J. & Kaakinen, J. 2010. Ajoissa Ankkuriin - varhaista puuttumista nuorisoriikollisuuteen ja lähisuhdeväkivaltaan. Viitattu 28.3.2017.
http://www.intermin.fi/download/50540_Ankkuritoiminta.pdf?af96e76f1c05d188

Kirkon ulkomaanapu. 2015. Tekoja-kampanja. Viitattu 9.11.2017.
<https://www.tekojakampanja.fi/>

Kiviruusu, O. 2017. Itsetunnon kehitys nuoruudesta aikuisuuteen ja siihen vaikuttavat tekijät. Valtiotieteellisen tiedekunnan julkaisuja 2017/37. Unigrafia, Helsinki. Viitattu 14.10.2017.
<https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/172663/ITSETUNN.pdf?sequence=1>

Kivivuori, J. (toim.) 2009. Nuorten syrjäytyminen ja rikollisuus: Suomessa tehdyn tutkimuksen ja sen katvealueiden kartoitusta. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimustiedonantoja. Helsinki: Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos. Viitattu 4.3.2017.
https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/152521/94_nuorten_syrjytyminen.pdf?sequence=1

Lastensuojelulaki 417/2007. Ajantasainen lainsäädäntö. Viitattu 13.3.2017.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=lastensuojelulaki>

Melaranta, J. 2006. Solidaarisuus ja syrjäytyminen. Viitattu 29.10.2017.
<http://maalainen.blogspot.fi/2006/11/solidaarisuus-ja-syrjytyminen.html>

Mustonen, U., Huurre T., Kiviruusu, O., Berg, N., Aro, H. & Marttunen, M. 2013. Elämäntietä, mielenterveys ja hyvinvointi. Seurantatutkimus 16-vuotiaista tamperelaisnuorista 22-, 32- ja 42-vuotiaina (TAM-projekti). Juvenes Print - Suomen Yliopistopaino Oy, Tampere. Viitattu 24.10.2017.
http://thl32-kk.lib.helsinki.fi/bitstream/handle/10024/114509/URN_ISBN_978-952-245-9626.pdf?sequence=1

Nuorisolaki 1285/2016. Finlex. Ajantasainen lainsäädäntö. Viitattu 2.9.2017.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2016/20161285#Pdm1954128>

Oikeusministeriö. 2016. Viitattu 14.8.2016.
<https://oikeus.fi/tuomioistuimet/karajaoikeudet/fi/index/rikosasiat/seuraamukset/rikkosakko.html>

Rikoksenteorijantaneuvosto. Ankkuri. Viitattu 29.10.2017.
http://www.rikoksenteorijanta.fi/fi/index/hyvatkaytannot_2/ankkuri.html

Rikoslaki 39/1889. Ajantasainen lainsäädäntö. Viitattu 13.3.2017.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1889/18890039001?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=Rikoslaki>

Rikosseuraamuslaitos. 2016. Seuraamukset & säännökset. Viitattu 13.3.2017.
<http://www.rikosseuraamus.fi/fi/index/seuraamukset/yhdyskuntaseuraamukset/nuorisorangaistus.html>

Rikosseuraamuslaitos. 2017. Arvot ja strategia. Viitattu 4.9.2017.
<http://www.rikosseuraamus.fi/fi/index/rikosseuraamuslaitos/arvot.html>

Risikko, P. 2017. Sisäministerin haastattelu 7.2.2017. Poliisiammattikorkeakoulu. Tampere. Viitattu 11.3.2017.
http://intermin.fi/artikkeli/-/asset_publisher/ministeri-risikko-ankkuri-on-tehokas-malli-myos-vakivaltaisen-radikalisoitumisen-torjunnassa

Sinkkonen, T. 2016. Pehmeillä keinoilla radikalismia vastaan. Ulkopoliitikka 2/2016. Viitattu 13.3.2017.
http://www.ulkopoliitikka.fi/artikkeli/1525/pehmeilla_keinoilla_radikalismia_vastaan/

Sisäasiainministeriö. 2012. Tie turvallisempaan huomiseen. Sisäisen turvallisuuden ohjelman hyvät käytännöt. Sisäasiainministeriön julkaisu 29/2012. Viitattu 28.2.2017.

<http://www.turvallisuussuunnittelu.fi/material/attachments/turvallisuussuunnittelu/hyvat-kaytannot/rikollisuusjahairiokayttaytyminen/6E28rnYGF/Ankkuri-malli.pdf>

Sisäministeriö. 2015. Väkivaltaisen ekstremismin tilannekatsaus. Viitattu 24.2.2017. http://intermin.fi/artikkeli/-/asset_publisher/vakivaltaisen-ekstremismin-tilannekatsaus

Sisäministeriö. 2016. Hankkeet ja lainvalmistelu. Viitattu 20.2.2017. <http://intermin.fi/hanke?selectedProjectId=23508>

Sisäministeriö. 2017. Väkivaltaisen ekstremismin tilannekatsaus. Viitattu 19.3.2017. http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/79235/03%202017_Vakivaltaisen%20ekstremismin%20tk%201_2017.pdf

Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia ry. 2013. Arki, arvot, elämä, etiikka. Sosiaalialan ammattilaisen eettiset ohjeet. Viitattu 4.9.2017. http://www.talentia.fi/files/558/Etiikkaopas_2013_net.pdf

Suontausta, P. 2013. "I just had to break away from that shit". Juvenile Offenders' Narratives of Desistance. Tampereen yliopisto. Pro gradu -tutkielma. Viitattu 21.10.2017. <http://uta32-kk.lib.helsinki.fi/bitstream/handle/10024/84935/gradu07000.pdf?sequence=1>

Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos. 2017. Lastensuojelun käsikirja. Viitattu 13.3.2017. <http://www.thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/>

Tutkimuseettinen neuvottelukunta. 2012. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. Viitattu 4.9.2017. http://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf

Työ ja elinkeinoministeriö 2012. Työllisyys- ja yrittäjyysosaston raportti 8/2012. Nuorisotakuu 2012. Viitattu 18.10.2017. http://www.nuorisotakuu.fi/files/34024/Nuorten_yhteiskuntatakuu_2013_-raportti.pdf

Valtioneuvosto. 2013. Ankkuri-malli moniviranomaisyhteistyössä. Sisäasiainministeriön julkaisu 30/2013. Viitattu 1.11.2017. <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/79022/Ankkuri-malli%20moniviranomaisyhteisty%C3%B6ss%C3%A4.pdf?sequence=1>

Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto. 2017. Kvalitatiivisen datatiedoston käsittely. Viitattu 16.11.2017. <http://www.fsd.uta.fi/aineistonhallinta/fi/kvalitatiivisen-datan-kasittely.html>

Kuviot

Kuvio 1: Ankkurimallin moniviranomaisyhteistyön osapuolet (Valtioneuvosto 2011)	7
Kuvio 2: Prosessikuvaus Ankkuritoiminnasta (Sisäministeriö 2012)	9
Kuvio 3: Syrjäytymiseen vaikuttavia tekijöitä (Melaranta 2006)	14
Kuvio 4: Muutoksen vaihemalli (Oksanen 2014)	21
Kuvio 5: Mikä ajaa nuoren ääriryhmään (Kirkon ulkomaanapu 2015)	23

Liitteet

Liite 1: Tutkimuslupa	61
Liite 2: Ankkurin kirje	62
Liite 3: Suostumuslomake	63
Liite 4: Haastattelukysymykset	64
Liite 5: Esimerkki jäsentelytaulukosta	65
Liite 6: Kehittämisehdotukset	67
Liite 7: Jatkotutkimusehdotukset	68

Liite 1: Tutkimuslupa

HÄMEENLINNAN KAUPUNKI
LASTEN JA NUORTEN PALVELUT
Palvelujohtaja

PÄÄTÖSPÖYTÄKIRJA
Nro 70
27.4.2017
Dno 50/2017

Asia: Tutkimuslupahakemus

Hakijat: Miia Koitti ja Joanna Niemi

Tutkimuksen nimi: Nuorten rikoksentekijöiden kokemuksia Ankkuroitoinnasta

Taustaorganisaatio: Laurea

Kaikki kaupungin tutkimusluvut myönnetään seuraavilla ehtoilla:

Tutkimuksiin osallistuminen perustuu vapaaehtoisuuteen ja jokaiselta informantilta on pyydettävä suostumus tutkimukseen osallistumisesta.

Tutkimusluvan myöntämisen ja tietojen luovuttamisen ehtona on, että tutkimuksen tekijä sitoutuu huolehtimaan tietojen käsittelyä ottaen huomioon henkilötietojen käsittelyä koskevan lainsäädännön. Tutkimuksen tekijä on velvollinen käyttämään tietoja luottamuksellisesti ja ainoastaan tämän tutkimuksen tekemiseksi. Tutkimuksen valmistuttua tiedot on hävitettävä asian mukaisella tavalla.

Tutkimuksen tekijä sitoutuu luovuttamaan Hämeenlinnan kaupungin kehittämisspalveluille yhden sähköisen kappaleen valmistuneesta tutkimustyöstä. Myönnetty tutkimusluvut ja valmistuneet tutkimusraportit ovat nähtävissä Hämeenlinnan www-sivuilla. Tutkijan tulee kieltää www-sivuilla julkaiseminen, mikäli se vaarantaa tutkimuksen luottamuksellisuuden. Hakijan tulee pyydettäessä tulla esittelemään tutkimustulokset Hämeenlinnan kaupungille.

Liitteet:

Opinnäytetyö- ja tutkimuslupahakemus-lomake
Tutkimussuunnitelma

Päätös: Myönnetään tutkimusluvan Miia Koitille ja Joanna Niemelle.

Hämeenlinnassa

27.4.2017

Palvelujohtaja

Mika Mäkelä

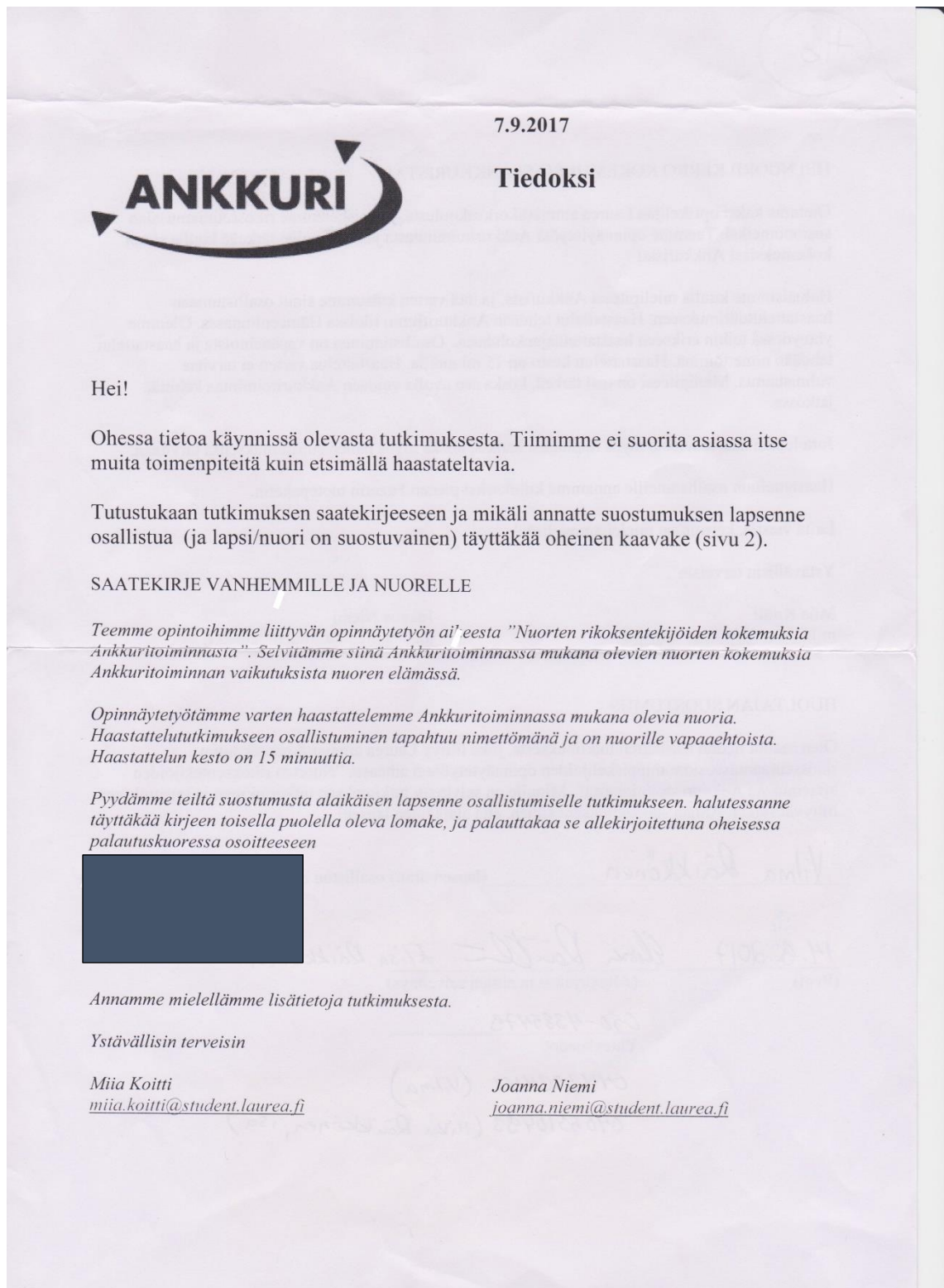
Otteen oikeaksi todistaa:

Hämeenlinnassa

Sari Karonen

Täytäntöönpano/tiedoksi:

Liite 2: Ankkurin kirje

Liite 3

Liite 3: Suostumuslomake

HEI NUORI! KERRO KOKEMUKSIASI ANKKURISTA!

Olemme kaksi opiskelijaa Laurea ammattikorkeakoulusta, ja opiskelemme rikosseuraamusalan sosionomeiksi. Teemme opinnäytetyötä Ankkuritoiminnasta ja meille olisi tärkeää kuulla sinun kokemuksiasi Ankkurista!

Haluaisimme kuulla mielipiteesi Ankkurista, ja tätä varten kutsumme sinut osallistumaan haastattelututkimukseen. Haastattelut tehdään Ankkuritiimin tiloissa Hämeenlinnassa. Olemme yhteydessä sinuun erikseen haastatteluajankohdasta. Osallistuminen on vapaaehtoista ja haastattelut tehdään nimettöminä. Haastattelun kesto on 15 minuuttia. Haastattelua varten ei tarvitse valmistautua. Mielipiteesi on tosi tärkeä, koska sen avulla voidaan Ankkuritoimintaa kehittää jatkossa.

Juttelethan haastattelusta myös huoltajasi kanssa, koska myös hänen suostumuksensa tarvitaan.

Haastatteluun osallistuneille annamme kiitokseksi pienen Fazerin tuotepaketin.

Laita viestiä, kerromme mielellämme lisää!

Ystävällisin terveisin

Miia Koitti
miia.koitti@student.laurea.fi

Joanna Niemi
joanna.niemi@student.laurea.fi

HUOLTAJAN SUOSTUMUS

Olen saanut tiedon haastattelututkimuksesta, joka liittyy Laurea ammattikorkeakoulun rikosseuraamusalan sosionomiopiskelijoiden opinnäytetyöhön aiheesta ”Nuorten rikoksentekijöiden kokemuksia Ankkuritoiminnasta”. Minulle on selvitetty tutkimuksen tarkoitukseen ja toteutukseen liittyvät seikat. Annan suostumukseni siihen, että alaikäinen lapseni

_____ (lapsen nimi) osallistuu haastattelututkimukseen.

(Pvm)

(Allekirjoitus ja nimen selvennys)

Yhteystiedot _____

Liite 4: Haastattelukysymykset**Nuori ja rikos**

Oliko sinulla jokin syy rikoksen tekemiseen?

Teitkö rikoksen yksin vai jonkun toisen kanssa?

Painostiko joku sinua tekemään rikoksen?

Ankkuritoiminta

Montako kertaa olet käynyt Ankkurin tapaamisissa?

Kuinka kauan kesti, että pääsit Ankkuriin?

Mikä oli sinusta parasta Ankkurissa?

Mitä muutosta tai kehitettävää sinusta Ankkurissa olisi?

Ankkurin vaikuttaminen

Miten Ankkuri on vaikuttanut sinun elämääsi?

Minkälaista apua sait Ankkurista / Minkälaista apua olisit halunnut Ankkurista?

Uskotko, että Ankkurista oli sinulle apua, että et uusisi rikoksia? Miksi olet tätä mieltä?

Kokemukset Ankkurista

Millaista oli asioida Ankkurissa?

Millainen Ankkuri mielestäsi on?

Ohjattiinko sinua eteenpäin muille tahoille Ankkurin jälkeen? Minne?

Liite 5

Liite 5: Esimerkki jäsentelytaulukosta

Teema: Ankkurin vaikutus desistanssiin

Kysymykset:

1. Minkälaista apua sait Ankkurista?
2. Miten Ankkuri on vaikuttanut sinun elämääsi?
3. Uskotko, että Ankkurista oli sinulle apua, että et uusisi rikoksia?

Haastateltava	Raakateksti	Yläluokka	Alaluokka
H1	”No ne kannustaa siihen et... ja et vaihtaa kaveriporukkaa sillai mis ei oo sitä alkoholia ja kaikkee muutaki pyöriny ni auttaa siinä että koittaa jättää niinku pikkuhiljaa sen porukan ja ettii uusii kavereita.” ”Uskon. Että ei oo tälläkään hetkellä ollut enää... Sillon kun mä Ankkuritiimin kans jouduin tekemisiin ni se jäi, ei oo, en oo alkoholiin koskenu.” ”Varmaan se et se on auttanu mua pysyy alkoholista erossa.”	Kannustus Rikollisen elämäntavan ja rikosmyönteisten kavereiden tilalle jotain muuta Luottaa Ankkurin vaikutukseen Alkoholista irtautuminen Ankkuri auttanut irtautumaan päihteistä	Ilmapiiri Hyvien sosiaalisten suhteiden luominen Nuoren rohkaisu Päihteettömän elämän tukija Päihteettömän elämän tukija
H2	”No sillee henkistä tukee.” ”No en o (uusinut rikoksia)”	Henkinen tuki	Vaikuttanut jollakin tavalla, rikollisuus jäänyt
H3	”No en mä nyt sillee mitään mut kyl se tavallaan herätti ne keskustelut silleen että	Keskustelut herätti ja vaikutti	Vaikuttavat keskustelut

	kaikki hölmöily loppu kokonaan sit siihen.”	Hölmöilyt loppui	Herätti ajatuksia Rikollinen käytös loppui
H4	”No en aikalailla mitään.”	Ei saanut apua Ei kaivannut apua	
H5	”No just kun puhuttiin että ei kannata tehdä mitään tyhmyä ku joutuu kaikkiin hankaluuksiin ja...” ”Joo, auto se”.	Keskustelu Miksi ei kannata tehdä mitään tyhmyä	Perustelut Ajatuksia herättävä
H6	”Just auto näkee et mitä... ketkä on ollu sillee auttamassa sitä että ei tuu enää mitään... Ennen sitä ei ehkä niinku huomannu että ketkä kaikki on oikeesti ollu siinä auttamassa elään oikein.” ”Joo että se vaikutti aika paljonkin sillä tavalla että alko miettii mitä kaikkee on tehny - - muistaa silti kaikkii pienii valheita.” ”Auto todella silleen huomamaan et on elänyt pitkään pienessä valheessa ja alko miettii sitte että ehkä olis aika alkaa kertoa totuutta. Tehä niitä mitä saa tehdä ja ei niin paljon mitä ei sais tehdä.”	Auttoi näkemään ihmiset lähellä Avasi silmiä sille mitä omassa elämässä on Auttoi ymmärtämään omaa tilannetta Auttoi tekemään päätöksen ja ottamaan vastuuta omista teoista ja tulevaisuudesta	Herätti ajatuksia Avasi silmiä Auttoi ymmärtämään omaa tilannetta Laittoi pohtimaan Ymmärrys siitä miten on elänyt ja mitä tehnyt Ymmärrys siitä kuinka voi vaikuttaa itse omaan tulevaisuuteen

Liite 6

Liite 6: Kehittämis ehdotukset

Rikollisen käyttäytymisen syyt	Ankkuritoiminnan vaikutus rikollisuudesta irtautumisessa	Väkivaltaisen ekstremismin vaikutuksen ennaltaehkäisyminen
• Ennen Ankkurin väliin tuloa nuorille tietoa rikoksien seurauksista • Kokemusasiantuntijoiden hyödyntäminen Ankkuritoiminnassa	• Ankkuri pidetään omana toimintana • Nuorille vapaa-ajan toiminnan suunnitteleminen • Ryhmätapaamisiin aktiviteetteja • Ankkuritiimien työntekijöille yhteisiä koulutuspäiviä • Ankkuritiimeille yhteiset käytänteet • Ankkurin ryhmätapaamisia muualla kuin poliisilaitoksella • Ankkuri kaikkiin suuriin kaupunkeihin ja Lapin kuntiin keskitetysti	• Nuorille fokus omaan tulevaisuuteen • Nuorille vapaa-ajalle vaihtoehtoisia toimintoja • Positiivisia kokemuksia ilman rikoksia ja päihteitä • Nuorelle yksilöidyt palvelut Ankkuritoiminnan ajalle ja sen jälkeen

Liite 7: Jatkotutkimusehdotukset

Rikollisen käyttäytymisen syyt	Ankkuritoiminnan vaikutus rikollisuudesta irrottautumisessa	Väkivaltaisen ekstremismin vaikutuksen ennaltaehkäiseminen
Ankkurin kokonaisvaltaisen vaikutus perheeseen	Seurantatutkimus nuorille Ankkurin jälkeen Ankkuritoiminnan sisällöllinen arviointi ja kehittäminen Ankkuritoiminnan ideologian luominen Teoreettisen viitekehyksen luominen Huoltajien kokemuksia Ankkuritoiminnasta	Seurantatutkimus Ankkurin jälkeen